

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sermones quadragesimales de peccatis, etc

Caracciolo, Roberto

[Offenburg], 5. Jan. 1496

Sermo XXXI - Sermo XL

[urn:nbn:de:bsz:31-311716](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-311716)

¶ Incestus prohibet n̄ ut fuerit honor
penitib⁹ n̄ ut extinguat occasio peccati. tū
entā ut p̄rabat mirumōnū z amicitia cū
extraneis.

¶ Cap. sedm

¶ Secundū mysteriū declarandū de i
cestu dī prohibitionis. Prohibet si
quidē cōmixtio sanguineoz v̄l
affinū p̄n̄ t̄bo. ij. q. diu. multiplici rō
ne. Prima rō ē q̄ naturalis hō d̄z quan
dā honorificētā penitib⁹ p̄ sequis alijs
sanguineis q̄ ex eis dē penitib⁹ de p̄p̄nq̄
erabit origine. Incentū q̄ apud antiq̄s
ut Valer⁹ refert nō erat fas filiū suū si
mul cū p̄re balneari ne seip̄os inuicē nu
dos cōspicerēt. Manifestū est autē q̄ in
actib⁹ venereis maxie p̄siste quedā tur
pitudine honorificētie p̄traria. Tū de his
hoies verecūdan̄. Et iō incōgruū est q̄
p̄uicēto venerea fiat raliū p̄sonarū adin
uicē. Secūda rō ē q̄ p̄sonas p̄uicētas sāgui
ne necesse ē adinuicē simul p̄uersari. v̄n̄
si hoies tales. s. q̄ sū. sanguinei v̄l affi
nes nō arcerent a cōmixtione venerea ni
mia oportunitas daret hoibus veneree
cōmixtioni z sic animi eoz nimis mol
lescerēt p̄ luxuriā. Tertia rō est q̄ p̄ hoc
sp̄editet multiplicatio amicoz. Dū enīz
q̄s yrozē extraneā accipit iū gunt sibi. q̄
dā spēali amicitia oēs sanguinei yroz
ris ac si eēt sanguinei sui. Quarta rō
q̄ cū naturaliter hō sanguineas diligit
si adderet amor q̄ est ex cōmixtione vene
rea fieret nim⁹ ardor amoris z libidinis
incentiū qd̄ castitati repugnat. Et quā
uis incest⁹ dicat̄ quasi nō castus z q̄libet
sp̄es luxurie corū pat̄ castitatē n̄. Anto
nomalice dī de incestu q̄ si corruptio cas
titatis q̄ abusus maxime p̄uicētas p̄so
narū inducit corū p̄telā castitatis ex fre
quēti p̄uersatione z cohabitatioe domesti
ca. Propterea p̄iculosū est v̄t fr̄es cū so
roribus dormiant z sibi. Aut cōparit̄
cū cōmaribus nimis familiarit̄ p̄uersēt
¶ Qualiter puni⁹ ē incest⁹ ut patet in

uualis exemplis.

¶ Cap. tertū

¶ Tertū mysteriū declarandū de ince
stu dī punitionis. Propter incestū
qd̄ paul⁹ excoicauit quendā corū
ebū q̄ ab arebat nouerca sua. Et tradit⁹
fuit p̄pter h̄ in p̄tate sathane ut h̄. j. ad
corinth. v. c. ut in corpe veraret a diabo
lo sicut verabat in aia. Ruben q̄ cognō
uit carnaliter yrozē p̄ris sui iacob dimi
nit⁹ fuit in p̄mogentura. v̄n̄ dixit ei pat̄
Ruben p̄mogent⁹ me⁹ maior in domo.
sc̄z cē debuit. s. p̄pter p̄mogenturā. Di
nor in impio. s. es effect⁹. s. p̄pter incestū
tū q̄ ascendisti cubitē pat̄ris tui z macula
sti t̄boz ei⁹. Ben. penitio. c. Sed in li. d̄
h̄d̄icōe p̄trarebarū legit̄ q̄ rubē infir
mar⁹ ad morē p̄pter h̄ infirmitatem illa
c̄hā incurrit. Amon q̄ violauit sorozē su
am t̄mer fecit⁹ fuit ab absalō. ut scribit̄. q̄.
Regū. xij. c. Et gl̄ios⁹ baptista ita exhor
ruit h̄ facin⁹. q̄ cū cepit herodē regē il
lud incurrit̄ cū herodiate cognata sua
egressus est desertū qd̄ neq̄ p̄pter penitē
tiā deseruerat ut increparet t̄m nefas. et
cū sceleribus plurimis ille esset cecidit⁹. So
lūm de hoc publice arguit eū dicens. nō
licet tibi habere yrozē fratris tui. Mar
cti. vj. c. Ob quā rēp̄sionē iohānes in
carceratus fuit z decollatus. Quis igit̄
enūeret quoz sū. yri z mulieres i incestu
deperdit. quoz coniugatoz. p̄pter incestus
peccata. Nolo ad p̄ticularia descendere
tantū confessores exhortoz ut caute in
rogent penitētes q̄s si inuenerint laque
is incestus inretros nō absoluant ita de
facili. sed dent opam ut aiaz saluti pro
ut expedit p̄sulat z d̄s honoret. Amen.

¶ Feria tertia ante heb̄d. De peccō acci
die Sermo vigesimus primus.

¶ Scendit ie
sus i tēplū z dicebat. Scri
būt bec p̄ba Jobis. vj. c. c.

in euangelio hodierno. Qui se arbitrat
 absq; labore assequi posse p̄m̄ū etne vite
 vtiq; decipiunt. q; vt Grego. inquit in
 ome. Ad magna p̄mia pueniri nō p̄t ni
 si p̄ magnos labores. Et de h̄ Hierony
 m̄ ad paulinū ait. Nihil sine magno la
 bore dedit hec vita mortalib;. Propt̄ea
 dicit electoz dñs ielus christ̄ vt nobis
 exēplū daret in om̄i sua vita q̄ fuit in h̄
 mūdo studuit laborare vigilādo. pere
 grinādo. orādo. p̄dicādo z patiēdo.
 Sūt tñ pleriq; accidie vicio tētr̄i. q̄ ad
 q̄cunq; opa bona nedū ex suo genere dif
 ficilia. sed etiā minima duros z tardos
 se reddūt. Corra q̄s hodierna die dicem̄
 locuturi de ip̄o vili z p̄culoso tñ pecca
 to accidie. De quo tria p̄ponemus my
 steria declaranda.
 ¶ Prīmū dicit diffinitionis.
 ¶ Secundū originatiōis.
 ¶ Tercium remediatiōis.
 ¶ Accidia est tristitia z rediū bene
 operādi. Et de triplici rediō. La. p̄mum
 Rimū mysteriū declarandum
P de accidia dicitur diffinitionis
 In quo qd sit accidia videā
 mus. Et ad h̄ ita dicit Damascen;. Ac
 cidia ē tristitia aggranās. id ē q̄ ita dep
 mit animū hoīs vt nil boni et agere libe
 ar. Et p̄pterea dicit Richard. de sacro
 victore. Accidia est corpor̄ mēt̄is negli
 gens bona inchoare. Tbi p̄ intelligētia
 pleniore tria sūt notāda. ¶ Prīmū notā
 dū fm̄ Tho. ij. q. xxxv. arti. j. q̄ tristi
 tia de se nō notat aliqd̄ laudabile vl̄ vitu
 pabile. q; passio est. z passioib; nō lau
 damur neq; vitupamur. Sed fm̄ q; hō
 applicat passioēs suas ab bonū vel ad
 malū p̄r bñ vel male facere. Sic est tri
 sticia de vero malo vt de peccat̄. si sit mo
 derata ē bona p̄tincē ad p̄niam. Ita z tri
 sticia si sit de vero bono vt de bonis fiē
 dis opib; vel de malo s; immoderata
 ē p̄cām p̄tincens ad accidiaz. Est igitur

tristitia accidie sp̄ mala. Et h̄ dupliciē.
 Tho mō fm̄ seipam. qñ. s. ē de eo qd est
 apparēt malū z vere bonū. q; sp̄uale bo
 nū est vere bonū lz appareat malū sensi
 tiue. p̄pter labore q̄ est in eo. Jo qñ quis
 tristat de aliq̄ ope ad qd tenet sp̄ est pec
 catū. Sic ecōtra delectatio ē mala z pec
 catū qñ est de vere malo sed apparēt bo
 no. vt delectatio fornicatōis et huiusmo
 di. Secōdo mō tristitia accidie ē mala ce
 p̄tīm fm̄ effectū suū. qñ. s. est de ve malo
 vt de pctō vel morte alicui. si sic agg
 uat mentē vt eā totalit̄ a bono retrahat.
 ¶ Secundū notandū q̄ accidia vt refert
 Tho. vbi sup̄. z Alexander in scōdo sum
 me ex eo q̄ impōt̄ at rediū bñ opandū di
 cit̄ q̄si acida ab accidie. Acida autē seu
 acetosa sunt frigida. frig. hō inducit dif
 ficilitatē z tarditatē in motu. videm̄ em̄
 q; aqua cū p̄pter frig. est congelata immo
 bil̄ manet q̄ ex se fluere. Et senes quā
 frigidi et gues sūt et tardi ad ambulādū
 Sicut ecōtra adolecētes. in qb; viger
 calor natural̄ sunt festini ad ambulādū
 z discurrēdū. Accidia ergo est qdā frigi
 ditas sp̄ual̄ seu d̄fect. amoris sp̄ualis z
 feruoris diuini ex q̄ aia nō mouet vl̄ cū
 difficultate mouet ad bñ opandū. Ideo
 Ben. in quadā epla ait. Accidia est ai
 qdā lāguor. cū legere nō liber. orare non
 delectat. meditatiōēs solite nō sentiunt.
 ¶ Tercū notandū q̄ triplex est rediū. s.
 ¶ Prīmū p̄sentis vite.
 ¶ Secundū tribulatiōis z angustie.
 ¶ Tercū actionis virtuose.
 ¶ Prīmū est rediū p̄sentis vite. z de hoc
 dicebat Job. v. e. Teder animā meā vite
 mee. h̄ rediū est qdā tristitia de vita p̄nti
 in q̄ q̄s nollēt esse. Et si h̄ p̄cedit ex desi
 derio celest̄ patrie z dei amore. Considerā
 do q̄ dulce sit. q̄ suauē. q̄ vtile videre
 deū. eo frui. scōroz angeloz agimb; inter
 esse. ad qd obrinēdū fact. ē hō. Et q̄ta h̄
 sit obscuritas mēt̄is ex igno. ātia de deo.

quāra picula. quāra i puritas. q̄ra in sta
biliras cordis. bona et al' tristitia. Sed
h̄re rediū de vita p̄nti q̄ nō h̄z q̄s illā p
sp̄itarem quā velle. illos honores. diui
tias et voluptates q̄s cupit cū vider et
audir alios p̄sp̄ari honorari ditari. et ex
hoc ira tristat q̄ velle n̄ viuere vilipē
des p̄ditōes suā. Et cū ira deicit mēte vt
rōe deliberata nō eē i mūdo appeteret vt
nō fuisse natū. vel vt aīal brutū affectās
mori q̄ cūq̄ morte etiā in malo statu aie
esset istō rediū accidia mortal'. **S**ecun
dū est rediū tribulatiōis et angustie et tri
sticia q̄ q̄s angustiat ex magnitudine vel
multiplicitate aduersitatis sue vt alioz
Et si q̄dem si tristitia et anxietas sit solū
fm̄ p̄mū morū seu sensualitatē hūana tē
ratio est et veniale peccatū vel nullū. Et p̄
fecti vni aliq̄n h̄ rediū patiūt. **U**n̄ apl's
ij. ad Lbori. i. c. **S**up̄ modū gūati sum⁹
sc̄z ex tribulatiōib⁹. ita vt nobis tederz vi
uere. Sed si tristitia sit tāta vt absorbea
tur ratio. ita q̄ p̄p̄ea dimittant necessa
ria bona cū. p̄posito nūq̄ b̄n̄ faciēdi acci
dia ē mortal'. de q̄ apl's p̄me ad Lbori.
vij. c. **T**risticia hui⁹ seculi mortē opatur
sc̄z aie. **T**erciu⁹ ē rediū actiōis virtuose.
cū quis tristat seu anxietatur p̄ aliq̄ bono
ope qd̄ oporteat eū facere. q̄z ibi habz la
borare. puta in dicēdo officiū. orādo. ie
iunādo. in faciēdo aliq̄n obedientiā. et
b̄mōi. **H**oc incurrit popul⁹ hebreoz in
deserto. **U**t em̄ d̄. **N**ūeri. xxj. **L**epit po
pul⁹ tedere. p̄pter laborē itineris. **D**ū er
go itur p̄ desertū p̄ntē seu religiōis seu vi
te p̄sentī. statū ex laborib⁹ opez bonoz
frequent̄ incurrit rediū et anxietas. **E**t p̄
cipue h̄ euenit in orōe. **S**ed vt **H**iero
dicit de p̄se. di. v. c. **N**ō medio crīe. **D**e
lio: est triū psalmoz decātatio cū cordis
puritate et iocūditate q̄z totius psalterij
modulatio cū anxietate atq̄ tristitia
¶ **A**ccidia aliq̄n orit̄ ex cōplexione
corpis et inordinatiōe cibi. et instigatiōe

diaboli. **C**apitulū secundū
Secundū mysteriū declarādū de
accidia d̄: originariōis. habz em̄
originē hoc vicū in tribus.

Primo ex corporis cōplexione.

Secūdo ex cibi inordinatiōe

Tercio ex diaboli instigatiōe

Primo ex corporis cōplexiōe. **N**ā me
lācolici inclinant ad tristitiā ex humore
melācolico q̄ sup̄abūdat i eis. **E**t parriz
flegmatici. vñ aliq̄n studiose opez eos
q̄rere aliq̄ s̄bleuatiua tristitiene nimiera
te absorbeant et inducāt ad desparōes vt
trāferāt ad delectabilia mūdi. **N**ā vt d̄z
puer. xvij. ca. **S**pūs tristic ericcat ossa.
Un̄ **J**obes cassian⁹ assilat accidia fm̄
q̄ d̄: **t**arlus. q̄. s. generat̄ in ligno in imo
et rodit paulatim medullā et vigore ligni
q̄ coroso et euacuato om̄e pond⁹ vt vē
tus vel p̄cussio frāgit lignū imo ex se frā
git et ruit edificū delup. **S**ic accidia na
scit̄ ex intus aie et paulatim p̄sumit vt
goz spūs et feruorē q̄stracco etiā absq̄
veto tentatiōis p̄ se ruit in aliq̄d magnū
malū. **S**ecūdo accidia h̄z ortū ex cibi in
ordiatōe. cū. s. q̄s pl⁹ debito comedit aut
nimis excedit in abstinentiā. fm̄ cū **L**bo
ij. ij. q̄. xxxv. arti. j. **P**assioēs appetitus
sensitiui vt tristitie et alie in se p̄nt esse
peccā venialia et inclinār aīaz ad mortale
Et q̄z appetit⁹ sensitiu⁹ h̄z organū cor
pale seq̄tur q̄ p̄ aliq̄n corpale indigen
tiā h̄o fit habilior ad aliq̄d peccatū. **E**t
ideo p̄t cōtingere q̄ fm̄ aliq̄s mutatio
nes corpales certis t̄pib⁹ pueniētēs aliq̄
vicia nos magis impugnet. **D**is aures
corpales defecus de se ad tristitiā dispo
nit. **E**t id̄ ieiunātes circa meridiē q̄n inci
piūt sentire defectū cibi et virget ab estu
solis magis ab accidia impugnat̄. **U**n̄
Cassian⁹ d̄c. **E**cce demoniū meridianū
de q̄ loq̄tur. **p**pheta. **N**ō t̄m̄bis a d̄mo
nio meridiāno. q̄z. s. in meridiē ieiunātes
tentat. **T**ercio accidia orū h̄z ex diabo

Uinstigatōe. Instigat diabolus et tentat
 de hoc vicio et precipue dum nime queri videt
 boies deditos. vñ em inqt Laro. Nam
 diuturna qes vicis alimēta mīstrat. vñ
 in tercio libro Reg. legit. q salomō dū
 structure tēpli et edificioz iacrauit i sta-
 tu gracie fuit. Sz cū se dedit qeri seductus
 a mīcib⁹ luxurie vacās. templū idolis
 fabricauit. Silr Dauid vt br. ij. Regū
 xi. r. c. cū remansit in hierlm in quiete
 comisit adulteriū cū bersabee. Jo hie/
 ro. ad rusticiū monachū ait. In desiderijs
 est omnis ociosus. Egiptioz monasteria
 hūc more tenent vt nullū absqz labore et
 ope suscipiāt. nō tā. ppervire necessaria
 qz. pperare salutē. ne vaget mens pncipi-
 osis cogitatōib⁹. et instar fomicāz. hieru-
 salē omītrā seunt diuaricet pedes suos.
 Et brūs frācēs in regula fratrz mino-
 rū dic. fratres illi qd⁹ gratiā dedit dñs
 laborādi laborē fideliter et deuote. ita q
 excluso ocio aie inimico serē orōis et de/
 uorōis spm̄ nō eringuāt. Et Hiero. de
 cō. di. v. c. Nunqz. facito aliqd opis vt
 sp diabol⁹ te inueniat occupari. Et ex-
 tra de renū. c. Nisi cū pdem. Sz. Uex. ocio
 sitas et voluptas sunt arma hosti. antiqz
 ad miserā capiēdas aias. Et Johānes
 cassian⁹ i collarōib⁹ parz. Apd egiptū
 ab antiqz patrib⁹ facta est lma opantez
 mōachū vno demōe pulsari. ociosū vero
 innumeris spiritib⁹ deuastari. Et l3 ocio
 sitas filia sit accidie nī diabol⁹ ociosum
 in accidia cōfirmat et instigat vt ei⁹ tediū
 ad omē op⁹ bonū augeat. Legit in vitis
 parz q cū brūs anthoni⁹ tētarōe accidie
 veraret cepit clamare ad dñm dicens.
 dñe volo salu⁹ fieri sed nō pmittāt me
 cogitatōes mee. Et l3 bito vidit iuuenem
 pulcerrimū q angel⁹ erat ponētē se ad se-
 dēndū et ad laborādum sportas et ide ad
 modicū surgere ad orandū. Et itez post
 parz reponētē se ad opandū et postea sur-
 genē ad orandū. Lūz pluries alterna

tis vicib⁹ ad vtrūqz se posuisset demum
 dixit angel⁹. sic fac et saluus eris.

¶ Q homo pōr fugere accidiā p orōem
 et meditationē ac frequentatōes sacramētō.
 Capitulū terciū

Tercū mysteriū declarandū de
 accidia dicit remediatio. Et l3
 multa sint q accidiā remedia. tñ. p nunc
 sufficit ponere tria

Primū est deuota oratio

Secundū diligens meditatio

Tercū sacramentoz frequentatio.

Primū remediū est deuota orō. b docu-
 it christ⁹ discipulos dmiētēl p tristitia
 vt dī. Mat. xxvij. c. Vigilate et orate ne
 intretis in tētarōez. qsi diceret. orō vos
 tuuabit ne succūbas tētarōi accidie q sb
 intrat mentes vras. Idē etiā ait loquēs
 de tribulatōib⁹ in fine mūdi. Orate ne fi-
 at fuga vra hieme vl sabbato. Mat. xxij
 iij. c. Diems ē frigida et i sabbato ē oci-
 um et reqes. vult ergo dicere. orate ne fu-
 giatis id ē op⁹ bonū deserat⁹ ex accidia q
 puenit ex frigiditate diuini amoris et o-
 cio seu qere corpali. Multū em valz nō
 solū q accidiā sed q qūqz pctā et qual-
 libz tētarōnes fidelis hūilisqz orō. Ideo
 Hiero. ad eustochiū ait. Nec cib⁹ ante
 sumat nisi orōe pmissa. nec recdat a mē-
 sa nisi qntie referat creatori. Nocib⁹ his
 terqz surgendū reuoluendū de scripturis
 qd mēoria teneam⁹. Egredietes hospitiū
 um armet orō. redeūtib⁹ de platea occur-
 rat orō anteqz sessio nec pul corpulē
 reqescat q aia pascat. hec ille. ¶ Secun-
 dū remediū. contra accidiā est diligens
 meditatio precipue vite et passōis chri-
 sti. Unde ad hebreos. rñ. ca. paulus ait.
 Recogitare eū qui talem sustinuit ad-
 uersus semetipm̄ et radictōem. s. christū
 vt nō fatigēti animis vris deficientes.
 sez p tediō. Hoc faciebat deuor⁹ Bern-
 q dixit. Quādiu vixero mēor ero labo-
 rum quos christus sustinuit in p̄dicādo

fatigationū in discurrendo. rērationū in
ieiunādo. vigiliāz in orādo. lachrymaz
in cōpartēdo. Recordabor etiā dolorū
duiciorū spūtorū colaphorū sbsannatio
nū r clauorū horūq̄ sumiliū. Alioqn req̄
ret a me sanguis iustū q̄ effusus est sup
terrā. Meditatio etiā supplicij fururi r
p̄mij supni multū reuocat aīam ab acci
dia r tedio. Quis est em̄ tā uers vel de
licat? q̄ nō libenter laborer qm̄ inde sei
rer acq̄rere maximū lucz r p̄māsupz r eua
dere supplicij eternū. Legit in vitis
patz. Lū qdam interrogasset b̄m̄ achil
lē dicēs. Cur sedēs in cella mea accidia
pattor. R̄ndit ei sener. qz nōdūz yidisti
req̄em quā speram. nec tormentū qd̄ ti
mem. Si em̄ ea inspiceres diligēter. s. p̄
meditacōez r s̄mib⁹ plena esset cella tua
vsq̄ ad collū etiā in ip̄is p̄manēs sine ac
cidia iacres. Tercij remediū ē accidia
am est sacramentorū frēquentatio. r p̄ci
pue sacramēti eucharistie s̄m̄ Damasc.
Sac̄m̄ istud est carbo ignitus q̄ excutit
oēm torporē mētis r gaudere r delectari
facit in dño. ynde in figurā d̄. iij. Reg.
ix. c. g. cū esset helyas fessus ex tedio p̄
secutoris iezabel vxoris achab reḡ isrl.
obdormiuit subter vna iunipez. cui ap
paruit angel⁹ dñi excitās eū a somno. q̄
cōsurgens yidit ad caput suū panē sub
cinericiū adeo sibi miraclose panū r vas
aque. comedit r bibit. Et cū itez obdor
misset angel⁹ secūdo excitauit eū dicens
Surge comede grādis em̄ tibi restat via
Qui surgēs itez comedit r ambulauit i
fortitudine cibi illi⁹ vsq̄ ad montē dei.
Delias desiḡt dei suū q̄ ex tribulacōib⁹
r veracōib⁹ carnis attediat. aliqñ labo
rib⁹ r tentacōib⁹ obdormit vt nihil ei li
beat facere. Sed instigacōe angeli boni
mēs excitat vt sumat sac̄m̄ eucharistie.
figuratū p̄ panē subcinericiū. Hoc ergo
sup̄ro fortificat r r̄firmat ē accidia vt
incedat yiriliter p̄ desertū hui⁹ mūdi ad

vitam eternā. Ad quā nos pducat ih̄s
fili⁹ dei q̄ est b̄ndictus in c̄m̄ Amen.
Feria q̄rta ante hebdomade. De negli
gentia platorū et ep̄oz. Sermo. xxxij.

Que oportet o
perari opa ei⁹ q̄ misit me. s̄ba
sūt redēptoris n̄i originalit.
Job. ix. c. r in euāgelio hodierno. Con
stituti sunt in ecclia dei plati q̄bus cura
animaz cōmissa est. vt laborēt r vigilet
sup̄ gregē. Sicut docuit eos x̄ps exēplo
q̄ tam feruētissime laborauit p̄ salute ho
minū vt etiā mori nō recusauerit. Ipe fu
it ille pastor bon⁹ q̄ posuit p̄ ouib⁹ ani
mā suā. Pro p̄fca damnabil⁹ est r piclo
sa valde in platis negligētia. Quib⁹ d̄
illud. j. Paralipo. xxx. c. Nolite negli
gere. vos em̄ elegit d̄ vt steteris corā eo.
sez p̄ salute p̄p̄oz. Vnc Aug. ad va
lerū di. xl. ca. An oīa ait. Nihil in hac
vita facili⁹ leui⁹ r acceptabili⁹ hoibus
ep̄i p̄bri aut diaconi officio. Sed si p̄fū
ctone id ē negligent⁹ atq̄ adulatorie res
agat nihil ap̄d deū miser⁹ tristius atq̄
dānabili⁹. Quia vero hec negligētia ori
tur ex accidia de qua dixim⁹ in p̄cedenti
fm̄oe. Idcirco hodierna die ē illa tracta
bim⁹ q̄ in nōnullis vrinā nō mules plati
reperitur. De q̄b⁹ distinguemus triplices
negligentiā.

Prima dicit p̄uisionis.
Secunda inquisitionis.
Tercia correccionis.
Qualiter ep̄i negligētes nō mīstrāt vt
debent s̄bditis sac̄ra r doctrinā ac rēpo
ralia bona. Capitulū p̄mum.

Prima negligētia platorū vt ei
p̄iscopoz dicit p̄uisionis. Nec
est cū nō p̄uidēt s̄bditis sicut
debēt. Nam tenent ep̄iscopi mīstrare s̄
ditiis p̄cipue tria. s.
Sacramenta
Documenta.

Temporalia bona.

Primo tenent ministrare sacramenta
 Et q̄ p̄ter sac̄m̄ ordinis r̄ confirmationis
 alia sac̄a ministrari p̄nt p̄ alios sacerdo
 tes inferiores. vigilare d̄z eps̄ vt tales ido
 nei sint r̄ sufficientes. Circa sac̄m̄ h̄o or
 dinis. **P**rimo d̄z eps̄ p̄uidere vt dili
 gent̄ examinent̄ ordinādi. Et si de more
 illius dioec̄e ē vt p̄ archip̄s̄b̄m̄ vel archi
 diaconū vel p̄positū examinent̄. h̄ nō ob
 st̄ate d̄z ip̄e alios cū p̄dict̄s̄ assumere exa
 minatores sacerdotes timoratos r̄ pru
 dentes viros gnaros diuine leḡs̄ r̄ exerci
 taros in eccl̄iasticis sanctiōib̄ q̄ promo
 uendos examinet̄. vt dr̄. xxiij. di. c. **Q**uā.
 Et p̄cipue d̄nt̄ examinari de etate legit̄a.
Sufficienti lit̄atura r̄ mor̄ h̄ōestate. hec
 req̄runt̄ in p̄ficiēdis q̄bus. s. i. iungit̄ cu
 ra aiari. Et de electiōe. c. **L**ū in cūct̄s̄. Et
 vt notat̄ glo. in dicto. c. **Q**uā examiatio si
 enda est ān̄ diē ordinatiōis. De etate autē
 credere d̄z p̄nt̄anti ordinanduz nisi ip̄se
 manifeste sciat̄ s̄rūi vel p̄ se vel p̄ alium
 vel h̄eat̄ a p̄ccat̄ nimis puerilē. p̄pter q̄d
 merito posset dubitari. Et tūc req̄rat̄ ali
 q̄d̄ testimoniiū vicinor̄ vel p̄ sanguineo
 r̄. De disp̄s̄atiōe autē h̄ita sup̄ h̄ a papa
 nō h̄z credere nisi hoc ostendat̄. **P**ōt̄ ra
 men credere si p̄sona est multū fide diḡ.
Quāntū autē ad ordines minores nō req̄
 rit̄ determinata etas d̄m̄o exordat̄ ifanti
 am. **N**ā vt dr̄ de r̄p̄ib̄ ordinatiōnū li. vj.
 ca. **N**ull̄. in glo. **S**eptennij p̄ōt̄ p̄ferri
 tonsura. xxvij. di. c. **D**e his. vij. di. c. in
 singulis. **M**inorū h̄o nō p̄ōt̄ nisi velle
 intrare religionē. De lit̄atura autē q̄tra cē
 d̄at̄ nō est b̄n̄ clarū. r̄ q̄rū ad s̄b̄diacona
 tū r̄ diaconatū oportet q̄ saltē sciat̄ b̄n̄
 r̄ expedite legere. ne faciat̄ r̄fusionez co
 rā p̄plo. Et q̄ sciat̄ b̄n̄ inuenire r̄ dicere
 officii cū ad h̄ teneat̄. **A**ls si nō h̄z mor
 dū addiscendi ip̄m̄ vel q̄ nō h̄z cōmodi
 tatē breuiarij vel q̄ nescit̄ p̄ se vel cuz a
 lio nullo mō debet ordinari. **A**ls talē sci

entē admittēs vel ordinās videt̄ pecca
 re mortalit̄ cū det̄ illi occasiōē q̄ndie de
 linq̄ndi. p̄pter omisiōē officij. et vt dic̄
 glo. in. c. **L**ū sit. extra de etate r̄ q̄litare et
 ordine p̄ficiendoz. **E**o ip̄so q̄ ordinatus
 appar̄t̄ indign̄ r̄ ordinās simil̄. lxxxi.
 di. c. **L**aris. in fine. **Q**uantū ad sacerdo
 tū videt̄ necessariū q̄ saltē sciat̄ gr̄ama
 ticā. r̄ p̄cipue si est sacerdos secular̄. q̄a
 tales exponūt̄ cōiter ad curā aiar̄ q̄ ma
 le p̄ōt̄ ex. r̄ceri absq̄ lectiōe libroz. **Q**uā
 tū at̄ ad b̄ōit̄atē vite nisi sit m̄āifest̄ p̄ec
 cator dign̄ est reputād̄. vt. ca. **U**nico.
Et de scrutimio in ordine faciēdo. **D**e
 bet̄ t̄m̄ eps̄ admonere oēs ordinādos. vt
 cōfiteant̄ ān̄ ordinis suscepiōē. **I**tem
 d̄z interrogare si legit̄m̄ q̄ si illegit̄m̄
 nō p̄ōt̄ promoueri ad aliquē ordinē sine
 disp̄ensatiōe vel ep̄i q̄ ad minores vt pa
 pe q̄ ad sup̄iores. nisi esset religio q̄ rō
 ne religiois in h̄mōi nō indiget̄ disp̄ensa
 tiōe. **A**ls ordinās talē illegit̄mū scient̄
 ter peccat̄ mortaliter r̄ ordinat̄ est sus
 penus. **J**ic̄ ad s̄b̄diaconatū r̄ sup̄ nō de
 bet̄ aliquē clericū secularē ordinare sine
 titulo alicuī vel beneficij vel altarij vel
 saltē p̄mōnij als ip̄e ordinator habet̄
 sibi p̄uidere. c̄. de p̄bendis. c. **N**ō lice
 at. c. **E**ps̄. Et h̄z exempti b̄eant̄ cōiter p̄
 uilegia q̄ nō debeāt̄ examinari. p̄pter q̄d
 sup̄ficialiter p̄ōt̄ trāsiri in examiatiōe ip̄
 soz. **L**ū q̄ frequēter abutunt̄ p̄sentātes
 ineptos p̄tra h̄nt̄. s. defectū etatis vt mi
 mis ignorātes. id nō in cōgruū est si i hu
 iusmōi examinent̄. arg. xi. q. ii. c. **P**ri
 legiū. **S**ecundo d̄z p̄uidere eps̄ vt si
 cur ip̄e abstinet̄ ab om̄i vitio sumōie. vt
 q̄d̄ haber̄ sp̄m̄ vel scrupulū et̄ ita r̄ fa
 ciant̄ examinatores r̄ notarios ab h̄mōi
 abstinerē. Et p̄cipue ab illa corrupela q̄
 solent̄ notarij anteq̄ scribant̄ ordinandū
 seu p̄sentandū ep̄o petere certā pecuniāz
Qd̄ exp̄sse prohibet̄. j. q. ij. c. **S**icut̄ ep̄m̄
Extra de simōia. c. i. Et q̄uis post ordia

n

non facta pro tra testimoniali ordi re
cepti possz norari? moderatū quid a cel
pere ab ordinato pro suo labore qm nō ē
salarat? ab epō fm glo. dicit capli. Sic
epm. Lū tun? cēt abscondere yr cessaret
oē scrupulū z pēpue cū multū accipiūt
z ordinator vel examinatores pncipāt d
lucro. Tertio vō vel cerei sponte oblari
recipi pnt. Et q nolūt dare nō sūt cogen
di. Quarto ep̄s faciens ordinatiōes in
pncipio z añ omnia faciat generalē admo
nitiōē z exhortatiōē ad ordinādos. vr
deuote suscipiant ordines cū p̄mōi ap
plicēt ad diuina mysteria sic angeli. et iō
conētur vitā tenere angelicaz pēpue vr
caste viuāt z frequentē cōfessionē z preci
pue cū hnt exercere acē ordinū suoz. Et
q nō omittant officiū diuinū z h̄mōi. De
inde ad caurelā absoluar a vinculo exco
municatiōis suspēsiōis z interdicti a q
bus pōt ordinādos. Quarto ep̄s ordi
nās cōferat ordines illis q sūt de sua dyo
cesi vel alijs de licētia sui ep̄i. Nā vr scri
bitur in. c. eos. de rēpō ordinationū li.
vi. Ep̄i q scienter ordināt clericū alienū
p̄ annū a collatōe ordinū sūt suspēsi. Et
postq̄ suspēsiō fuerit manifesta potēnt
s̄biti sine ip̄oz licētia a vicinis ep̄is or
dinari. Quinto etiam diligēt ep̄s vr
nō faciat defectū in exp̄siōe formaz vl
collatōe instrōz ip̄oz ordinū. Et pēpue
sūt caue? in ordine sacerdotū. q in calice
sūt vinū cū aq̄ z sup patenā hostia. Et q
ordinādi sacerdotes tāgāt calicē z pate
nā. z q ip̄dat manū sup capita eoz. z vr
dicit glo. in. c. Presbit. Et de sacramētis
nō iterādīs. Sacerdotib? z diaconibus
man? imponit. xxiij. di. c. Quorūdā. Et
eoz cōsecratio similis est. xvi. q. i. s. Ec
ce cū denter. Sed differentia est q ep̄us
z omēs p̄byteri q ibi sūt sup caput ip̄ius
presbyteri ordinandi manus imponunt
xxij. di. c. Presbyter. Diaconus vō sol?
ep̄s. cadē di. ca. Diaconus. Ita aut or

dinatiōe facta dicat secretas morose et
fortiter vr ordiat ad sacerdotiū possint
cū eo dicere cū hēant z celebrare cū eo nō
tamen q istud sit de substantia ordinatio
nis vel q oporteat supplere illud si nō
dicerent cū eo. Demū in fine misse ad be
ne esse solent episcopi se rēcommendare or
dinatis z inuigere quasdā missas sacer
dotib?. Alijs alias oīones pro ecclia dī
pro sūmo pontifice. pro ip̄o z pro bono
statu ciuitatis. De dieba sūt quoniam
pleriq̄ omittūt ex negligētia seruare q a
p̄ribus tradita sunt in administratiōe sa
cramēti ordinis. Secūdo tenent episcopi
ministrare suis populis documenta.
Nōrent ip̄i quid scriptū est in. c. In ce
tera de officio ordinariū z audiant ap̄los
quoz vices gerūt dicentes. Actū. vi. c.
Non est equū nos relinquere verbū dei
z ministrare mentis. Et dñs iesus apo
stolis dixit. Marci ultimo. Predicare
euangeliū omni creature. Sed dimitta
mus ista cōsciētis platorz videant ip̄i
quō clamandū sit ab eis contra lupos.
Tercio tenentur episcopi ministrare su
is subditis temporalia cū possūt z abū
dant. De quibus dicit in sermone de a
uaricia clericoz. Sed aduertant ne vrā
tur negligētia observādi ecclēsie statuta
Et p̄mo ne cōferant beneficia idignis qd
phibet. lxi. di. c. In sacerdotib?. Secun
do nō plura vni sed singula singulis di
stin. lxx. c. Sanctorz. Et de p̄bendis. ca.
Quia intantū. Et q̄p̄us solus papa dis
penset vr q̄s habere possit plures ecclē
stias curatas vel plures dignitates vr in
ca. De multa. extra de p̄bendis. Et in bene
ficijs simplicibus plurib? habendis ep̄i
scopus valeat dispensare vr dicit glo.
in dīcro. c. Lū sine cā rōnabili dispēsan
do nō ē sine peccō dñi vnus clericus esuri
at alius autē ebrius sit. Potest aut ep̄us
ecclēstias curatas duas vntre ex causa rō
nabili puta p̄pter exiguitatē. q̄ vna non

sufficeret ad sustentatione vel ppter rari-
tatem clericorū & hmoi accedente in p sen-
su patronorū si habent p ronos Et h vel
simpliciter vel ad vitā sacerdotis cas ha-
bentis. Et sic poterit absqz aliq pape di-
spensarōe qd habere duas curatas. quā
vt vna reputat. **¶** Tertio attendat vt nō
pferat regimē prochialis ecclie ei q non
arrigit annū. xvij. qd si fiat collatio nō
valet. vt patet extra de electioeli. vj. in c.
Licer. r. in c. Nemo. Nā vt dicit glo. in
ca. Ex rōne. Extra de etate r q̄litate r or-
dine p̄ficiēdoz. Pueri nō reputant ido-
nei ad beneficia curata. Extra de p̄bēdis
c. Super. Sed ad b̄nficia simplicia sic
lxxvij. di. c. In singularis.

¶ Qualiter episcopi r plati negligētes
nō inq̄rūt defectū subditoz. Et de visitari-
one scienda p ipos. **¶** Cap. secundum.

Secunda negligentia epoz r alioz
platorū d̄r inquisitionis. Multi ei
negligētes sūt ad inquirendam vi-
tā subditoz. Nā vt dicit glo. in c. Quo-
tiens. extra de simonia. Prelatorū est in-
quirere de excessibz subditoz. ex de officio
ordinarij. c. j. et. q. iij. c. Precipue. vñ d̄r
dñs Ezechiel in p̄sona platorū. Ezech.
ij. c. fili hois specularōe dedi te domui
israel idest plebi tibi cōmisse ad intrūdūz
facta coz. vñ si dicente me ad impiū ait
dñs. Nonne morietis tu nō annūciaueris
vt reuertat ab inq̄rare sua ipse i iniquita-
te sua morietur. sanguinē vero suū idest
morem de manu tua requirā. Quando
scilicet ex negligentia tue inquisitionis
r admonitiōis nō est reuersus ad penitē-
tiam. Dicit autē deus ad impiū. Dorre
moriēris qñ peccat mortaliter. Hoc em̄
ipse dicit p scripturas. Et ideo debet pla-
tus inquirere de vita subditoz. vt quan-
do potest percipere aliqd criminale in eis
admoneat. vñ d̄r. Diligenter cognosceas
vultū peccatis tuis. idest. ouersationē sub-
ditū interiore r exteriorē. Nā vt dicit regu-

la iur. Nō pōt eē iusta excusatio pasto-
ris si lupus comedit oues. extra de regu-
lis iur. c. Quāuis. Et p̄terea ordinariū
est vt eps visitet plebē sibi cōmissam ad-
minus semel in āno vel plures si opus
fuerit. f. q. j. c. Decernim. r. c. Ep̄m. et
ca. Placuit. r. c. Regenda. Et. xvij. q. ij.
ca. Nō semel. Et de be. etis. c. Ad abo-
lendam. Ita tñ visitatio scienda est cum
charitate nō tyrānde. vt d̄r. r. q. iij. c. La-
u. nāū. neqz cū onere multaz expensarū
vt d̄r in c. Lū apostol. extra de censibz.
Et qz nōnulli visitāt cā lucri ideo in ca.
Romana. Extra de censibz. li. vj. p̄cipit
sub determinatione maledictiōis eterne
vt episcopi visitātes nihil recipiāt p̄ter
procuratiōne vicie cū familia sua ab ec-
clesiis quas visitant. r nō visitātes nihil
recipiant. Visitat nancz mediet̄ egruz ad
curandū. Am̄e. sociū tribulatū ad cōso-
landū. Sicut tres amici iob. Visitat pa-
stor. grezē ad p̄gregandū r defenlandū.
Sic plati dñe s̄ditos visitare ad curan-
das infirmitates vitioz. ad s̄bleuandas
necessitates miseroz. ad vniendū r regu-
landū actiōes s̄ditorū. r sic valit̄ visi-
tent. vñ. j. q. j. c. Placuit d̄r. Placuit p
singulas ecclias ep̄i p dioceses ābulātes
p̄mū discutiāt clericos quō ordinē bap̄ti-
smi teneant vel missarū r q̄liter q̄eunqz
officia in ecclia pagāt. Et si recte q̄dē in-
ueniāt deo grās referant. Sin autē minie
docere debent ignaros r h̄ mōis oibus p̄-
cipere. sicut antiqui canones iubent.

¶ Qualiter plati r ep̄i negligētes non
corrigunt excessus delinquentiū qui cor-
rigi debent aliquando blande. aliquando
severe. **¶** Capitulum tertium.

Tertia negligentia platorū r epoz
d̄r correctiōis. dū nōnulli nō cor-
rigūt defectū q̄s requirūt in visitatio-
ne. Sciendū tñ qz in huiusmodi correcti-
one debet prelarus aliquādo misereri de
linquentibus. sed nō oibz. nā recognoscē.

ibus defectu suu sine accusatiōe ⁊ se hu
militantibus miserendū. vii. Hiero. de pe.
di. j. c. Importū ait Ubi peccōr intelligē
vulnus suū tradit medico se curandū il
li nō est vga necessaria sed spūs lenitas.
Et silr illa q̄ cōmittunt ex fragilitate nō
ex bituata malicia nec sūt scādaloſa p̄fir
⁊ dñt misericordit puniri vt h̄r di. l. ca.
Lua. Lōrumacib⁹ vō ⁊ ex supbia peccā
tibus nō est miserendū. Cū Grego. ij. q.
iij. c. Quāto ait. In crumacia p̄sistenti
bus seucros eē nos puenit. s̄z illud Tir
gilij. Parcere s̄bicris ⁊ debellare super
bos. Silr nō est miserendū his q̄ opant
iniquitatē post plures admonitiōes. vnde
Sircius papa ait. lxxij. di. c. Plimos
ferro necesse est vt abscondant vulnera
q̄ fomentoz nō sūperint medicinā. Idē
xxj. q. j. c. In canomb⁹ ⁊ de electiōe. ca.
Lū in cūctis. Et p̄p̄erea in. c. Sicur. eē
de cohabitatiōe clericoz ⁊ mulierū dr. s̄b
diaconi diaconi ⁊ p̄sbi. Cubinas retinē
res post monitiōē suspēdi dñt ab ecclē
siasticis beneficijs ⁊ si suspēsi nō se cor
reperint p̄p̄etuo sūp̄uadi. Ibi glo. assi
gnat rōne. qz crescente crumacia crescere
debet pena. Extra vt lue nō prestara. ca.
Dm. ⁊ ff. de penis. l. Relegari. Et iterū
extra de cohabitatiōe clericoz. xē. in ca.
Si aut scribit. Si clerici fornicarias de
tinent siue in minorib⁹ siue in maioribus
ordibus post trinā monitiōē spoliē
tur b̄nificijs ⁊ fructib⁹ ecclēsiasticis. Et in. c.
Si quis q̄ adhuc tra dr. Si q̄s sacerdo
rū suspēct⁹ de fornicatiōe cū aliqua post
trinā monitiōē inuenit fabulari euz ca
⁊ aliq̄ mō p̄uersari excoicē ⁊ mulier ca
nonice iudicē. Glo. Nomie sacerdotū
intelligunt etiā inferiores. qz inferiora i
relligūt in supiorib⁹. xxij. di. c. Legim⁹
xij. q. j. ca. Penale. Et sup vbo iudicē
ait glo. idest in monasterio ponat. xxij.
di. c. fraternitatis vel excoicē si h̄ pu
blicū est vt extra de snia excoicatiōis. ca.

Si cōcubine. Similit̄ nō est miserendū
his q̄ opant iniquitatē inſectiā alioz. vt
sūt heretici ⁊ q̄bus diximus in sermone
de supbia hereticoz. Ut igit̄ dicit̄ textus i
ca. Irrefragabili. extra de officio ordinarū
Prelati dñt intendere correctiōē ⁊ emen
datiōē subditoz. als requir̄ sanguis corū
de manibus suis vbi glo. Durū v̄bus est
istud pro platis negligentib⁹. Sed vt di
cit glo. in dicto. c. Irrefragabili. Cū ep̄s
est negligens i correctiōe s̄bitoꝝ vis cor
rigēdi vel puniēdi deuoluit ad archiep̄m
ix. q. ij. c. Lū sumus. Operent̄ itaqz pla
ri opa x̄pi. q̄ eos posuit vt eēt lux mūdi
p̄ debitā dispensatiōē oim̄ suspēctoꝝ.
Dd si fecerint gr̄am x̄pi ⁊ sequent̄ Quā
nobis oibus largiatur Amen.

¶ feria quinta quille hebdomade. De
negligētia clericoz.

¶ Sermo trigessimustertius.

Magnificabāt

Magnificabāt. Scribunt̄ hec v̄ba Luce
vij. c. ⁊ in euāgelio hodierno
Specta: seipue ad clericos
deputatos cultui diuio magnificare deū
Ipi equidē suscep̄t̄ officii i terris qd̄
angeli ⁊ beati exercēt in celis. Et p̄p̄ co
ronā clericalē ad grandē dignitatē sūt s̄b
limari. Quib⁹ dicit̄ illud. Petri. j. sic ca
nonice. c. ij. Vos estis gen⁹ electū regale
sacerdotiū gens sancta ppl̄s acq̄sitiōis.
Verūtamē q̄ plures ingrati deo q̄ ad ip̄o
rū officii p̄nēt̄ pl⁹ q̄ negligēt̄ si dicit̄
pōt exoluūt. Quapropter in p̄n̄i f̄mōe
de negligētia clericoz tractandū censui q̄
nō magnificār̄ deū sicut decet. Distingue
mus aut̄ tripl̄tē illoꝝ negligētiā.

¶ Prima dr̄ laudationis.

¶ Secda deuotionis.

¶ Tertia contractiōis.

¶ Qz clerici negligentes nō laudant de
um in. vij. bonis canonicis qui laudan
dus est ore ⁊ vocaliter ⁊ de cantu officij.

de omissione

Cap. primum

Prima negligentia clericorum de laudandis. hec est dum recusant dicere canonicas horas ad quas tenentur. De quibus dicitur illud psalmi. Septies in die laudabitur tibi. Has horas instituit ecclesia ut dicantur a clericis ad laudandum deum per beneficia suis. Inter quae maxima sunt beneficii. unum creationis septem diebus expletur. ut patet Genesim. i. ca. et beneficii redemptionis septem quae damus horis pacem. Maritima videlicet. cetera prima. et sic in officio crucis commemoratur. Glo. ho. in. c. Presbyter. Extra de celebratione missarum dicitur quod septem sunt hore canonice. sicut septem sunt dona spiritus sancti. et septem dies seculi. et septem etates mundi. et septem generationes in oratione dominica. Prima hora est matutinum. secunda prima. tertia quarta sexta. quinta nona. sexta vespere. septima completorium. De his ita tradunt doctores quod omnes ordinati in sacris. s. in subdiaconatu et super tenentur ex precepto dicere omnes horas ut patet extra de celebratione missarum in. c. dolentes. Quilibet enim clericus beneficiarius etiam in minoribus ad id tenentur. Et quibus aliquid dicitur quod tales possunt per alios officiare seu per alios dicere horas et precipue si causa studii vel alia iusta causa sint absentes et per idoneum substitutum officient ecclesiam. In Jobes ante dicitur super. c. Presbyter. de celebratione missarum dicitur theologos tenere quod cum istud sit personale videtur quod per alios solui non possunt. Et idem in nouella auctoritate libere videtur quod favore studii statuerit ecclesia. quod clerici in minoribus beneficiari saltem non curati occupant bono zelo ad studium tenentes vicarium excusarentur ab horis dicendis dicendo officium beate virginis. Tenentur etiam ad horas religiosi professi quorum religio ad actus vite preplatiue est instituta et per ecclesiam confirmata. Et hanc rationem sue professionis dicitur non solum instituitur huiusmodi religiones ad orandum particulariter pro se. sed etiam ad orandum pro salute vniuersali fidelium. Ad

hunc autem orationem. sciendum in persona totius populi christiani pro utilitate omnium sunt institute ipsa hore canonice. et quod dicitur per de palude quemlibet religiosum professum tenentur ad horas. Idem dicitur Augustinus de anchora in libro de ecclesiastica praesertim. Adde quod etiam conuersi tenentur ad horas. quod corpus quod applicatur earum sunt totaliter ad dei cultum hanc beneficii interpretatiue. s. viuendi ex elemosinis vel de redditibus monasterii vel de quibusdam quod eis procedunt ab ecclesia ratione applicationis ad cultum dominum. Sed pro spirituali exercitio bonarum mentium tria sunt in hac parte dubia declaranda. **P**rimum utrum deus sit ore laudandus. **S**ecundum utrum carum officio dino sit promedandum. **T**ertium utrum qui omisit officium debeat illud supplere. **P**rimum dubium est An deus sit ore laudandus. Et argui posset quod non. Primo quia Aristoteles dicit in ethicorum. Optimum non est laus. sed magis aliquid et melius. sed deus est super omnia optima. ergo deo non debet laus sed aliquid quod magis laude. **S**ecundo quod deus merito colitur magis quam ore. vnde in 2. corinthios. x. et per allegauit dicitur Isaie. Populus hic labijs me honorat. cor autem eius longe est a me. ergo laus dei magis consistit in corde quam in ore. **T**ertio ad hoc boies ore laudat ut ad meliora prouocet. sicut illud Duidi in libro de tristibus. Denique non puas aio dar gloria vires. et fecunda fac pectora laudis amor. sed deus per se habet boiem non prouocat ad meliora. rursus quod inmutabilis. rursus quod optimum est. ergo deus non est laudandus ore. **R**espondet libro. ij. q. xci. quod sebis alia ratione vrimur ad deum et alia ratione vrimur ad boiem. Ad boiem vrimur sebis ut preceptum nisi cordis exprimamus. Et ideo laude oris ad boiem vrimur. ut vel alii vel alijs inorescat quod bona opinione de laudato habemus. ut per hanc etiam ipsum quod laudatur ad meliora prouocemus et alios apud quos laudatur in bona opinione et reuerentia et imitatione ipsius iudicamus. sed ad deum

202
vramur. obis nō qdē vt et q̄ inspector est
cordiū nros accēpt̄ manifestem. sed vt
nos ipsos et alios audientes ad eip̄ reueren
tiā inducamus. Et iō necessaria est laus
or̄ nō qdē p̄pter deū sed p̄pter ip̄m laudā
tem cui⁹ affect⁹ excitat ad deum et laude
ip̄ius et in q̄ntū hō p̄ diuinā laudē affectu
ascendit in deū. Interis etiā p̄ h̄ retrahit
ab his q̄ sūt d̄ deum. P̄oficit etiā laus
or̄ ad h̄ q̄ alior̄ affect⁹ prouocat in deū
vñ d̄ in ps̄. B̄ndicā d̄m in oi tpe sem̄
per laus ei⁹ in ore meo. In d̄no laudabi
tur aia mea. et postea sb̄dit. audiāt mā
sue. et lerent. Ad p̄mū q̄ argumētū di
cit Tho. q̄ de deo possum? dupl̄. loquit̄
Uno mō q̄ntū ad ei⁹ eētā. et sic est in eo.
p̄bensibilis et ineffabilis et maior. oi lau
de. Debet aut̄ ei h̄ h̄c opationē reueren
tiā et laudē honor. Alio mō possum? lo
quit̄ de deo fm̄ effect⁹ ip̄ius q̄ in n̄ram vt
litatē ordinant. Et fm̄ h̄ debet deo laus.
Ad sc̄m arg. dicit Tho. q̄ lz ds̄ sit corde
laudād⁹. n̄ valeret exterior laus or̄ ad ex
citandū interiorē affectū laudātis et ad p̄
uocandū alios ad dei laudē vt ē dicit̄. et
sic etiā soluit̄ terrū q̄ deus nō laudam⁹
p̄pter vtilitatē suā sed p̄pter n̄ram. Sec̄
cundū dubiū fuit vtz can⁹ in officio di
uino sit cōmēdād⁹. Et qdā dicit̄ q̄ nō nā
Diero. di. r̄. c. Lātans̄ dicit̄. Dea non
voce sed corde canendū nec in tragediō
rū modū guttur et fauces medicamē lini
ende sūt. vt in ecclia theatrales moduli
audiātur et cārica. Et Grego. p̄fata. r̄. c.
di. c. In sancta. plerūq̄ sit vt dū blanda
vox q̄ritur et grua vira negligatur et can
tor mister d̄m morib⁹ stimulat cū popu
lū vocib⁹ delectat. Alij dicit̄ q̄ can⁹ assu
mend⁹ sit in diuina laude. Nā Amb. can
tū istituit in ecclia me. iolanēst vt refert
Aug. in confessionū. Dicit̄ Tho. q̄ cāntū
ille q̄ fit ad finē vanitatis. et vano mō ad
officiū diuinū nō est assumend⁹. s̄z cū cā
p̄ ordinat̄ ad dei laudē licet ē. qm̄ fm̄ di
uinos melodias sonorū ai loim diuer

stimo de dis ponit. vt ps̄ p̄ p̄m. viii. pol
litice. et Boe. in prologo musicē. Et sic p̄
cantū anim⁹ prouocat ad deuotionē. Cū
Aug. dicit̄ in r̄. confessionū. Ad d̄co. carā
di. fluctudinē approbare in ecclia vt p̄
oblectamēta aurium. infirmorū anim⁹ i af
fectus pierat̄ assur. ar. et de seip̄o dicit̄. it
li. confessionū. flem̄ in hymnis et cāric. tu
is. suauē sonātis ecclie me vocib⁹. cōmō
tus. Tertū dubiū fuit vtz q̄ omisit
officiū teneat illud supplere. Ad h̄ r̄ndz
Tho. in q̄libet. q̄ sicut in officijs diui
nis exoluēdis obfūada est et gruitas loci
ita etiā et gruitas t̄pis. q̄ obfūari nō pos
set si oporteret inuagere omittētū q̄ hor
tas diceret quas omisit. Forte em̄ in cōi
plerorio diceret. Tā lucis orto sidere. et
in tpe paschali officū d̄nice passionis
qd̄ videt̄ absurdū. et ideo nō videt̄ eē in
iungendū q̄ easdē horas reperat sed alt
quid ad laudē diuinā princens. h̄ em̄ cō
mune in oi officio diuino laus dei et suffra
giū fidelium. pura q̄ dicat psalmos. peni
tētiales vel vñ psalteriū pl̄. minus
fm̄ delicti qlitatē q̄ntis em̄ eēt debitor of
ficij q̄ tpe debito officij p̄recurrē tā est im
portēs ad soluendū tpe debito. Tō est et a
lia penitētia inuēgēda. q̄re si q̄s p̄ anū di
miserit offm̄ nō obligat q̄ totū duplicz
Sed in aliud pōr cōmutari q̄ magi pla
cebit deo et min⁹ rediū eēt penitētiā Archi
diacon⁹ etiā in rosario di. r̄. c. penitētiā
h̄mōi d̄r eē arbitrariā. Norandū i sup
fm̄ Bullim. q̄ si dices officū aliq̄ s̄ba
p̄mittit̄ n̄ oz q̄ p̄ h̄ a capite relinuat̄
disturbādo totū officū. Immo si dicens
do in choro cū alijs et aliq̄ necessitate in
terminis psalmū vel lectionem et h̄mōi.
et nō aliter pōr omittū supplere nisi sub
trahendo vocē ab adiutorio chori meli⁹
ē p̄trāsire q̄s officū chori minuire. Pōt
tū aliqd̄ p̄ h̄ post officū supplere. Et
q̄ntis oia p̄dicta de n̄ gligētia diuine lau
dis ad septe canonica et horas sunt relata
In dubiū aliq̄. In peccet sacerdos q̄

C

linea omittit quidie celebrare. Et opti-
 mo quorūda fuit q̄ mortaliter peccat q̄
 ex negligentia dimittit quidie celebrare. s̄
 opinio ista nimis est dura. iō non tenet
 Alij dicūt q̄ nō peccat q̄ dimittit celebra-
 tionē nisi p̄p̄m̄ t̄cat sibi commissū. vel ex
 obedientia teneat celebrare. S̄ istam
 opionē dicit Tho. in. iij. di. xij. r. in. iij. p.
 te. q. lxx. q. cū sacerdoti data sit p̄al no-
 bilissima rē negligentie erit nisi illa v̄at
 ad honorē dei r salutē aiay v̄uoz r defū-
 etoz nisi forte aliq̄s ex familiari r s̄onio
 sp̄s̄ancti dimittit. Sec̄ ē de alijs ac-
 tib⁹ ordis q̄ p̄tinet ad corp⁹ xpi mysticuz
 v̄r ligare soluere baptizare r docere. Nā
 q̄ nō tenet alijs p̄latōe v̄r s̄iectōe p̄r ab
 illis ac̄tib⁹ cessare. Celebrare aut̄ tenet v̄r
 dō sacrificiū reddat etiā si nll̄ hoim tene-
 atur. q̄re videt q̄ salti teneat q̄libz sacer-
 dos celebrare i p̄cipuis festiuitatib⁹. Al-
 ber⁹ dicit q̄ mediū tenere beatū ē. s̄ aliq̄n
 celebrare aliq̄n dimittit nisi officiū exi-
 gat v̄r oī die d̄nico celebrat. Sed beat⁹
 ē quidie deuore celebrare cū p̄ sibi r mlt̄
 valde p̄s̄r. Un̄ Amb. de cō. di. ij. c. Si q̄
 tiēs. ego q̄ quidie peccō quidie deo accipe
 medianā. r idē. accipe quidie qd̄ tibi p̄sit
 sed sic viue v̄r quidie possis accipe. Nec
 ille. q̄ intelligit de p̄s̄ilio nō de p̄cepto.
 Qualiter aliq̄ clerici ex negligentia cir-
 ca diuina sunt in deuoti corde ore r cor-
 porali gestu. **Cap. scdm.**
Secunda negligentia clericoy d̄ de
 uotiōis. Nec ē d̄ n̄ in deuore cele-
 brant diuina officia. In quib⁹ tri-
 plet deuotio requiritur.
 Prima est verbalis.
 Secda corporalis.
 Tertia mentalis.
 Prima deuotio q̄ requirit dū diuina of-
 ficia celebrāf d̄ r̄balis. D̄z em̄ officium
 dici distinet r agit cū timore r reueren-
 tia dei. Lōra qd̄ aliq̄ offendit dū dicūt
 s̄ba nimis festinant r p̄fuse. ita q̄ si sine
 duo vel plures v̄n⁹ nō ex̄t̄ ciat alū. nō.

nullū dō dicūt sincopisando d̄m̄st̄t̄dō
 s̄ba v̄r s̄sus vel syllabas. v̄r audiūt ali-
 q̄s. q̄ dū vellēt dicere. d̄s in adiutorium
 meū intēde. dicebāt. de. im̄duntēde. r i
 iuratorio officij br̄e s̄ginis. Zue maria
 st̄cū. r in missa. S̄ac̄r̄ sc̄tus sc̄tus saba-
 orb. Pleni m̄nicelsis. Et i officio mor-
 tuoz existēre funere in ecclia c̄ator̄ icipi-
 ebat. P̄r n̄. r st̄ari. Et ne nos inducas i
 r̄tationē. Nota in fm̄ Henricū de gan-
 dauo in q̄l. q̄ dū v̄n⁹ cho. d̄c̄ v̄nū s̄lū
 alī. aliū. estimādū ē singulos totū dixit /
 se. q̄ ecclia sic ordinauit. ex q̄ d̄ico seru-
 pulose r ir̄onabil̄ mouent illi q̄ facti-
 unt sibi p̄sciā. m̄d̄c̄d̄i qd̄ nō in choat ab
 officiatore v̄r c̄atore v̄r ab alijs q̄b⁹ com-
 munit̄ s̄ iuratoriū r b̄m̄oī. Pleriq̄z ilu-
 per in officio vana r erranea inf̄m̄f̄c̄t̄
 Alij s̄o s̄r̄ q̄ dū c̄at̄ officiū v̄lulan̄ v̄r
 canes trahūt caudas cū lōgo statu r alia
 s̄tia faciūt q̄ ir̄reuerētiā sapiūt r in deo
 r̄oīs. S̄cda deuotio q̄ requirit dū celebra-
 tur diuina d̄i corporalis. Nā v̄r Damas. in
 q̄. D̄ ex duplici natura cōpositū sum⁹
 corporali videlicet r sc̄orporali. Duplice deo
 honorē referre d̄m̄ sp̄ia. ē. s̄. r corporales
 v̄n̄ Tho. ij. q. lxxvij. d̄c̄. Q̄ d̄u r si
 nō rōne sui rōne n̄ri etiā corporaliter reuel-
 reri d̄m̄. iū v̄r honorem⁹ cū fm̄ v̄r̄ac̄z
 n̄ram naturā. nū v̄r p̄ corporales mor̄ m̄c̄e
 n̄az. ex̄c̄t̄ r i s̄amē. et p̄p̄ca statutū ē
 v̄r dū noiāt̄ iel⁹ v̄n⁹ q̄s̄q̄ caput iclinere
 i. c. Decet. de imunitate ecclie li. vj. S̄i s̄
 p̄sueat p̄suar̄ v̄r dū d̄i. S̄ha p̄ri r̄c̄. In
 curuetur cho. in signū h̄ iulit̄az r s̄iecti-
 onis Et dū eleuat corp⁹ d̄n̄ n̄ri iel⁹ xpi
 oēs s̄ectāt genua. S̄z multi clerici r reli-
 giosi in his d̄f. c̄iūt. q̄m̄ aliq̄n st̄at cum
 vno pede in terra altero ad choz eleua-
 tō. r dū d̄i. S̄ha p̄ri vel oīones ipi imo-
 biles sunt. Quidā etiā dū eleuat corp⁹
 d̄n̄icū v̄r vno genu ad terram posito il-
 lud adorant. Terna deuotio que requi-
 rit dū celebratur diuina d̄c̄at̄ mentalis.

habet mens qm fieri p vnti deo vl ante
dendo ad ipm vel ad vba vel ad sensu s
boz. Sed multi mēte r cogitāōes suas
ad vanitates dirigūt r insanias falsas.
Sicut euenit tē meo cuidam sacerdoti
quē noui dū ille celebraret cū ad eū locū
atigūt q se ad pplm hrere. voluit vt di
ceret orate fratres. tā vebemēter animū
ad qndā mlierē cōuerterat vt qsi ex cogi
tāōe illi cbrī facē dixit inaduerteret r
forziter. **D**io q̄tra si bella.

Qualiter clerici negligētes tractant
irreuerter sacra rēpla r sacras res r sa
cratissimū corpus christi. **C**ap. tercū.

Ercia negligētia clericoz dicit
tractatōis. Debent qdē cōtra
ctare cū reuerētia maxime tria.

Sacra templa.

Sacras res.

Sacratissimū corpus dñi nri ihu xpi.

Primo debēt tractare clerici cū re
uētia sacra rēpla. qm̄ decet domū dñi san
ctiudo. **S**ed negligētia vident tā i ml
tis locis ecclie immūde r in ipis reponū
tur segetes frumēta blada et silia. Aliq̄
ho die noctuz aptas ecclias retinēt q̄s
intrāt canes illas deturpātes et homies
de reb⁹ secularib⁹ s fabulātes cū m̄ ralia
in ecclēsijs fieri nō liceat. q̄ vt Aug. ait
plū. di. ca. In oratorio. In oratorio. **P**er
orādi pfallēdiq̄ cultū nihil penit⁹ agat.
vt nomini huic eroga iugit impēsa con
cordent. **E**t textus in. c. cū ecclia. extra d
immunitate eccliaz. **E**cclia dei s̄z cū
gelicā vitate dom⁹ orōis esse d̄z nō spelū
ca latronū. **D**e reparōe ho qd̄ dicā cūz
inspiciam⁹ r sepe s fractas eccliaz por
tas. stillātia tecta. ruētes muros r hmoi
m̄ q̄ illas repare tenent ad nil aliud vigi
lant nisi vt p se p̄cipiāt eccliaz fructus.
Aduertāt m̄ oēs clerici bñficiāt et mio
res r maiores. et subditi r plari q̄ scribit
in. c. j. de ecclēsijs edificandis. **Q**uicūq̄ ec
clesiasticū bñficiū habēt oīno adiuuent

ad tecta ecclie vel reparōem. vbi glo. nā
vbi est emolumentū ibi d̄z esse on⁹. **S**e
cūdo debēt clerici tractare cū reuerētia
sacras res q̄ sunt tobalee altarū. calices
corpalia. indumenta q̄b⁹ ipi vrunt ad di
uinū cultū r silia. **S**ed p̄siderēt altaria
in mules ecclēsijs r inuēntes ibi tobalee
sordidissime puluerib⁹ r stercorebus vt
aui vel murū plene. corpalia ho nigra
r ferulēta. indumentaq̄ sacerdotalia lace
rata. r cūcta vt sic dicā deturpata. q̄ om
nia et neq̄ssima negligētia p̄dāt. **M**a
ior em̄ cura est aliq̄b⁹ cleric⁹ de coma sua
r forularib⁹ q̄ de reb⁹ sacris. **M**ensam
in q̄ deuo. ar̄t albis tobaleis ornata eē vo
lunt. r de vestimētis ecclēsiasticis vsui r
diuio deputatis nec minimā faciūt est
marōem. **A**udite clerici q̄ extra de custo
dia eucharistie in. c. **R**elinq̄. in tectu et
in glo. **E**t de cō. di. j. c. **V**estimēta. scribi
tur. **V**estimēta ecclie honesta r mūda eē
debēt. **T**ercio debēt clerici tractare cūz
reuerētia sacratissimū corp⁹ dñi nri ihu
xpi. vt s. repositum in ecclēsijs custodiat
caute r s̄b clauib⁹ in loco deceri. vt ponit
in. c. **S**tarum⁹. extra de custodia eucha
ristie. **Q**uāta ho sit in b̄ clericoz mltoz
negligētia expientia. manifestat. **I**deo
dent operā oēs vt diuinū cultū exerceāt
diligent⁹ r magnificēt deū q̄ est bñdictus
in secula seculoz. Amen.

Ferita sexta ante hebb. **D**e despatōe.

Sermo trigelimusquartus.

Domine iam
feret quattuor iduan⁹ est. verba
sunt **M**arthe de resurrectō
ne lazari despatōis originalit. **J**ob. xi. c.
r in euāgelio bodierno. **D**iffidebat mar
tha de resurrectōe fratris sui lazari q̄ cō
siderabat fetorē exanimati cadaueris et
xpi dei incarnati potentia nō p̄sabat. **I**ō
xps incredulitate eius modestē redargu
it. dixitq̄ illi. **S**i crederis videbis glo

SCI

nam dei. Sic et nonnulli peccatores cum impi-
cui ferida animam suam obrutis mole ma-
gnorum criminum desperant ad salutem et vitam
amplius posse redire. Et ad hunc uigilant il-
le serpens antiquus hostis humani generis ut
post peccatum guisissima ipso coopante comi-
sa infelices peccatores desperent. Ideo in
presenti sermone de peccato desperationis dice-
mus. Est enim desperatio filia accidie secundum gre-
gorium et Thome. ij. q. xx. De qua tria my-
steria nobis occurrunt declaranda.

- Primum dicitur varietatis.
  - Secundum grauitatis.
  - Tertium remissibilitatis.
- De triplici desperatione. scilicet passionato-
rum damnatorum et peccatorum in quibus etiam tri-
plex alia desperatio ponitur. Cap. primum.

Primum mysterium declarandum de
desperatione dicitur varietatis. Inuenitur
enim triplex varia desperatio.

- Prima est passionatorum.
  - Secunda damnatorum.
  - Tercia peccatorum.
- Prima est desperatio passionatorum. hec est
quidam passio tria species. Sic enim spes im-
portat quandam accessum. Tedit enim spes al-
in obiectum id est res sperata que est bonum ardu-
um quod habet rationem attractiuam cum possibili-
tate ad ipsam cedere. Sic desperatio importat quan-
dam recessum. Nam desperans discedit a
bono arduo non quod non desideret sed quod con-
siderat illud cum impossibilitate obtinendi.
Et ideo habet rationem retractoriam secundum Thome. i. q.
Si quis ergo desperet de eo quod non est na-
tus adipisci. vel de eo quod non est debi-
tus adipisci. desperatio talis de se non est pec-
catum. unde si medicus desperet de curatione
alicuius infirmi. vel si quis agricola despa-
ret se fieri posse imperatorem. aut simplex
clericus papam non peccant propter impossi-
bilitatem consequendi talia. et sic de alijs. Se-
cunda est desperatio damnatorum. Hec est da-
nata tam demones quam homines desperati sunt
scientes certitudinaliter quod nunquam euadent pe-

nas inferni. ut dicit beatus Thome. ij. q.
xviii. ubi ostendit quod in damnatis non est spes
Nec obstat quod in demones sit fides licet con-
tra. quod inter fidem et spem est differentia.
quod fides est de rebus bonis et malis presentibus
et futuris. et suis et alienis. Sed
spes non est nisi de rebus bonis futuris ad
se pertinentibus. Ideo magis potest esse fides
informis in damnatis quam spes. quod bona di-
uina non sunt eis futura possibilis. sed sicut
eis absentia. desperati sunt igitur damnati de
uentura peccatorum suorum. et de salutem consequen-
da. Ita in desperatio secundum Thome. ij. q. xx.
non impurat eis ad culpam. quod sunt in statu
desperandi propter impossibilitatem redire ad
beniudicium. Ideo est eis pars damnationis.

- Tercia est desperatio peccatorum que triplex esse potest.
- Prima miserie euadende.
- Secunda uenie consequende.
- Tercia felicitatis consequende.

Prima desperatio est miserie euadende.
Cum enim uideat peccatores miseras et calamita-
tates malorum que incurrunt propter peccata eorum
desperant de deo quod uelit ipsos liberare cum
non legamus nihil uis ad penitentiam uer-
sos subuersis inuenerit euasisse. Et uerba
Gregorius a pestis crudelitate liberata
propter deuotionem populi et orones humiles
in precibus replicatas. Et si non speret deus
clamantes liberet ab aduersariis uice pre-
sentis non faciat homo quod in se conuictio. ieiunatio
dopia uota cunctando et filia. et fidat in
deo ac se illi committat. Innumerum ut sic di-
cant peccatores a guisissimis periculis infirmita-
tibus et tribulationibus liberati sunt. quod dei et
beati regis aliorumque sanctorum implorauerunt. pro-
dum. Secunda est desperatio uenie consequende
In hanc incidunt multi dicentes cum cayn
Gen. iii. ca. Maior est iniquitas mea quam
ue ueniam merear. Considerant enim tales
peccatorum suorum magnitudinem. multitudinem
et uarietatem. scilicet quod gendia sunt illo-
rum peccata. quod multa. quod uel uel uel uel uel uel
statim a deo desiciunt et de pessimo deo male-

sentitur. s. q. vel nolite. nō possit p̄ta re
mittere. Loira q̄s clamat ois sc̄ptura q̄
deū misericordē & benignū fatef̄ q̄bus cūq̄
p̄cōrib⁹ et q̄nāq̄ ad p̄nias redeūtib⁹.
Et lz multas auctes posuerim i f̄mone
de misericordia di in q̄dragēsimali d̄ peni
tentia. in b̄ loco illas reperere & alias su
paddere p̄necessariū cēse. vt sic terreat
diabolus & abscedat a cordib⁹ p̄cōrum
q̄s i desparōez nūq̄ retinere. Audite igit̄
zauribus p̄cipite felicissimū salubrumū
iōcū dissimūq̄ nouum. D̄ p̄cōres de p̄e
viro quē offendim⁹. quē deseruim⁹. quēz
p̄p̄a lōgissimā speruim⁹. Misericors ē
misericordiam offert suertētib⁹ ad se. De q̄
siferib⁹. Exo. xxxij. c. D̄nator d̄nē de
misericors et clemēs parēs & m̄temisera
tōis. & Deut. xij. c. Reuertētis ad d̄nū
deū tuū & audies vocē ei⁹. q̄ de miseri
cors de⁹ deus tu⁹ ē. & Eccl. ij. c. D̄ est
d̄n̄s & misericors & remittet i die tribulati
onis p̄cā. Et xvij. c. Quā magna ē misē
ricordia dei & p̄p̄iano illi⁹ suertētib⁹
ad se. Et xvij. c. Quis ad h̄ciet enerrare
misericordiam d̄ni. et h̄. c. Lēct̄ oia v̄ra i mi
sericordia ei⁹. & Sap. xv. c. Tu aut̄ d̄nē
suauis & v̄es & iū misericōdia disponēs
oia. Et Dauid in ps. l. Misere mei de⁹
fm̄ magnā misericordiā tuā. Et psal. lxxxij.
ij. Misericordiā & v̄itātē diligit de⁹. Et
ps. lxxxij. Tu aut̄ d̄nē suauis et mis̄ et
m̄te misericordie oib⁹ inuocātib⁹ te. Et
psal. lxxxvij. Misericordias d̄ni inef̄nū
cātabo. & psal. xcix. Laudate nomē ei⁹
qm̄ suauis ē d̄n̄s in et̄nū misericordia ei⁹.
& psal. cvij. Magna est sup̄ celos misē
ricordia tua. & ps. cxvij. Misericordia
d̄ni plena ē terra & psal. cxix. Ap̄d do
minū misericordia & copiosa ap̄d eum re
dēptio. Et Isaias. xxx. ca. ait. Expecta
deus v̄t misēf̄. Et ly. c. Derelinq̄t im
p̄iā viā suā & v̄t iniqu⁹ cogitāōes suas
& reuertat ad d̄nū & miserēbit ei⁹. & Jo
hel. xx. ca. Louerim⁹ ad d̄nū deū vest̄z

q̄ benign⁹ & misericors est. & p̄stabil sup̄
maliciam. & Dan. ix. c. Prostrernum⁹ p̄
ces in misēf̄tib⁹ tuis m̄l̄. & Mar. ix. c.
xps dixit Misericordiam volo. Et paulus
ad Ephe. ij. c. D̄ diues ē in misericordia
¶ Et de hac sunt reff̄ & s̄nie dulcissime i
decretis. l. di. c. Quia tua. c. Si q̄s. & j. q.
vij. c. Si q̄s. & ij. q. j. c. Multa. & vij. q. j.
c. Qui negat. & xxij. q. iij. c. Unūq̄sq̄. c.
Incomutabil. c. Nō sp. c. Om̄e. Et. xxij.
q. iij. ca. Nec aut̄ vita. c. Ipa pietas. ca.
Si illic. c. duo ista. & xxij. q. v. c. Si nō
licet. c. Ad fidē. c. Relegēt. Et. xxij. q.
vi. c. Is q̄. c. Agnouim⁹. Et. xxij. q. i.
c. Ap̄d. Et. xxij. q. ij. c. Admonere. Et
de pe. di. j. c. Libenter. & c. Multiplex.
c. Importuna. c. Nouit. c. Quāobrem.
c. Quia diuinitas natura. c. Predicet̄.
c. Medicina. c. Quē penitē. & de pe. di.
ij. c. Ninuitē. c. Ille rex. c. Lal. c. Ad
huc istaf. Sūt in p̄mptu exēpla tot̄ pec
caroz q̄ ad d̄nū redeūtes benigne recep
ti sunt et venā acceperūt. vt p̄z in f̄mōe
illo n̄ro d̄ misericordia dei. ¶ Tercia des pe
ratio ē felicitatis adipsē de. Desperant
p̄cōres q̄ sepe adipisci regnū celoz. q̄
mā illud nō dat sine meritis. & vt inquit
Beda. sine meritis aliqd̄ sperare nō spes
sed p̄sup̄no dici d̄z. Quib⁹ n̄ det̄ Bona
uētura in tercio. di. xxvi. in declaratōe se
¶ Aliq̄ sunt q̄ nō habēt meritū nec i p̄
posito nec i effectu. hi sunt q̄ malefaciē
do nullū bonū agūt. p̄ponētes firmē in
sua dissoluta v̄ra p̄seuerare. asserētēsq̄
Si dederit mibi de⁹ padisū faciat quod
vult. Si dimiserit me in infernū qd̄ mi
hi ego vitā mutare nolo. Tales v̄tq̄ p̄
sūp̄tiosi essent si sperarēt illo mō posse
saluari. Alij vō sunt q̄ habēt meritū in
posito & i effectu. Hi sūt v̄t p̄fecti q̄les
suer̄ s̄cti & amica deū r̄ntib⁹. & ois fulgē
tes q̄ p̄cā oia curātes bonis opib⁹ vaca
uer̄ die noc. uq̄ fuer̄t d̄no in h̄ilitare
& deuorōe. Quidā aut̄ b̄n̄ meritū in ap̄o

dico et si non in effectu. Isti sunt boies un-
 g fecerunt si humana fragilitate sepius in pec-
 eata labantur deo se comedant ut illi spaci-
 um tribuat pntie. frequant ecclesias. largi-
 unt paupibus. eleosynas. custodiunt seros
 dies festoz. terere cetera alia opa bona cla-
 mates spicorde suo cu publico. De p-
 pici esto mihi pctoi. Di sperare pnt. n-
 psumptuose qz ad nuer. deueniet elecroz.
 Et si qd obijceret q nulli pmereri vira-
 et na qz illa e bonu infinitu. et meritu no-
 stru e meritu finitu et finit ad infinitu nul-
 la e. pportio. Rnderi pot pea q dicra se
 in pmo pmo qdragetimali d pnia. e. iij.

De desperatio gravissimum est peccatum. et eo-
 q pillam boies retrahit ab opibus ho-
 nis et labant in effrenata vicia. La. ij.
 Eundem mysterium declaratum de
 desperatio dicitur. Est qdpe
 desperatio sine peccato. vni Die-
 ro. ad Rustica monachum ait. Nihil sic
 offendit deum sic cor impenitens. Solus de-
 speratiois crime est qd venia cosedq no pot-
 et Leo papa de pe. di. iij. c. Sceleratio-
 sic iuda alloquitur. Sceleratio: oibz oiu-
 da et infelicio: erritisti que penitencia no
 reuocavit ad dnm sed desperatio traxit ad
 laqum. Quasi dicat q qd fuit peccas-
 tu desperatiois in iuda qz pctu iudeozum et
 alia pctu p illu comissa. Et glo. sup illud
 Nueri. xxiij. c. Si te spaueris lapsus in
 die angustie munet fo. trudo tua dicir.
 Nihil est execrabili desperatio qua q har-
 ber et in generabilibz huius vite laboribz.
 et qd pctu est in fidei certamine costantiam
 pdit. et Istid. li. de sumo bono. Per peera
 re flagitium mors aie est sed despare est de-
 scedere in infernu. Sz pfl ista qru-
 scire nonnulli vtz desperatio sit maximum
 pctoz. et ex auctoritatibz pdictis videt q
 sic. Peccata peccati insanabile videt ee q
 uisimam fm illud. Dicit. xxx. c. Insanabil
 fractura pessima plaga tua. Sed peccati

desperatiois est insanabile. vni Dicit. xv. c.
 Plaga ista desperabil renuit curari. Sz
 triu ondi pot. Primo qz illud peccatum vi-
 det esse qd altero q peccati malus no-
 cumertu infer. Sed ex infidelitate q op-
 ponit fidei infer. ma. no cumertu qz p-
 fidelitate destruit fundamentu spual. ediu-
 fiet qz ex desperatio q opponit spei. ergo
 infidelitate peccati qd e pctu desperatiois.
 Secdo arguit ex sententia Arist. q ait. xij.
 ethicor. Natio bona ma. malu op-
 ponit. Sed charitas est maior spe. quia
 vt ait apls pmo ad Corin. xij. c. Nunc
 aut manet fides spes charitas tria bece
 maior aut hor e charitas. ergo odium dei
 oppositu charitati est grau desperatio.
 opposita spei. Rndet Tho. ij. q. xx. q.
 pctu q opponunt vtuntur theologice se-
 fm suu gen. alijs pctis grauora. Lum-
 em virtutes theologice habeat deu p ob-
 iecto peccata eis opposita impoat. Du-
 recte et principaliter auersione a deo. Si-
 em esse posset conuersio ad bonu comura-
 bile sine auersione a deo. quis esset in-
 ordinata no estz peccatum mortale. et ideo i-
 lud quod primo et per se habet auertio-
 nem a deo est grauissimu inter pctu mor-
 talia. Viribus aut theologice oppo-
 nuntur infidelitas desperatio et odium
 dei. Inter que odium et infidelitas si de-
 sperationi coparent inuenient fm se q
 dem. id est fm ratione. pprie speciei gra-
 uiora. Infidelitas enim puenit ex hoc q
 voluntas hominis ipsi diuine bonitati co-
 trariat. Desperatio autem et hoc q ho-
 mio no sperat se bonitatem dei participa-
 re. Ex quo patet q infidelitas et odium
 dei sunt contra deum fm quod in se est.
 Desperatio autem fm quod eius bonu
 participatur a nobis. Unde ma. pec-
 catum est fm se loquendo no credere dei
 veritatem vel odire deum qz non spera-
 re consequi gloriam et gratiam ab ipso.
 Sed si comparet desperatio ad ista dua

peccata ex parte nostra sic desperatio est per
niculosa: quia per spem reuocatur a malis
et introducimur in bona prosequenda. Et ideo
sblata spe in effrenata boies labunt vitia
et a bonis operibus retrahuntur et sic soluitur ob
teera.

¶ **Q**uod desperatio peccatum est graue: ta
men si de illa homo peniteat remittitur
a deo.

¶ **L**ap. tertium

Quartum mysterium declarandum de de
speratione de remissibilitate. In qua
requirere libet. An peccatum despera
tionis sit remissibile. Et quibusdam videtur
quod non eo quod peccatum in spiritus sanctum
videtur. **M**agister in 4. di. 1. et 2. Et peccatum in spiritus sanctum
est irremissibile. Sed quod de hac materia
difficile tractauimus in sermone de misericor
dia dei in qua dragesimali de penitentia. **I**ohannes pro nu
m. norabimus illud quod ponit. **L**ib. 4. 1. 1.
quod 1. 1. **Q**uod de peccato in spiritus sanctum triplici
ter doctores loquuntur. Primum doctores
antiqui. **V**t Athanasius. **H**ilarius. **A**mbro
sius. **D**ionysius. **E**t Rufinus. dicunt peccatum in spi
ritus sanctum esse quod ad iram aliquid blasphemum
dicitur spiritus sanctum siue spiritus sanctus accipi
atur. **S**ecundum quod est nomen centrale. **P**roueniens to
triunitati. **C**uius quilibet persona et spiritus est
et sanctus. siue prout est nomen personale
vni in trinitate persone. **E**t secundum b. distin
guunt. **M**artinus. 1. 1. blasphemum spiritus sanctum
est blasphemum spiritus filii hominis. **N**am ipse o
perabat quodam humane comedendo et bi
bendo et similia. **Q**uedam diuini. **M**iracu
la faciendo et per operationem spiritus sancti quo
fuit humanitate erat repletus. **J**udei autem pro
mo quod dixerat blasphemum in filium hominis
cum dicebat eum voracem potatorem vini et pu
blicanorum amatorem. **P**ostmodum autem blas
phemauerunt in spiritus sanctum. dum opera que ipse o
perabat virtute prope diuinitatis et per opatio
nem spiritus sancti attribuebant principi demoni
orum et propter hoc dicitur in spiritus sanctum blasphemum
masse. **A**ugustinus autem libro de verbis domini blasphemum
autem vel peccatum in spiritus sanctum dicit esse finale

110
penitentia quoniam si aliquis perseverat in peccato
mortali usque ad mortem. **Q**uod quidem non solum
homo oris sit sed etiam homo cordis et operis.
Non autem homo sic acceptum dicitur esse spiritus sanctum
quod est remissione peccatorum que fit per spiritus
sanctum que est charitas patris et filii. **N**ecesse dicitur
dicitur iudeis quod si ipsi peccauerunt in spiritus sanctum
Non dum enim erat finaliter ipse penitentes. **S**ed
admonuit eos ne taliter loquerentur ad hominem peni
tentem quod in spiritus sanctum peccaret. **A**liquo dicitur
cur peccatum in spiritus sanctum est quoniam aliquis peccat
per appropriationem boni spiritus sancti. cui appropria
tione bonitas sic proprie appropriat potentia
et filio sapientia. **V**nde peccatum in patrem dicitur
esse peccatum ex infirmitate et peccatum in filium quoniam
peccat ex ignorantia et peccatum in spiritus sanctum quoniam pec
cat ex certa malicia et nota quod non dicitur bo
nauertura in 4. di. 1. 1. 1. et si malicia eo
currere possit ad omne peccatum non tamen spiritus facit
peccatum in spiritus sanctum. **C**um si aliquis scelerat quod
non habet appetitum fornicandi exercitaret carne
sua vel fornicaret non diceret in illa forni
catione peccare in spiritus sanctum quod quis illud
peccatum committeret ex industria et quodam mali
cia. **P**eccare ergo ex certa malicia est cum preme
nit et abique illa que electionem peccati patris in
pedire sic spes per desperationem et timorem per
lupinone. quod si timor et spes sunt effectus spi
ritus sancti in nobis. **D**esperatio ergo est pecca
tum in spiritus sanctum quod repugnat spei et corde
nit misericordia et bonitate dei. **A**d ipso
sunt principale redeunt dicitur vel etiam po
sui in illo peccato sermone de misericordia dei
quod potest homo quod diu in hac vita de desperatione
penitere et penitentiam nunquam venia denegatur
Ibi omnia expressa sunt que nolo scribendo ite re
plicare. **S**ed per personam desperationem vel
nunquam si se corrigere volunt ad penitentiam
am reuertunt diffidant de bonitate dei. **I**n
ducam exemplum notabile quod recitat
tur in legenda sancti Basilii. **C**ir quidam
venerabilis nomine Heraclius filiam
vnicam habebat quam domino secretare deceat

uerat. Sed diabolus huius generis inuicis huius aduersus unum de suis predicti hereticum in amore puelle plimum inflamauit. Verum cum impossibile cerneret ut ipse qui seruus erat in amplexu tam nobili puelle accedere posset ad quandam maleficam accessit pecuniam promittens ut sibi ferret operam. Luit maleficus dixit. Si vis mitti te ad diabolum dominum meum. Et si feceris quod ipse iniunget tui desiderium obtinebis. Respondit iuuenis. faciam ut dicis. Ille igitur epistolam ad diabolum misit. et ea predictum iuuenem in hec verba destinauit. Quomodo quidem mihi domine optet me festinatere et sollicitere quod a christiano religionem abstrahere et tunc adducere voluerat. ut per tua quidam multiplicem misit huius iuuenem amore captum ardentissimo talis puelle. postulo ut suum desiderium assequatur. ut in isto gloriatur et alios de cetero tibi valeam aggregare. Et dans ei epistolam dixit. vade et tali hora nocte ista super monumentum gentium. et ibidem demones aduoca. et hanc chartam in aera exalta. et statim aduertit tibi. Qui vadens demones inuocabat et chartam per aera eiecit. Et ecce adest princeps tenebrarum multitudine demoniorum vallat. Qui cum epistolam perlegisset ait ad iuuenem. credis ne quod tibi possum predicasse ut tua compleras voluntate. Qui ait. Eredo domine. Luit diabolus. Abnegas christum tuum. Qui ait. Abnego. Dicit ei diabolus. Perfidi estis vos christiani quia quando me opus habet ad me venitis. quoniam autem desiderium vestrum consecuti estis statim me negatis et ad christum vestrum acceditis. Ille autem quod clamens suscepit vos. Sed si vis ut tua complere voluntate fac mihi manu tua scriptum in quo confitearis te abrenunciasse christo et baptismo et christiane professioni et meo sis seruo et mecum in iudicio condemnandum. Qui statim manu propria scriptum fecit. Continuo ergo diabolus accessit spiritus qui erat super fornicationem iubens eis ut ad predictam puellam accederent

et cor eius in amore inuenis inflamarent. Qui accedentes cor eius adeo succederunt ut puella se in terram prosecret et ad patrem lametabiliter exclamaret. Miserere mihi pater quod dire torquor. propter amore talis pueri aut illi vxorem me trade. aut pro modo cum mortua me videbis et pro me in die iudicii christum reddes. Quod dolenter audiens pater tandem eam vxorem illi dedit. ac vniuersas substantias tribuit dicens. vade filia vere miserere. Luit ergo illa cum viro maneret peperit et aliorum relatu cognouit quod iuuenis ille ecclesiam non introibat nec se cruce signabat. Luit vero hec viro suo suspirans et dolens narransz illeque negare non possit aperuit sibi per ordinem cuncta que fecerat. Quod illa audiens vehementer ingemuit et ad beatus Basilium perauit. eique omnia que viro et sibi acciderat retulit. Basilius autem iuuenem vocans dixit. Tuis fili reuertit ad dominum. Luit ait. Tunc domine si non valeo. quod diabolo sum professus et christum abnegavi. et de hoc scriptum manu propria feci et diabolo ipsum dedi. Luit basilius. Non sit tibi cura benignus est deus reuertentibus ad se. Et continuo appropinquans puer signum crucis in eius fronte fecit. et ipsum per tres dies reclusit. Postea cum visitauit et dixit. Quod habes fili. Qui ait. In magna sum veperatoe. nam clamantes diaboli et terretes me scriptum ostendit et dicit. Tu venisti ad nos. non nos ad te. Et dixit senis. Noli timere fili nimis crede. Et dans ei modicam escam et signas et claudens ostium abiit et pro eo orauit. Post aliquos dies iterum visitauit et ait. Quod habes fili. qui ait. A longe clamores eorum et minas audio sed eos non video. Et dans ei iterum escam faciens signum crucis iterum cum reclusit et pro eo orauit. Et quadragesimo die rediens dixit. quod habes fili. Respondit. Bene habeo sancte dei. vidi te hodie in visu pugnantes pro me et diabolum vincere. Pro hec cum eductus esset de religiosis et populum aduocauit. et omnes pro eo orare admonuit tenensque

manū iuuenis ducebat eū ad ceciliā. Et ecce diabolus cū multitudine demonū ad eū venit et visibiliter apprehēdens iuuenē conuabatur eū trahere d manu basilij. et cepit clamare ille. Secū dei adiuua me. Et tūta cū improbus istātia aggressus ē vt etiā scemipelleret. Qui ait ad eū. Improbū sume nō sufficit tibi pōitio tua nisi et dei mei tentes plasma. Diabolus dixit ad eū multis audientibus. Preuidicas mihi o basili. Tūc oēs exclamauerūt Kyrieleyso. Dixitq; ad eū basilius. Inreper te dñs diabolicus q; ait. Nō abijego ad ipm s; ipse venit ad me. Ecce scriptū est in manu mea habeo. Et orāte Basilio et redente in celū manū. Ecce chara p acere delata et ab oibus visa vēr et iposita ē in manib; basilij. Quā ille suscipiens dixit iuueni. Egnosce has literas frater. et ille. Etā do mine. Et frangēs basilij scptū et bñ istruens illū et regulā sibi dās reddidit cum vponi sue. Ecce q̄ra ē bonitas sumi dei q; neminē vult p̄ire. Sperem; ergo in illū et nō confundamur sed habebim; et grāz quā nobis largiatur Amen.

Sabbato ante dominicā de passione. De iusticia cōtra negligentia mīstroz eius. Sermo. xxxv.

Iudiciū meū verū est. vba sūt redēptōis nostri originalit; Job. viij. ca. et in euāgelio hodierno. Quia dicit iusticia in terra multiplicant; vbiq; iniquitates maloz. Perpetrāt qdē ipi absq; timore peccata. Sed fieri nō p̄r absq; culpa rector; republice ac q̄ruāq; maior; iusticie infmissio. Nā deū imitari debet eui; mīstri sūt vt. Publice delinquentes dū opus est potētie brachiū extendāt. et cū sepe in h; de ficiāt et animi remissioe et pusillanimitate Idcirco in p̄senti finōe de negligētia mīstroz iusticie dicem;. Pro q; osuanda de iusticia tria pponem; misteria

deklaranda.

Primū dicit cōmēdatōis

Secundū partitiōis.

Tercū contrariatiōis

Quid sit iusticia. Et quōd cōmēdat i omnib; scripturis diuis et hūanis. Et de triplici ei; acceptōe. Cap. primum

Primū mysteriū deklarandū de iusticia dicit cōmēdatōis. In q; opus videam; qd sit iusticia. de inde quōd ab oibus cōmēdat scpturis. Licet igit in epla de casu reipublice sic diffinit iusticia. Iusticia ē cōstās et ppe tua volūtas ius suū vnicuiq; tribuens. Que vba ponūt instituta de iusticia et iure. et ff. d iusticia et iure. l. Iusticia. Pro q; diffinitōe plen; intelligēda notādum sūt Ricard. in. iij. di. xxxij. Et Tho. ij. ij. q. lxxij. Et p̄ma scde. q. cxxij. q. iusticia sumit tripliciter. Prio cōmunissime p q; liber rectitudine animi. et h; mō q;lib; virtus ē iusticia qdā. q; q;lib; virt; ē aliqua animi rectitudo. Et de hac diē Anf. i. li. de veritate. Iusticia est rectitudo volūtas. Et sic iusticia ē facere bonū et declinare a malo sūt Aug. Et de hac xps dixit Mathei. vj. c. Primū q̄rite regnū dei et iusticia ei;. Hoc etiā mō iusticia ipoztat rectitudine ordināre actū hois in cōparatōe ad bonū. p̄rū. cū. s. hō ordinat; p virtutes q; bonū facit habēt. Et hāc Aris. v. ethi. coz appellat iusticia metaphoricā. Se cūdo sumit iusticia cōiter put ipoztat rectitudine ordināre actū hois in cōparatōe ad bonū cōe multitudis. Et sic dicit iusticia legal;. Tercio mō sumit iusticia iprie put ipoztat rectitudinē ordinantem actū hominis in comparatōe ad aliū singulare hoies. Et sic ē iusticia p̄cularis. et est virt; cardinal;. Quōcūq; itaq; sumat iusticia mltā laude extollit in scpturis diuis et hūanis. vñ Dauid ita ait ps. xxxij. Oculi dñi sup iustos. Et ps. xxxvi. Iusti autē hereditabū

CIII

trā. 2. Psal. xci. Iust. vt palma florēbit
 Et ps. cxi. In mēoria eterna erit iustus.
 E. 2. piēs puer. r. c. Bñdicio dñi super
 caput iusti. Et ca. xij. In semita iusticie
 vita. Et c. xij. Iusticia eleuat gēte mīse
 ros facit populos pctm. Et c. xv. Qui
 scq̄ iusticiā diliget a deo. Et xv. c. In
 tū vte bone facere iusticiā. Et Ecā. iij.
 ca. Pro iusticia agonizare pro ania tua.
 2. vsq̄ ad mortē certa p iusticia 2. de. ex
 pugnabit p te inimicos tuos. Et xx. ca.
 Qui opat iusticiā ipse exaltabit. Et pan
 l. ad Eph. vi. ca. Induit lorica iusticie.
 2. ad Philip. i. c. Repleti fructu iusticie
 Et p̄me ad Thimoth. vi. c. Secare iu/
 sticiā. Et Cassiodor. i. eplis. Acq̄scire
 iusticia q̄ mūd. leraf. Et Anf. in li. cur
 de. hō. Iusticia ē animi libras tribuens
 vnicuiq̄ s̄m ppriā dignitatē. maiorē re/
 uerētā. pari r̄cordiā. minorē disciplinā
 deo obediētā. sibi sermōniā. inimico pa
 tientiā. egeno opōsam misericōdiā. ¶ Et te
 rtus. xij. q. ij. c. Lū deuotissimā. Sūmuz
 in reb. bonū est iusticiā colere atq̄ cuiq̄
 sua iura suare. Et Aug. li. iij. de ciui. dei
 Amora iusticia qd aliō sūt regna nisi la
 trocinā. Et Macrobi. li. j. de sōno sci/
 pionis. Si nec iusticia rō solū respubli
 ca sed nec erigū. hōim cerus nec qdē par
 ua dom. cōstabit. Et Cicero li. j. de offi
 cīs. Iusticie virtutē splēdor ē maximus
 et q̄ boni viri noiant. Et Salust. i. ca
 rtilinario. Labore ac iusticia respública
 excreuit. Et Aristo. v. ethicor. Precla
 rissima v̄tutū videt ēē iusticia 2. neq̄ be
 sper. neq̄ lucifer ita admirabil. Et i. po
 lit. Sicut p̄fectū oim aīalū est hō. ita a
 lege et iusticia separū pessimū omnium.
 Et Sen. in libro de q̄tuo. v̄tutib. Iu/
 sticia diuisa lex ē 2. vinculū societatis hūa
 ne. 2. Lypanus in li. de. xij. abusiōib. Iu/
 sticia est par populoz. curamē pacē
 iunūtas plebis. munimētū gētis. curā
 ligūoz. gaudū hōim. rēperies aeris 2.

¶ Et vt cōcludam. laudes iusticie adest
 saluato. nī q̄ Mart. v. c. dixit. Bñ qui
 esuriūt 2. sitiat iusticiā qm̄ ipi saturabāt
 Sed qdā p̄conia iusticie audicēs argu
 ere conāt pbāres q̄ iusticia nō possit ēē
 in hōib. sed in solo deo. Nā vt dictū est
 in p̄ncipio hui. capli. Iusticia ē cōstās 2
 p̄perua volūtas. S̄z i solo deo ē volūtas
 p̄perua. q̄ in solo deo erit iusticia. Ad h
 m̄dat Tho. ij. q. l. viij. Q. volūtas po
 rest dici p̄perua duplicat. Uno mō ex p
 te ipi. acus q̄ p̄peruo durat. 2. sic sol. us
 dei volūtas ē p̄perua. Alio mō ex parte
 obiecti. q̄. s. aliq̄s vult p̄peruo facere a
 liqd 2. hoc r̄q̄rit ad rōem iusticie. sez q̄
 hō habeat volūtatē p̄peruo 2. in oib. iu/
 sticiā cōsuādi. Vir. q̄ iusticie excolēda
 est. q̄ i auctērico vt oēs obediāt iudici p
 uincie in p̄ncipio. collone. v. vocat v̄tul
 p̄fectissima in suplatiuo ḡdu q̄ oēs exce
 dit 2. null. cū. ff. de v̄boz obligatōib. l.
 Tbi aut. circa p̄ncipiū. Rō ē. q̄ ceterē v̄
 tutes p̄sum. h̄nt. iusticia v̄o omnibus.

¶ De innocentia. fidelitate et seueritate
 re. q̄ sunt tres p̄tes iusticie. ¶ Cap. scdm
 Scdm̄ mysteriū declaranduz
 de iusticia dicit parationis. et
 lz a Macrobio 2 a Tullio di
 uerse assignent p̄tes iusticie ac p̄tes. nos
 tū de tribus tū dicemus.

¶ Prima dicitur innocentia

¶ Secūda fidelitas

¶ Tercia seueritas

¶ Prima pars iusticie dicit innocentia. De hac Laciātius li. iij. ait. In sū
 mas hōis virtutes innocentia numerat.
 2. vt inq̄ Tull. in q̄stionib. tusculāis
 Innocentia ē affectio tal animi q̄ nemi
 ni nocet. 2. Ambro. xxij. q. iij. c. Inno
 cēs ait. Hoc ē innocēt. ē cōgrare qd no
 ceat. De hac adhuc dicit Sen. in li. de cie/
 mētia. Pestifera vis est valere ad nocē/
 dū. Ad hanc innocentia spectat odio
 habere peccata. vñ. lxxvi. di. c. clpā. de.

Primus gradus innocētie est odisse ne
fada. Jo dauid q̄ dixerat. Judica me fm̄
innocentiā meā ip̄e dicit. Iniquitatē odio
habui ⁊ abominar̄ sū. Ad innocētiā
adhuc p̄inet defendere loco ⁊ r̄ebonos
⁊ cohibere malos. Un̄ Ambro. l. ij. d. of
ficijs ait. Just⁹ vt sis nō solū nō nocēb.
sed innocētē phibeas. Prop̄ea nō fu
it innocēs p̄latus q̄uis dixerit. innocēt
ego sum a sanguine iusti hui⁹. Marti.
xxvij. c. q. poruit iudeos cohibere a ma
licia eoz ⁊ nō fecit. Placet aut̄ deo ista i
nocētia q̄ dicit in ps̄. Innocētes et recti
adheserūt mihi. Secūda pars iusticie
dicit fidelitas. De hac Lulli⁹ in primo
de officijs ait. fundamentū iusticie est fi
des. i. uentoz cōstantia ⁊ firmitas. Ideo
Sapiēs puer. xxvij. ca. ait. Cur fidelis
multū laudabit. ⁊ Lulli⁹ l. ij. de officijs
Nulla res uehement⁹ rē publicā conti
net q̄ fides. Nec vtiq̄ necessaria est inf
virū ⁊ vroz. inter mercatores. inter arti
fices. inter ciues. ⁊ inter oēs. De fidelita
te cōmendat a valerio l. vi. in rubrica d
iusticia L. rassis roman⁹ cuius q̄ carbo
nis nomen infesto animo vepote inimi
cissimū sibi exulerat. Sed tñ scripū cū
a suo carbonis allatū ad se ⁊ plura cōri
nens q̄b⁹ facile opprīmi possit. vt erat
signatū cū suo carbonato ad eū remisit.
Tercia pars iusticie dicit seueritas. hec
est virtus debito supplicio. coercens in
iuriā. Et dicitur a seuericia ⁊ veritate. vñ seue
r⁹ quasi seu⁹ ⁊ ver⁹ fm̄ fido. Notan
dū nō q̄ seueritas aliq̄ accipit in malā
p̄tē. s. p̄ crudelitatem. Et sic accipit. cū dicitur
q̄ p̄ claud⁹ in senatu de pirri captiuis
seuerissimā dixit sniaz. id ē crudelissimā
vt scribit. ff. de postulādo. l. j. s. casum.
Aliq̄ seueritas accipit in bonā p̄m
ses p̄ debita punitōe delictoz. Et sic acci
pit. L. de veteri iure enudēdo. l. ij. s. se
prenari. Et. L. de sepulchro violato. l.
Sepulchra. Nec seueritas requiritur in

his ad quos spectat et debito officij et su
prioritatis punire peccā. qm̄ p̄ter quat
tuor rōes peccā sunt puniēda. Prima
rō est p̄ r̄ebonoz auxiliādem. vt p̄ pu
nitōem maloz p̄beat auxiliū bñ vuen/
tib⁹. Ideo ad publicā vilitatem spectat
ne crimina remaneāt impunita. vt pon
tur. ff. ad legē aq̄liā. l. Ira vulnerat⁹. Et
L. de penis. l. Si opis. Et. ff. de penis.
l. Capitaliū. s. famofos. Unde i. p̄logo
de criminali dicit. Ideo lex p̄dit vt appetit⁹
noxius sub iuris regula limite p̄ quam
gen⁹ hūanū vt honeste viuat aliez non
ledat. Jus suū vnicuiq̄ tribuat reforma
tur. Et dicitur. iij. c. fācte. fācte sunt autē le
ges vt eaz metu hūana coerceat auda
cia. tutaq̄ sit inf̄ imp̄obos innocētia. ⁊
in ip̄is imp̄obis formidato supplicio re
frenet audacia ⁊ nocēdi facultas. Se
cūda rō q̄re peccā sunt puniēda p̄ter ma
loz refrenatōem ne ip̄i deteriores fiāt. id
scribit. xxij. q. j. c. Paratus. Nihil est i
felicit⁹ felicitate peccātū q̄ penal nutrit
impunitas ⁊ mala volūtas velut infioz
hostis roborat. Tercia rō q̄re peccata
sunt puniēda p̄ter alioz exemplatōem
q̄ pena vni⁹ ēmer⁹ alteri⁹. vt dicit. L. ad
legē iuliā reperundaz. l. j. ff. de penis. l.
Bona fides. Quarta rō est p̄ maiō
rū obligatōem. q̄ r̄atoz maloz rei sunt
q̄re peccā p̄ter illoz negligentā cōmittū
tur. sicut p̄z. lxxxiij. di. c. Error. c. Lon
sentire. ca. Quid em̄ prodest. lxxxiij. di.
c. Peruenit. lxxvi. di. c. facientis. ij. q.
vii. c. Negligere. xvij. q. ij. c. Si q̄s. xxij.
q. ij. c. Qui potest. Extra de homicidio.
c. Sicut dignū. Puniedi q̄ sūt delinq̄n
tes vt iusticia locū habeat. Nā vt dicit
glo. in. c. j. de officio ordinarij. P̄ses p̄
uincie dicit purgare puincā mal̄ hoibus.
Idē. ff. de officio p̄sdis. l. P̄ses puni
cie. ⁊. vi. q. ij. c. placuit. Cōmendant an
tiq̄ illi romani q̄ nec p̄ ips̄ filijs p̄ iusti
cia p̄suāda noluerūt indulgere. Sic et

bruto recitat Aug. li. v. d. ciuit. dei. c. xvij
 q̄ filios occidit q̄ spirabāt p̄ prias. vñ
 2 poeta laudator ait. Natosq̄ p̄ noua
 bella mouentes ad penā pulchra pio li
 bertate vocabat. sed vsu seq̄nti consulatus
 est in felice. Tincer amor. p̄rie laudūq̄ i
 mensa cupido. Silr narrat Aug. de mā
 lio torquato q̄ filiu occidi fec̄ nō q̄ exte
 rar̄ p̄ priam sed q̄ p̄tra id qd̄ impauerat
 p̄ se3 yr null̄ iniret bellū cū hostib⁹ sub
 pena capis absq̄ licentia ei⁹. Ille at̄ ab
 vno ex hostib⁹ prouocat̄ iuuenili ardo
 re aggress⁹ singulari ceramē illū infecit
 2 spoliavit. At p̄ ne pl⁹ mali cēt in exē
 plo imp̄j rēptū q̄ boni in glia hosti oc
 cisi filiu victorē p̄pter inobedientā iteri
 ni iussit. Sed sciendū fm̄ Alexandrū de
 ales in tercio sūme q̄ inducit Aug. p̄tra
 faustū. Ex severitas aliq̄n remittit pro
 p̄ter multitudinē peccatū q̄n puniri nō
 pōt sine scādalo. Jō dicit Aug. Ex ali
 q̄n delinq̄ntū multitudo diu p̄ patientiā
 est expectāda. Aliq̄n in pauē est punie
 da yr eoz exemplo ceteri terreat. Pro
 p̄terea dr̄. ix. q. ij. c. Ordinarōes. vbi ml
 toz strages iacer̄ strahendū est aliqd̄ se
 ueritari. Idē confirmat. l. di. c. Ut constitue
 retur. Et. xi. q. ij. c. Plerūq̄. Et extra de
 transac. c. si. et. ff. de penis. l. Aut facta.
 i glo. ordinarā. Et. xvij. q. j. c. Noli. i. fi.

¶ Amicitia 2 auaricia ac. pp. amor
 rariatur iusticie. ¶ Capitulu tertiu.
 ¶ Trius mysteriū de iusticia declarā
 dū dr̄ rariano. Sūt em̄ iusticie
 multa tria. sed p̄cipue tria

¶ Primū amicitia.

¶ Sedm̄ auaricia

¶ Tertiu amor. pprius

¶ Primū qd̄ est rariū iusticie amici
 tia est. Multi equidē p̄pter amicitia re
 os defendunt excusant. imo quantū p̄nt
 exaltant. Sed hi audire debent 2 obſerua
 re sententiā Liceronis qui li. iij. de offi
 c̄io ait. Neq̄ p̄tra rēpublicā neq̄ cōtra

iusturandū ac fide amici sui cā yr bon⁹
 facier. Nam si om̄ia faciendā sūt q̄ amī
 ci velint nō amicitie tales. sed cōiuratio
 nes purande sunt. Nec ille. Et d̄ hac ma
 teria videre potes simonē de amicitia in
 ope nostro de laudibus sanctor. ¶ Scū
 dū qd̄ rariatur iusticie est auaricia. et de
 hoc diffuse habem⁹ in sermone de auari
 cia iudici. ¶ Tertiu est amor. pprius du3
 se3 qui reipublice p̄sunt seipos diligunt
 2 sua querunt cōmoda ppria. Ideo his i
 timāda est sententiā illa grauissima Li
 ceronis in. j. officioz libro. Nūmo inq̄
 qui reipublice p̄sunt duo p̄cepta plato
 nis teneant. Unū yr vtilitatē ciuū sic tu
 cantur yr quicqd̄ agant ad eā referāt ob
 liti cōmodoz suoz. Alterū yr totū cor
 pus reipublice curēt nedū p̄re aliq̄a tue
 antur reliquas deserāt. Ut em̄ tutela sic
 procuratio reipublice ad eoz vtilitatem
 qui cōmissi sūt nō ad eoz q̄bus cōmissa ē
 gerenda est. Nec ille. Ad iusticia3 itaq̄
 fouendā ac manutenendā oēs inuigila
 re dñr. Pro qua yr p̄dicimus in p̄cedēt.
 capitulo gētilis. nec fili3 nec sib⁹p̄is pe
 p̄erunt. Sicut etiā Valerius ponit lib.
 vj. exemplū zalenii Zalen⁹ inquit vrbe
 locrentū a se saluberrimis 2 vtilissimis
 legibus munita cū filij eius adulterij cri
 mine dānatus fm̄ ius ab ip̄o constitutum
 vtroq̄ oculo carere deberet 2 tota ciuitas
 in honore patris necessitatē pene adole
 scentulo remitteret aliquādiu repugna
 uit. Ad vltimū3 populi p̄cibus cuius
 suo pus deinde filij oculo eruto vsum vi
 dendi vtriq̄ reliquit. Ita debitū suppli
 cū modū legi reddit equitas admirabili
 temperamento se inter misericordē p̄ez
 2 iustū legistatorē p̄ritus. Nec ille. Unq̄
 si sic vbiq̄ seruariet iusticia bñ cēt om̄ib⁹
 pplis in qlibet statu. Sed q̄ bec virtus
 pene extincta est exereuerūt iniquitates
 p̄pter quas indignatus deus sepissime p̄
 curit p̄plos durissimo flagello suo. Aq̄

hos misericorditer liberet. donec gratiam
et inde gloriam beatam Amen.

Dñica de passione. De petra lingue.

Sermo trigelimus sextus.

Demonium ha-

bes Judeorum blasphemantium
ipsum verba sunt ista originaliter
Jobis. viij. c. et in euangelio ho-
derno. Magna vis in lingua hominis si-
ta est. quod habet multum sit erigunt multa tamen loqui
potest bona et mala. Propterea Jacobus
ij. c. ait. Ecce nauis cum magne sunt et ave-
ris validis minent. circumferunt autem a mo-
dico gubernaculo ubi imperas dirigentis
voluerit. Ita et lingua modicum quod mem-
brum est et magna exaltat. Ecce quod ignis
quod magna siluam incendit. Et lingua ignis
est inuersionis iniquitatis lingua constitui-
tur in membris vestris que maculat totum cor-
pus. Decille. Que verba verificari vi-
dentur in iudeis. qui linguis suis mordaci-
bus ipso innocenti maculam dabant nunc
dicendo cum vini potatorum nunc seductorem
populorum nunc demoniacum et samaritanum
Et tandem linguis suis illum crucifigunt pro-
curant. Cum homo multos respiciam iude-
orum imitatores qui lingue omnem licentiam
dederunt ad indebitum inordinatam loquen-
dum. Idcirco in presenti sermone de pecca-
to lingue verba faciemus. Proponemus
autem solito more tria mysteria de ipsa lin-
gua declaranda.

Primum de naturalis ditionis

Secundum virtuosae regulatōis

Tertium multiplicis offensionis

Quod solitudo cessa est lingua ad loquen-
dum et de ditionibus humane lingue et qualiter
angeli loquuntur **Cap. primum.**

Primum mysterium de lingua declaranda
dum de naturalis ditionis. Dabitur
equidem humane lingue tres natura-
les ditiones quas considerare debet unus

quis a summo opifice non ab rebus datus

Prima de locutionis

Secunda formatōis

Tertia collocatōis

Prima dicitur humane lingue de locu-

tionis. Sola enim humane lingua naturali-

ter loqui potest. Ad quod melius intelligen-

dum triplicem adhuc linguam distinguemus.

Prima est angelorum. **S**ecunda brutorum. **T**er-

tia vero hominum. **P**rima est lingua an-

gelorum de qua Apostolus prime ad corin-

thios. xij. ca. Si linguis hominum loquar

et angelorum. De lingue angelorum me-

thaphorice accipiunt ad exprimendam eorum

intelligibilem et spirituale locutionem. quia

sicut homo loquitur lingua corporis. ita an-

geli lingua mentis. Nam ut inquit Tho-

mas prima. q. c. vij. In angelis est aliqua locutio

et unus alius loquitur. Ad hoc potest intelligen-

di voluntas enim mouet intellectum ad sua ope-

rationem. Inintelligibile autem est intellectui tri-

plexiter. Primo quidem habitualiter vel

secundum memoriam ut Augustinus dicit. Secundo autem

ut actu consideratum vel conceptum. Tertio vero

ad aliud relatum. Manifestum est autem quod de

primo gradu in secundo transfertur intelligibi-

le per imperium voluntatis. vnde in diffinitione

habetur de quo quis vult dum voluerit. Si

militer autem de secundo gradu puenit in terti-

um per voluntatem. Nam per voluntatem conceptus

mentis ordinatur ad alterum. puta vel ad a-

gendum aliquid vel manifestandum alteri. quod

autem mens puerit se ad actum. Considerandum

quod habet in habitu loquitur aliquis sibi ip-

si. Nam ipse conceptus mentis interior. sicut

vocat. Et hoc homo quod conceptus mentis an-

gelice ordinatur ad manifestandum alteri vo-

luntate ipsius angeli. conceptus mentis vni-

angeli innotescit alii. et sic vni loquitur alii.

Nullum enim aliud est loqui ad alterum conceptum

conceptum mentis alteri manifestare. Unde quod

citro angelus vult manifestare suum conce-

ptum alii statim alius cognoscit. Nobis autem

locutio exterior quod fit per vocem est necessaria

CVI

propter obstaculum corporis. ¶ Advertendus tñ circa locutione angeloz. Primo qñ angeli inferiores loquuntur supioribus fm Dionisiũ. vii. c. celestis ierarchie. r tñ in hac locutione inferiores nō illumināt supiores. qz omnis illuminatio est locutio in angelis. sed nō omnis locutio est illuminatio. Illuminatio em̄ est manifestatio eoz q̄ dependent a volūtare diuina q̄ fit p̄ supiores ip̄is inferiorib⁹. r hec illuminatio est r locutio. locutio s̄o r nō illuminatio est manifestatio eoz q̄ proueniunt a volūtare p̄na r sic loquuntur angeli inferiores supiorib⁹. S̄cdo sciendū q̄ angeli loquuntur deo fm illud Zacharie j. c. Rñdit angelus dñi r dixit. Dñe exerceatū vsq̄ quo nō misereberis hierusalem. Ista tñ locutio nō fit ad aliqd̄ m̄ifestandū deo qui est omnis v̄itatis r om̄is volūtaris p̄ncipiū r p̄ditoz. sed fit ad cōsultandā diuinā volūtarē ad agendis. nā locutio nō semp̄ est ad manifestandū aliteri. Sed qñqz ad hoc ordinat finaliter vt loquenti aliqd̄ manifestet. Sic cū discipul⁹ querit aliquid a m̄gro. Vel fit locutio angeloz ad deū ad ip̄m cū admiratōne laudādū. vt dicit Grego. in s̄cdo li. moralium. Locutio s̄o qua angeli loquuntur de deo laudātes ip̄m r admirātes sp̄ angeli de deo loquuntur. Sed locutio q̄ eius sapientiā p̄sulūt sup̄ agendis tunc ei loquuntur qñ aliqd̄ nouū p̄ eos agendū occurrit sup̄ q̄ illuminari desiderāt. Tertio notandū q̄ sicut distantia localis nō impedit qñ vnus angel⁹ aliū videre possit ita etiā nō impedit qñ vnus alteri loqui possit r suū manifestare p̄ceptū. In intellectualis em̄ opatio angeli omnino abstracta est a loco r tpe. In eo autē qd̄ ē abstractū a loco r tpe nihil opatur neqz rēporis diuersitas neqz loci distantia. Et si obijceret q̄ clamor loq̄ntis fit p̄pter distātia audientis. Sed Isai. vi. c. d̄r de Seraphim q̄ clamabat alter ad alterū. q̄ vi

del q̄ localis distantia impediāt locutione angeloz. Rñdit Tho. vii. s. q̄ clamor ille nō est vocis corporee qui fit p̄pter distantia loci. sed significat magnitudinē rei q̄ dicebat vel magnitudinē affectus fm q̄ dicit Grego. s̄cdo li. moralium. Tanto quisqz minus clamat ip̄o minus desiderat. Quarto sciendū q̄ dū angelus vult loq̄ vni soli. nō oēs cognoscūt locutionē ei⁹. qz p̄t angel⁹ ordiare aliqd̄ ad vñū r nō ad alios. Et tō p̄t cognosci cōceptus vñ⁹ ab vno r nō ab alijs. Eōcordat Bonauentura in s̄cdo di. r. ¶ Secunda lingua est brutorū. Animalia em̄ bruta lingua habent sed nō loquuntur. Et si dicat q̄ locuta est asina balaam vt dicit Numeri. xxi. c. Dū ad visionē angeli cecidisset r balaam percutiebat eā. r asina dicebat. quid feci tibi. Cur percutis me. Ad hoc rñditur q̄ illud fuit p̄ speciale miraculū. nō per naturam. Ideo dicit terrus. Aperuit dominus os asine r locuta est. Quedam tamen glosa super hoc passu dicit. Sicut diabol⁹ locutus est per serpentem r non serpens locutus est. Sic angelus per asinā locutus est nō asina. Non enim potentiam loquendi habuit asina. Unde nullum miraculū fuit ibi si cut nec in serpente seducere eam. Tamen dicunt quidam q̄ asina ad tempus habuit potentiam loquendi. r locuta est proprie r miraculose. Hec illa glosa. ¶ Tertia lingua est hominū. Ipsi per naturam loqui possunt. Ideo Lullius in p̄mo rethorice ait. Lum homines multis in reb⁹ humiliores r infirmiores sunt bestijs in hac re maxime bestijs p̄stare videtur q̄ loqui possunt. vt em̄ inquit Nagister in secundo di. xvj. Nō q̄stū ad corpus supat a lince in visu. A cane r vulpūre i odo. e. A porco i auditu. A simia i gustu r ab aranea i tactu. hec m̄gr. Sed in lingua supat bō volucres celi r omnia pecora campi. Ex quo igitur sibi lingua

1^a lingua

2^a lingua

loquat necesse est rōnabiliter eayri d3 nō
bestialiter. **S**ecōda p̄ditio hūane lingue
d̄r formatōis in qua p̄siderāda sūt tria
Primo q̄s formauit **S**ecōdo ad q̄d forma
uit. Tercio qualiter illā formauit. Pri
mo p̄siderandū est q̄s formauit linguaz
Et r̄ndem q̄ deus q̄ p̄didit om̄ia. Unde
Alicūna in p̄ma sen p̄mi libri canōis do
ctrina tertia. c. ij. de cōplexiōib⁹ mēbrōrū
ait. Deus cuiq̄ aiāli r̄ cuiq̄ mēbro dona
uit ex cōplexiōe q̄d maḡ meret̄. Sic ita
q̄ linguā deus bon⁹ formauit. ita d3 esse
bona vt bona loquat̄ iuxta illud **M**ar
t̄ij. c. Bonus hō de bono thesauro cordis
sui profert bona. **S**ecōdo p̄siderandū ē
ad q̄d deus formauit linguā. Et dicim⁹
q̄ ad exp̄mendū p̄ceptū mētis. vñ **A**ris
in p̄mo periarmentaz. Voces sūt earū q̄
sunt in ania passiōnū more idest signa. iō
id loquendū est q̄d est in corde. r̄ ois du
pliciter fugienda om̄es mēdaciū dere
standū. **T**ercio p̄siderandū ē qualiter
deus formauit linguā. Nā formauit eaz
cū triplici p̄ditōe. **P**rima cōditio q̄ fe
cit vnā in quolibet nō plures. fecit duas
aures. duos oculos. duos pedes. duas
manus r̄ linguā tm̄ vnā. In quo innuit̄
q̄ hō debet loqui p̄e r̄ temperare. **A**n̄ vt
scribit **L**aercius p̄enocrates p̄hs discipu
lus platonis fess̄ dixisse cuidā loquaci.
Audi m̄trū loquere pauca. Os em̄ vnū
r̄ aures duas a natura accepim⁹. Idē cū
ēct̄ cū q̄busdā detractorib⁹ r̄ taceret. q̄ren
te vno cur solus taceret. **D**ixisse me i
quit aliqui penituit. tacuisse nūq̄. **R**eci
tat etiā **L**aercius de salone p̄ho. q̄ cū i lo
co quodā multis loq̄nab⁹ nō loqueret̄.
Interrogatus a periandro vtz. p̄p̄ vbo
nū inopiā. an quia stultus ēct̄ taceret. n̄
dit. nemo stultus tacere p̄t. **J**ō **S**apiē
prouerb. x. c. ait. In multiloq̄o penit̄ nō
degit. **Q**ui autē moderat̄ labia sua pru
dentissim⁹ est. **E**t. xij. c. **Q**ui custodit os
suū custodit aiam suā. et. xvij. c. **Q**ui mo

derat̄ s̄mōnes suos docens r̄ p̄udēs est.
Et eodē. c. **S**uul⁹ q̄ si tacuerit sapiens
reputabit̄. r̄ si cōp̄fesserit labia sua inrel
ligens. **E**t. xxij. c. **T**orū sp̄m̄ suū profert
stult⁹. et eccl̄iasticū. xij. c. **Q**ui o dit loq̄ci
tate extinguit maliciā. **E**t. xx. c. **Q**uidibis
est q̄ procar est ad loquendū. **E**t. xxi. cap.
Tacit⁹ r̄ sensat⁹ honorabit̄. **E**t. **I**sidor⁹
li. ij. soliloquior. **M**ultiloquū nō effu
giet culpā. **E**t **L**astodoro⁹ in epl̄is. **N**ec
est regalis proculdubio v̄tus celerius ne
cessaria sentire r̄ tardius in verba pronū
pere. **E**t **J**acobus p̄r bona canonica. c. j. sit
aut̄ om̄is hō velox ad audiendū. tardus
aut̄ ad loquendū. **E**t **S**en⁹ ad lucillū. **T**ar
diloquū re esse imbeo. **E**t idē in libro de
morib⁹. **I**n h̄ incube vt libent⁹ audias q̄
loquaris. **E**t **Q**uintilian⁹ in libro decla
mationū. **P**romptissimo s̄mōe delinquī
mus facile. **S**ecōda p̄ditio lingue q̄ de⁹
fecit eā rubicundā ad insinuandū q̄ loq̄
debeat cū charitate. **T**ercia cōditio q̄
fecit eā mollē ductilē r̄ volubilē ad ostē
dendū q̄ hō nō d3 ēē primar in sententijs
male prolatis. **A**n̄ **A**ug. xxi. q. iij. c. ma
gne **M**agne sapie est hoies reuocare q̄d
male locut⁹ est. **I**nsup sic lingua est mol
lis ita r̄ locutio d3 esse blāda r̄ affabilis.
An̄ **C**icero in p̄mo de officijs ait. **D**iffici
le dicitu est q̄st̄rope cōciliat̄ aios comitas
affabilitasq̄ sermōis. **T**ercia p̄ditio p̄n
cipalis hūane lingue d̄r collocatōis. col
locata q̄ppe est in ore vbi sunt labia den
tes r̄ salua. vt p̄ labia r̄ dentes q̄b⁹ clau
ditur velut duplici muro refrenet̄ ne re
uelet secreta r̄ om̄ia dicat que nō sunt di
cenda. **E**t hoc refert **L**aercius q̄ interro
gatus plato quis est inter hoies fortior.
Rh̄dit **Q**ui p̄t̄ p̄p̄rā iracundiā vince
re. **I**nterrogatus quis est inter hoies de
bilior ait. **Q**ui suū nō p̄t̄ celare secretuz.
Est etiā in ore vbi lingua collocata est sa
liua ad significandū q̄ s̄mo debet ēē sale
cōditus. r̄ vnusquisq̄ suos sermōes p̄

CVII

derare debet vi d. l. di. c. Ponderet
Quo seriose regulanda est lingua du loq
tur cu qnqz circustantijs // Cap. scdm.

Secundu mysteriu de lingua de cla
randu di seriose regulatioms De
bet naqz vnu quisqz regulare lin
gua du loquit fm qnqz circustantias.

Prima dr cui.

Secda vbi.

Tertia tempus

Quarta fir is

Quinta modi

Prima circustantia dr cui. vt videat
loquens cui loquit. videlicet si est plat
locus vel subditus Na platis r maio
ribus loquendu est cu reuerentia Socijs
cu benignitate. Subditus s'o s'z. q' exigit
p'ditio eoz r iterdu qualitas criminuz q
comittit fatuus au' r insipientib' nli ex
ca loquendu no est Na dicit Sapiens p
verbis. xxij. c. In auribus insipientiu
ne loqueris quia despiciet doctrina elo
qui tui Et ecclesiastici. xxij. c. Lu d' m' me
te loquit qui narrat stulto sapientia Et
qui publice loquit p'plo vraf' populari
bus s'bis Inquit em Cicero in p'mo d' of
ficijs Popularibus s'bis agendu est et
v'statis cu loq'mur de opinione popu
lari // Secda circustantia in locutiõe sua
da dr vbi Na in ecclesia q' est locus orati
onis no licet loqui de rebus mudanis vt
notat extra de i'munitate eccle' li. vj. in. c.
Deccr. // Tertia circustantia est ipus. vt
cu dicit Sapiens Ecclesiastes. iij. cap.
Tempus tacendi r ips loq'ndi. // Quar
ta circustantia e' finis vt consideret loq'ns
finē q're loq'it // Quinta circustantia dr mo
dus vt. s. huc mod' i breuitate et pluri
tate in gestu r sumilib' Sūt em aliqui q
volūt dicere da mibi panē Et nariāt hi
storias r filacteria longa. Aliqui adhuc
cōfidūt in ornatu verboy r multa verba
pingentes recto auditores afficiūt Pro
quibus dicit Cicero in libro de oratore.

Quid est tā furiosū q' verboy vel optio
rū vel ornatissimoz sonitus inanis nul
la subiecta sententia. Que s'ba etiā reci
tat Zulusgellius in p'mo libro nocturn
arricarū Nonnulli insug dū latine loqui
volunt exquirūt vocabula incognita et
in . . . sitata vt sic videant singulares Pro
quib' dicit Zulusgellius libro. x. nocti
um arricaz. Uerbis vni nouis r incogni
tis duius est q' s'bis sordentib'. Rome
quidā celebratus hō in causis cu apud p
fectū vrbis verba faceret r dicere veller
inopē quendā misero victu viuere r fur
fureū edere panē. vinumqz fendum po
tare. Die inquit eques roman' apludā
edit r loces bibit. Que verba cūctorum
stantiū animos prouocauerunt ad risum
Ille em legerat apludā veteres rusticos
frumenti furfurē dixisse. Itē flocces audi
erat p'sca voce significare vinū fecem e vi
naccis exp'ssam Primum verbū legerat in
platone. scdm apud ciciliū in polumentis
q' sibi ad ornamenta orōnū seruaerat. q
dā insug dū loquūtur vident fugere dū
trabētes r emittentes flātū rotant velo
cissime s'ba sua nulla grauitate seruata
sed audiant isti Liceronē qui in p'mo. de
officijs ait. Magna est admiratio copi
ose sapienterqz dicentis quē q' audiūt in
relligere etiā r sapere plus q' ceteros ar
bitrant. Si vero inest i orōne mixta mo
destie grauitas nihil admirabilius fieri
pōt eoz magis si ea sunt in adolescente

De viginti peris prouententib' a lin
gua quot sunt lire alphabeti vsqz ad. v. in
clusiue. // Cap. tertiu

Terriu mysteriu declarandū de lin
gua dr multiplicis offensiōis. Ne
ra em sunt peccata q' lingua com
mittūtur. Jō vt refert Laercius Inero
gatus anaxarctus p's qd eēt in homine
bonū vel malū. r'ndit lingua Ex ipsa nan
qz tot proueniūt peccata quot sunt lire
re alphabeti vsqz ad. v. // Prima em lire

177
alphabeti est A. et hec est pma in oib⁹ lin
guis vt patet. xxxv. di. c. Ab exercitio Et
pma pccm lingue est adulario. quam sic
diffinit Alexander in scdo. Adulario e
pccm ex hinc vane laudis proueniens a
licui facta intentio placendi. Et de hac
dixi in quadragesimali de penitencia. hoc
vicio pmarime laborant existentes in ca
ris regu et pncipu in qbus rarissimi sunt
qui loqui velint veritate. Secda lra al
phabeti est B. Et scdm pccan lingue
est blasfemia dei et sanctoru et creaturaru.
Tertia lra est C. Et tertiu pccm lingue
est contumacia. qm Anst. est pccio vitatis
cu confidentia clamor de qua etia scripsi
in quadragesimali de penitencia. Quar
ta lra est D. et quartu pccm lingue est de
tractio q est aliene fame p ocula verba
denigratio. Quinta lra est E. et qntu pcc
can lingue est excusatio pccu de qua con
qritur de⁹ dicens p Hiere. viii. c. Nemo
est q agat penitentia sup pccu suo diccs
quid feci. Des uerhi sur ad cursu suum
quasi equus in impetu vadens ad plu
hoc aut marime piculosu est duz ercu
sat pccan suu ille qui sstret sacerdoti.
Sexta lra est F. et sextu pccan lingue
fallax locutio. et de hac dicem⁹ in smone
de mendacio. Septima lra est G. et se
ptimu pccan lingue est gliario. cu scili
cet quis gliam indebite appetcs de se ia
crater loquit. Octaua lra est H. et octauu
pccan lingue homicidii pperatio. s. p
cepto. s. filio. suasionem et hmoi. Ido inqt
de talibus psal. Lingua eoz gladi⁹ acu
tus. Solon vero athenicnsis vt comemo
rat Valerius interrogatus qd acuti⁹ gla
dio. rndit. Pravi hois lingua. Nona
lra alphabeti est I. et nonu lingue pccm
est irrisio. cu. s. aliquis irridet aliu ad in
iuriam. sicut facere solem illi qui vulgo
dicunt muregatoru proferentes alia ver
ba colorata et fucata. quib⁹ priorim⁹ illu
sus scandatiscatur. et si conqratur. dicunt

no nominasse illu et similia q in grautier
peccant. am vt ait Sapiens prouerbio
ru. iij. c. Abominatio e deo omnis illusor
Et. iij. Regu. ij. ca. scribit. Q. et. ij. puen
q irridebat. Nelscu vocares caluuz oc
cisi sunt ab vris. Decima lra est K. et
decimu pccan lingue est carus van⁹ in
quo amatoria proferunt et dei nome i va
nu assumit. Undecima lra est L. et vn
decimu pccan lingue lasciuia pronucia
tio. s. pleno animu vl scurrilitate q e de ver
bis turpibus. loq em lasciuia etia luden
do no licz. q corrumpit bonos mores col
loqa mala vt inquit apls. j. ad corinthi
xy. c. Et Arist. in. ij. rethoricoz ait. et di
cere de facili quo decaq turpiu fit et ipsuz
facere. Duodecima lra est M. duode
cimū pccm lingue est maledictio creatur
raz qd no licet. Outa vt inqt paul⁹. j. ad
corinth. vj. ca. Maledicti regnu dei non
possidebur. Tertiadecima lra est N. terti
umdecimū pccm nugatio incantatois cu
dicunt carnia pro sanitate et hmoi. Dic
em Aug. xxvj. q. iij. c. Jait. Omnes hmoi
arres nugatorie et noxie supstiniois fugie
de sunt a xpiano. Quattadecima lra est
O. et quartu decimū pccm lingue oio ide
bita videlicet sine attentione in interrup
ne acceleratioe. Quindecima lra est P.
Et qntu decimū pccm lingue est piuriuz
et hoc ia plena est terra. Sextadecima
lra est Q. et sextu decimū pccm lingue est
qrelatio. cu. s. murmurat de deo de peni
bus et d alijs. Decima septima lra est R.
et decimū septimū pccm est reuelatio secre
toz vel confessionis vel alioz in secreto
comissioz qd fieri no debet. Decima oct
taua lra est S. et decimū octauū pccanuz
est subtractio q ponit discordia int ami
cos. Decimanona lra est T. et decimū
nonū pccan lingue est temeraria affir
matio. Affirmare temere malu de suis p
rimis et leuib⁹ suspitioib⁹. Vigesima
lra est U. et vigesimū pccm est sbbu ocio

sum de q̄ p̄s Mat̄. ij. c. at̄. De oī b̄o
ocioso q̄ locuti fuerint hoies reddēt rō
nē in die iudicij. Et dī verbū ociosū fm̄
Brego. q̄d caret necessitate v̄l debita vi
litare. Cū igit̄ tot sint perā lingue beat̄
vir vt ait Jacobus. j. c. q̄ nō est lapsus ī
b̄o. Jō cū psalmista orād̄. x̄. P̄cē in
quit dñe custodiā ori meo ⁊ ostium circū
stantie labijs meis. Ut sic linguaz custo
diēdo digni efficiamur gr̄a x̄pi. quā nob̄
īpe largiatur. qui viuūt ⁊ regnat in secla
seculoz Amen.

¶ Feria secunda post dominicam de
passione. De peccato gula.

¶ Sermo trigessimus septimus

Quis si
tū veniat ad me ⁊ bibat ⁊

ba sūt redēptōr̄ n̄rī Jōhil
vij. c. ⁊ in euāgelio hodie

no. Solicite prouidendū est vt mēs n̄ra
refocillet cibo spūali diuīe gr̄e. q̄ p̄forta
ri pueniam⁹ ad illud regnū in quo plena
est ⁊ vera bonoz oīm plenitudo. Nō em̄
cōditi sumus vt oblectemur corp̄alibus
delitijs sed vt p̄fruamur gaudijs paradi
si. Terūramen carnales hoies ad nil inui
gilāt nisi ad explendas corp̄is volup
tas. Di terrena dūratat sūt. ⁊ de⁹ corū
vēter est. Dant oīm opam ad satisfaccien
dū gustu suo. ⁊ virtū gula colūt ac cycne
rātur. Idcirco in p̄nti fm̄ōe contra gulo
sos loqui decuit. Pro quib⁹ de ip̄a gula
tria. p̄ponem⁹ mysteria declaranda

¶ Prīmū dī materie

¶ Scdm̄ modi

¶ Tertū pene.

¶ Q̄ materia gula ē esca ⁊ por⁹ non q̄
sunt de se mala s̄z. p̄ inordinatū appeti
tū ⁊ de phibitōe ciboz. Cap. p̄mū.

¶ Rūmū mysteriū declarādū d̄ gula
dī materie. vbi p̄mo videndū est.
q̄d est gula. Et ad h̄ dīc̄. L. bo. ij. ij.

q̄. c. l. vij. Gula est inordinat⁹ appetitus
cibi ⁊ por⁹. Dī aut̄ appetit⁹ inordinat⁹
in eo q̄ recedit ab ordine rōnis in q̄ cōsi
stīt bonū virtus moralis. Et q̄ ex h̄ ali
q̄d dī ē peccatū. q̄ virtuti h̄riatur. Ideo
gula est peccatū. sed sciendū q̄ duplex ē
appetit⁹. Un⁹ quidē naturalis qui p̄ri
ner ad vires porentie vegetabilis. in qui
bus nō p̄r ē virtus aut virtū eo q̄ non
p̄nt s̄b̄ici rōni. Un⁹ ⁊ vis appetitiua dī
uidit̄ in nutritiua. digestiua ⁊ expulsiua
q̄ p̄tinet ad vegetatiua vt p̄tes eius. Et
ad talē appetitū. s. naturalē hui⁹ vegeta
tiue p̄tinet esuries ⁊ sitis. vbi nō est pec
catū. vñ Brego. di. v. c. Ad eius Sepe
sine culpa agit q̄d venit ex culpa. vñ et
sine culpa cū esurim⁹ comedim⁹ q̄d tam̄
ex culpa p̄mi p̄ntis est factum vt esuria
mus. Alius est appetit⁹ sensitiu⁹ in cu
ius ⁊ cupiscentia virtū gula ⁊ s̄stīt. vñ ⁊
fm̄us mor⁹ gula ip̄onit inordinationes
in appetitu sensitiuo. q̄ nō est sine pecca
to. q̄d videtur esse cū q̄s appetit cibū vel
porū nō p̄pter sustentationē sed. p̄pter de
lectationē. vñ excedens in quātitate cibi
vel por⁹ nō p̄t cupiscentiā cibi ⁊ por⁹
sed per errore estimans eo idigere nō p̄
tinet ad gulā. Jḡ vt declarem⁹ h̄ac p̄ez
materia gula est esca ⁊ por⁹. Vbi sciendū
q̄ esca in se q̄cūq̄ nō est mala sed bōa. q̄a
creatura dei. vñ ap̄ls. j. ad L. timotheuz
iij. c. ait. Om̄is creatura dei bona ⁊ nihil
reijciendū q̄d cū gratiaz acūōe p̄cipit. ⁊
saluator n̄r Mat̄. xv. c. Nō q̄d irrat in
os cōiūnat hoicm. i. cib⁹ ⁊ por⁹ fm̄ suā
sbam ⁊ naturā nō maculat hoic⁹ spūalē
In q̄ redarguit⁹ ē error. q̄ n̄dā iudeoz est
mānū quosdā cibos vt q̄ sūt veteri lege
phibiti ex sui natura malos ⁊ macula
re aiām cor̄ esū. Sed beatus L. bo. i. ij.
cōtra gentiles hoc reprobat triplici rōne
Primo sic. q̄d sit fm̄ rōnē nō est peccatū
sit aures vñ quodq̄ fm̄ rōnem quando
ordinatur scdm̄ q̄ congruit debito fini.

12
finis aut debet sumptiois ciborum est conseruatio corporis p nutrimentu. Quicūq; aut cib⁹ h facere pot. ergo absq; peccato pot sumi. Null⁹ ergo cibi suprio fm se est peccat⁹. Secūdo sic vti reb⁹ ad qd sūt ordinare nō est fm se malū. Sūt autem plāte ppter animalia. Animalū vō quedam ppter alia. et oia ppter hoīem. vti g plāris vel animalū carnib⁹ ad esum vel ad qd quid aliud homini sunt vtilia nō est fm se peccat⁹. Tercio sic defectus peccati ab alia derivat ad corpus et nō everso. Li bi aut immediate ad corp⁹ p̄tinet non ad animam. Non ergo ciborum suprio fm se potest esse peccat⁹ nisi q̄renus repugnat rectitudini voluntatis. Nō igitur fieri aut ppter repugnantia ad p̄p̄iu finē ciborum. Sic cū aliq; ppter delectationem q̄ est in cibis vti cibis rariorib⁹ saluti corporis vel fm sp̄m. vt si infirm⁹ comedat herbas fructus et hndi q̄ nocēt cōter illi. vlt fm q̄ntitatē. vt cū q̄s nimis comedit vt dicit in seq̄ntib⁹. Aut sumptio ciborum repugnat rectitudini voluntatis fm q̄ cib⁹ sunt aliq; lege phibiti. In lege ecclie phibet esus carniū sexta feria p totū anū et in ieiunijs x̄. In aliq; religionibus phibet esus carniū p regulā vel cōstitutiōnes ad refrenandā cupiditatē. vt dicitur de cōse. di. v. c. Camē. In lege hō veteri fuerūt phibiti aliq; cibi. sicut p̄z Levitic. xi. c. Et hoc fm Tho. p̄ma scō. q. c. factū fuit triplici ratione. scz.
¶ Propter sollicitudinis exclusionē.
¶ Propter naturalem conditōem.
¶ Propter spūalem significatōem.
¶ Primo ppter sollicitudinis exclusionē. nō ad tollendā. s. nimia sollicitudine circa cibos. vnde illa cecidit q̄ de facili in p̄p̄tu p̄nt haberi. Et ista etiā rōe nō ita phibita sunt aliq; terre nascentia. Nā talia magis p̄tinet ad q̄ndā simplicitatē vicijs et de facili habet cū modico gultu terre. Animalia aut cū m̄to studio nu-

erire vel capere oportet. Et vsus olez an̄ dē luuū sol⁹ erat nō animalū. Secūda rō q̄re prohibebant aliq; cibi ppter naturalem conditōem. Nā qdā animalia q̄ndā immundicia corpale corruptiois habet. vel qz ex rebus immundis nutriūt. vt porc⁹. vlt qz in munde cōuertant. vt strera sic mus et talpa et hndi. vel qz coz carnes supfluos et malos humores generāt i corpore comedentū. ppter nimia siccitatē vel humiditatē. vti ppter hoc animalia nō habentia vngulā scissam vlt habentia mltas soleas in pedib⁹ vel figuras sunt phibita ppter coz retrestreitā. et qz sunt nimis colerica et adusta. Et aues rapaces ppter nimia siccitatē. Et aues aq̄tie et piscēs nō habentes squamas vt anguille. ppter nimia humiditatē. Animalia vō habentia vngulā scissam et ruminantia sūt celsa. qz habēt humores h̄i digestos et h̄i cōplerionata sūt. Et piscēs habentes squamas et pennulas vt sicciores p̄missi sūt. In auib⁹ etiā cōcessa sunt q̄ sunt magis t̄para. vt gallina. p̄dit et hndi. Esus sanguis vniuersaliter erat phibit⁹ ad vitandū crudelitātē vt horreret humanū sanguinē fundere. et eadez rōe animalū stragularoz et suffocaroz. Adipis esus erat phibit⁹ ad tollendā occasiōz gula sitatis. Erat etiā sanguis et adipis esus phibit⁹ qz nō generāt bonū nutrimentus put dicit rabbi moyses. Tercia rō q̄re in veteri lege phibebant aliq; cibi ē propter spūalem significatōem. Nā populus ille erat figurati⁹ populi xp̄iani. Et vti ta coz fm ceremonias legis erat qdā p̄phetia designatiua p figurā vite et vicijs quā huare debet populus christianus. Illa igit animalia phibita ne comederent vt immunda figurat diuersa vicia q̄ immunda animam faciūt. Esus ergo illoz significat opatōem illoz q̄ comesta incooperant et cōuertunt in naturā. et ex opibus malis generant habit⁹ mali vicioz q̄t.

CIX

ducunt q̄si in naturā p̄opter assuefa
 cidem. Debent ergo fideles abstinere a
 vicijs q̄ designat p̄ illa. Et aialia q̄ dez q̄
 nō habēt vngulā scissāz vel nō rumināt
 designant hoies nō hñtes discretōez ne
 scientes distinguere 2 r̄siderare circum
 stātiā rez. vel nō ruminātes. id ē medi
 tantes scripturas sacras. hi ergo imū. si
 sunt p̄cō indiseretōis v̄l ignorātie. 2 ta
 les mores debēt euitari. **U** dicitur: sio vngul
 le designat fidem duaz naturaz ī christo
 Et ruminatio san^{ti} intellect^{us} scripturarū
 2 v̄mūz iudei trās grediunt. Et vicij su
 pbie phibet in esu aquile q̄ alte volat su
 p̄ oēs aues. Vicij hipocritis phibetur ī
 esu strucōis. Nā strucio habet alas s̄ p̄
 grauedine nō pōt volare circa terrā ābur
 lar. Sic hipocrita p̄ opa exteriora de ge
 nere bonoz volare videt. Sed circa ter
 renā ē s̄ cū mente. In griffone de signat
 crudelitas potentū. Quia griffo ē refest^{us}
 hoibus eq̄strib^{us} 2 armatis. Vicij inanis
 glie designat in cigno q̄ auis ē coloris cā
 didissimi. sed cibū trahit ex p̄fūdo terre
 vel aque. Sic vaneghiosi oīa opa sua q̄
 cādida vident faciūt vt videant ab hoī
 bus. Vicij rapine phibet in esu oīm a
 uiū rapaciū. Vultur q̄ se q̄tur exercitū et
 peccās comedere cadauera mortuoz sig
 nificat eos q̄ mores 2 seditōnes 2 guer
 ras p̄curā vt inde lucrēt. Upupa q̄ nidū
 ficat in stercomb^{us} et pascat fimo et gemitū
 in cātu simular significat accidit. Nē
 aues co zimi gener^{is} q̄ crocitādo q̄si cras
 sonant significat perastinatōem 2 tardi
 tarē bñ opandū. Porcus significat luru
 riosos. 2 sic de alijs. Prohibitū etiā fuit
 genalib^{us} ad fidē 2uersis p̄ p̄los v̄scē
 idoloticis p̄pter sp̄m mali vitandā. ne
 sez aliq̄ crederēt hoc illos facere in vene
 ratōe idoli qd̄ ad idolatriā p̄tineret. als
 de se peccant nō esset. Ad errozē igit p̄t
 ner manicheoz estimare escā aliquā esse
 de se malā. Unde ap̄ls p̄me ad Thimo.

iij. c. ait. In nouissimis t̄pib^{us} recedent. q̄
 dam ā fide attendētes spiritib^{us} erroris.
 2 doctrinis demonioz phibentiū nuber
 re 2 a cibis abstinere. s. quibusdā tāq̄ de
 se malis. Esca igit nō est vicij gule sed
 materia circa quā exercet ex p̄cupiscen
 tia ad ipsam.

Quinqz sunt modi siue species q̄
 bus peccant homines vicio gule.

Capitulū secundū
Ecundū mysteriū de gula decla
 randū dicit modi. Quinqz em̄
 solēt assignari modi seu species gule

¶ Prim^{us} mod^{us} est comedere nimis seu
 bibere. Sicut dicitur de iudeis in deserto p̄gri
 nantib^{us}. Manducauerūt 2 saturati sūt
 nimis. Et p̄perrari pōt istud vicijz ita
 circa vilissimos cibos sicut circa delica
 tos. **¶** De q̄ntitate autē cibi 2 potus non
 pōt dari vna certa regula oibus s̄m eam
 de mensurā. S̄z pl^{ur} 2 min^{us} erigit s̄m va
 rietatē complexionū 2 fatigationū. vñ
 etiā 2 idem pl^{ur} indiget vno t̄pē q̄s alio
 s̄m dispositiōem sui corpis. **¶** Tñ narrat
 phs in lib. ethicoz de milone viro fortis
 simo q̄ comedebat aliquā sol^o vñ bouē
 nec erat ḡuar^{us} stomach^{us} ei^{us}. Et ali^{us} quia
 debil^{is} etiā de pauc^{is} bucellis p̄tis ḡuabat.
¶ Tātū q̄ potest 2 d̄z q̄s comedere 2 bibe
 re q̄s. ū credit se indigere ad sustentatiōez
 2 exercitiōem coz q̄ sibi incūbūt agenda.
¶ Traxit nō vsq̄ ad nauseā sumat. s̄z cum
 aliquali adhuc appetitu finē faciat. **¶** Tñ
 Aug. li. 2. sef. ait. Iussisti dñe vt ad ali
 menta sicut ad medicamēta accedamus
 Sicut em̄ sumit medicina nō ad delecta
 tōem sed p̄pter necessitatē. s. ad p̄suan
 dū corpus a morte. 2 cū timore sumit ne
 ledat. Ita cibus d̄z sumi ad sustentādū
 corpus ne deficiat. 2 cū timore ne offen
 dat ex nūtia cōplacencia. **¶** Secūnd mod^{us}
 seu species gule est comedere cibos
 nimis delicatos p̄pter delectatōem vt ca
 pones. fasanos. p̄nices. lampredas. stu

riones. vina electa et hmoi. Quicrat be
 dit. ille dicitur q postea sepultus e i infer
 no Lu. xvj. c. Hoc peto peccauerit in
 dei du no corenti manna appeterit car
 nes et dñs dicit eis coturnices. Nue. xj.
 ca. Si quis in vraf cibarijs delicatis p
 prer infirmitate bos exigent aut p ge
 neris nobilitate. vt principes. aut p
 ptis cogruitate vt in nuptijs et cotiuijs
 discretus potest esse ab hys pcto. Unde
 Aug. xli. di. c. Quisq. ait. fieri em pot
 vt sine aliq vicio cupiditatis vel voraci
 tatis pcto. sissimo cibo sapiens vraf. Insi
 piens aut feridissima gule flama in vili
 sumu inardescat. Et sam. maluerit quis
 more dñi pise. velsi q. lenticula more e
 sau nepotis ab. abe aut oz. deo more iun
 tonu. Et eadē di. c. no cogat. No cogant
 diuites cibus paupez velsi. vrant cosue
 tudine infirmitatis sue. sed doleat se alit
 ab. tinere no posse. Si em consuetudinē
 suā mutat egrotat. vrant supfluis. et det
 paupib. necessaria. vrant pctiof. et dent
 paupib. vilia. Hec ille. Quare laudabi
 le est. a puericia etiā filios nobiliū assus
 scere cibus grossiorib. Qd fecit m̄ bea
 ti bernardini erga suos filios nobiles et
 diuites. Unde ligurg. c. b. in suis le
 gib. ordinavit a. iole. scēculos ruri nutri
 endos cibus vilib. Sime aut rep̄hēsi
 le est iuuēculos ad tabnas accedere. pig
 nolatas cōsecrōdes et alia gulosa comede
 re. maluarica et greca bibere. Cōiunia au
 tē facere vbi cōiter laura pparant euz et
 amicitia vel alia causa honesta fuit. o se
 no sunt rep̄hēsbilia. Nā et Job p̄mitte.
 bar filijs suis cōiunia facere iuicē. Job
 j. c. Et Joseph pparavit fratrib. suis cō
 iuniū. Et abrahā angel. hospitiū. suis.
 Gene. xvij. c. Et p̄cipue cū in cotiuijs ad
 sunt circūstātie q. s. ponit Bre. xliij. di.
 c. Cōiunia. Sciendū inq. q. cōiunia tūc
 et charitate veraciter p̄dent cū in eis ab
 sentia null. vira mor. det. Null. ex irru

one reprehendit. nec inanes secularū h
 gocioz fabule. sed vba sacre leciōis legū
 tur et audim. cū no pl. q. necesse e cogi
 deseruit. Et q. raro est qn in cotiuijs m̄
 ta vana et irrisoria miscant. et vltra debi
 tū comedat. Jo refert Aug. documētuz
 sibi ab ambrosio traditū. vt vitaret con
 iunia q. b. termin. p̄pantie excedit. Ter
 cius mod. et tertia spēs gule e ponere ni
 mis de tpe ad p̄pandū cibos vt magis de
 lectē. pura vt sunt variari. assati. lici cū
 aromantib. cū sapōtib. et hmoi. Hoc vi
 cio vt scribit. j. Reg. ij. c. laborauerūt fi
 lij hely sacerdotis. Nam cū popul. acce
 deret ad offerendū sacrificia ataliuz ad
 altare s̄m mandātū legis. veniebat puer
 q. sez erat m̄ster sacerdotis et dicebat of
 ferēt. da mihi carnes id e partē animal
 occisi vt coquā sacerdoti. No em accipi
 am coctā sed crudā. qd faciebat vt accu
 rarius posset suo sacerdoti pparare. Et
 offerēs m̄debat. Incedat p̄. s̄m morē
 adeps et postea accipies. Et ille. s. mini
 ster. nequa. Si no dabis accipiam. vt
 In ollis quoq. vbi coq̄bant carnes mit
 tebat tridentē et trahēbat crudū de lebere
 Sic faciūt hodie multi p̄lati eccle. Qua
 re vt dicit Alan. in li. de cōplāctu natu
 re. Hodie gule viciū pfund. se porrigit
 in dños p̄latos q. sulmones. lucios. cere
 ros. q. pisces cōpollenti generositate infi
 gnes varijs decoctionū cruciat. martyri
 is balneātes officio sacri pipēris fonte
 baptizant. vt multiformēs aporis grā. n
 cōsequit. Ali. m̄ltroz cōndit. colat ali
 us et cōficiat substantiā h̄rit in accidens.
 naturā mutat in artē vt saturitas trāseat
 in esuriē. hec ille. Sciendū etiā q. sume
 re cibos imūde et sine q. rucē p̄parōe vbi
 cōmode p̄nderi pōt. viciosum est p̄nēl
 ad viciū negligētie vel insensibilitatis.
 Tm̄ Hiero. Nec affectare sordes nec ex
 q̄site delicie laudē par. ut. Qd inducit q.
 tanus. xli. di. c. clericus. s. Idem e de eu

CX

bis sicut de vestibus. **Q** aut aliq̄s san-
ctos cibis cineres legim⁹ miscuisse vt be-
at⁹ German⁹ ep̄s altisiodorēsis. ⁊ brūs
frāsis. **D**ic̄ illi hoc fuisse laudabile ⁊
virtuosum ex ope opante nō ex ope opa-
to. id est ex intentōe opantiū. vt. s. lbera/
tenes se ab om̄i delectatōe corpali redde-
rent magis capaces ⁊ apti delectatōib⁹
spūalib⁹ ⁊ affectu ad diuina a deo ad h̄ in-
spirari. Sed illd̄ opus in se nō erat lau-
dabile vnde nec imitabile nisi q̄s sitit a
deo inspirat⁹ est. **Q**uare mod⁹ gule
siue q̄ra spēs ē in mis ardētē seu nimia
auaritate cibū vel potū sumere. Ad qd̄
primere videt̄ comedere nimis rapaciter
⁊ festināter. Et lz̄ qdam habeāt a natu-
rali cōditōe vl̄ assuefactōe. tñ ⁊ corpi nō
cet. q̄ nō ita bñ potest cib⁹ digeri q̄si ire-
ger deglutitus ⁊ min⁹ bñ edificat. Et cū
pcedit ex inordinato appetitu delectatōis
gule peccatū ē. **H**oc vicio supar⁹ p̄ter
vnā esā sc̄z lentis edulū vēdidit esau p̄
mogenita sua. v̄ dicit apls ad Hebre-
iij. ca. Nā vt narrat Hen. xij. c. Lū re-
uertēt esau de agro fessus ad domū in-
ueniēs q̄ german⁹ ei⁹ iacob cocū lentū
ferculū comedet petiuit ab eo vt sibi d̄
illo ferculo daret. Cui iacob dixit. **U**e-
de mibi p̄mogenita tua. quod fecit ex ni-
mia auaritate illi⁹ edulū. p̄pendēs ea
p̄ tā vili p̄cio vēdere. vnde grauit̄ pecca-
uit symoniā cōmitēs. q̄ ius p̄mogenite
tūc sc̄z in lege nature erat spūale. Nā p̄-
mogenitus tenebat locū ⁊ officū sacer-
dotis. Iacob aut̄ emēdo d̄ nō peccasse.
q̄ potius redemit q̄ emit veratōem suā
Et i hac specie gule ita peccat̄ vilissimis
cibis sicut p̄ciosis. imo in h̄ freāter of-
fendūt hoies nō faciētes sibi cōsciam p̄
pter vilitatē cibi. n̄ aduertētes q̄ dmi pa-
rentes peccauerūt in esu pomi. **J**ō dicit.
Aug. In oib⁹ his reb⁹ nō vsus rez. sed
libido in culpa ē. Et idē. rli. di. c. delicia.
Tales cibi appetētē accepti impediunt
puentū abstinerē. **D**avid autē aquā con-

cupitā effudit. **H**istoria habet. ij. Regū
c. xij. vbi dicit. q̄ cū qdā die david ap-
pereret bibere de aq̄ cisterne bethleem d̄
cēs. **D**qs mibi daret de aq̄ cisterne q̄ est
in bethleem. subito tres focū ei⁹ fortissi-
mi a seipis inuēt̄ et p̄ mediū castz̄ in-
cor philitinū q̄ tūc habebāt stationē in
bethleem trāsēntes hauserūt aquaz̄ et
sibi apporauerūt. Sed david noluit bi-
bere dicēs. **A**bsit vt piculū aiaȳ horum
ego bibā sed libauit eā dño. **I**nfirmi ita
q̄ vel sani q̄ seūt vel expti sūt aliqd̄ cibi
vel pot⁹ nocere ip̄is ⁊ tñ sumūt. p̄ aut̄
ditare vtriq̄ peccat̄ pl⁹ ⁊ min⁹ p̄m excc̄/
sum quē faciūt. **N**arrat Gregori⁹ in. iij.
dialog⁹ de qdā sanctimoniali q̄ qndā
lactucā in botro visaz̄ colligēs cū nimia
auaritate comedit. **P**rop̄ qd̄ a diabolo
arrepta ē. sed a qdā sancto viro equitō
libata ē. **Q**uirus mod⁹ seu q̄nta speciel
gule ē anti. cipare horā seu exire horā sta-
turā vel p̄uerā sine cā vrgente vl̄ rōna-
bili. nā si erigit infirmitas vl̄ alia cā rō-
nabil̄ ois horā ē idonea. **L**ū n̄ ē ieiuniz
cōis mod⁹ p̄p̄ianoz̄ ē bina comestio. s. p̄n-
diū ⁊ cena ⁊ p̄ h̄ san⁹ viuif. q̄ enī come-
dūt pl̄ies i die vt aia. ia bruta s̄. nec sa-
ne viuere p̄nt. cū ponāt idigētū sup̄ in-
digestū. vñ mali humores generāt. et ca-
pur etiā fumositate q̄uat. **E**t h̄ rep̄hē-
sibile ē nisi labor excuset aut aliq̄ cā iu-
sta. **E**t sic excusant agricole viatores et
h̄mōi. ⁊ pueri dū s̄ i augm̄to. **Q**ui autē
d̄ mane surgētēs de lecto sbito volūt co-
medere ⁊ bibere p̄p̄p̄ue i dieb⁹ festis an̄
q̄ vadāt ad eccl̄iaz̄ nimis idonei sūt. **S**
q̄s d̄r. **E**ccl̄. x. c. **T**e tibi fra cur⁹ rer pu-
er ē ⁊ p̄ncipes māe comedūt. **T**erra ē hō-
puer ē sensualitas. q̄ appetit s̄sibilia ve-
puer. p̄ncipes ei⁹ s̄s̄ sens⁹. vt ar̄ illi q̄ re-
git a s̄sualitate ⁊ cur⁹ s̄s̄ vacāt comesta-
tōib⁹ rēp̄stue q̄ gulos⁹ ē. iō. **I**sa. v. ca-
ast. **T**e q̄ surgit māe ad ebetatē secretā
De hora comedēdi dieb⁹ ieiunioz̄ dicit̄
ē i ser. de ieiunio in q̄dragesimali d̄ p̄nia

Gulosi puniuntur pena corporali spiri-
rituali et benedicti. Cap. tertium.

tertium mysterium declarandum de gula
et de pena. Punitur equidem peccatum istud
triplici pena videlicet

- Corporali
- Spirituale
- Benedicti

Primo punitur gula pena corporali. vñ
scriptum est Eccl. xxxvii. c. Propter crapu-
lam multi perierunt Et Crisostomus de co. dis-
v. c. Nihil. Excessus ciborum consumit et co-
putrescere facit corpus humanum et mace-
rat egrotudine diuturna. et tunc eum morte
crudeli consumit Et Hieronimus. Procras in-
quit docet in amphorosis crassa et obe-
sa corpora opimus que crescendi mensuram
impleverunt nisi cito ablacione sanguinis
minuantur in palipsis et pessima morborum
genera erumpere scilicet est necesse. Et Ga-
lienus docet in h. pocranis interpretis.
Atbleras quorum vita et ars sagina est di-
cit in exortatione medicine nec vivere pos-
se diu nec sanos esse que verba ponuntur de
co. di. v. c. Ne tales. et ecclesiasticus xxxvii.
sapiens ait. In multis electis erit infirmi-
tas. Et Seneca ad Lucillum. Multos mor-
bos multa fercula fecerunt. Secunda pe-
na qua punitur gula est spiritualis. De vide-
licet amittitur peca et destruitur omnis vir-
tutes que sperant omnia temporalia bona In huius
figuram legitur quod nabuzardan princeps co-
quum destruxit muros hierusalem ad designa-
dum quia veteri cui multitudo cognatum destruit
propter vitium. Gule edificia virtutum ad soluz
redigit. vñ ait Hieronimus. xliii. di. s. j. Quod si
des ruinam parat per in illo populo hebreo-
rum de quo apostolus ait. j. ad corinth. v. ca. Sed et
populus maducare et bibere et surrexerunt lu-
dere id est festinare in veneratione vituli
aurei declinantes ad idolatriam. Quam spes
habeat punitur de deo vel de beatitudine que deus
veteri est vñ dicit apostolus ad philippen. ii. c.
Et gloria in confusione eorum que terrena sapiunt.

verum cum dei cultor cum surgit mane cogitose
primo de deo se ei commendans. Et gulosus
cogitat quod debeat comedere quod magis de-
lectet. De cognata templi facit. De mensa
altaris. Ibi ponit vicinas varias cibaria
Ministri sunt serui mensis orationes et lecti-
ones sunt locutiones de vino et cibariis. ca-
ritate etiam gulosi non habent. quia pauperibus
supflua tribuere nolunt. vñ ait Jobes
prima sua canonica. c. iij. Qui habuerit sub-
stantiam huius mundi et viderit fratrem suum
egere et non dederit quod caritas dei est in il-
lo. Prudentia prostermit gula. quia vñ ait
Hieronimus. xliii. di. s. fi. Pinguis veteri. id
est gula deditur crassum sensum generat. Hoc
pariter in herode que in convivio nesciuit dis-
cernere se non obligari ad premissa iuste
sed imprudenter et crudeliter ad peritio-
nem puelle iussit amputari caput. Johan-
nis baptiste. Iusticia etiam a gula se mergi-
tur. vñ Ambrosius. xlvij. di. c. Sic hi. Quis
tam inuisus tam avarus quam qui multorum alimenta
non sibi sed abundantiam et delicias facit.
Quod facit gulosus ita comedens peccosa quod
multi pauperes possent ex illo super vivere.
Quot irrationes. detractiones. perditiones.
homicidia fuerunt in convivio. Nonne
absalon fratrem suum occidit in convivio. vñ
secundum Regum. viij. c. fortitudo adhuc per-
gula infirmat. vñ et que certat in agone ab om-
nibus se abstinet. vñ dicitur. j. ad corinth. ix. ca.
scilicet gravamine ciborum et potuum vñ sit fortis
ad bellandum. fortissimus holofernes come-
dedo et bibedo nimis ita fuit debilitatus quod
vna militum decapitavit eum. Judith. xv. cap.
Ipan. tam autem gula fugat ex toto sic vñ
domini expellit aliud. scilicet septem dona spiritus
sancti ex gula ruit. Quod figuratum fuit iob
j. c. Non septem filij eius. vñ in domo
primo genui domini percussa a veteri rucis op-
pressit omnes. Septem filij iob finit. Ego figu-
rant septem dona spiritus sancti. Et
tertio punitur gula pena benedicti. Ido sal-
vator in Luca. xxi. cap. ait. Attendite ne

CXI

grauenē corda v̄ra crapula ⁊ ebrietate ⁊
 sup̄ueniat in vos rep̄tina dies illa. s.
 iudicij vos cōdemnās. Ap̄ls h̄o ad ro,
 manios. viij. c. ponit cōmessarōes ⁊ ebrie
 ta: es int̄ opa tenebray q̄ ducit ad tene
 bras et̄nas. A quib⁹ nos liberet iesus
 fili⁹ dei. qui cū patre ⁊ sp̄sanco viuūt p̄
 omnia secula seculoy Amen

¶ feria tertia post dñicā de passione.
 De peccō ex̄craō vsure ⁊ auaricia vsu
 rarioy.

Sermo. rrvij.

Testimonium

Testimonium de mūdo q̄ opa ei⁹ mala
 sunt. v̄ba sunt redēptōis nostri
 originalit̄ Job. viij. c. ⁊ in euāgelio hodi
 crno. Int̄ mala xp̄ianoy opa illū est sat̄
 abominabile quo pene totū gen⁹ hūanū
 piclita. Illud eadē auaricia est omnū
 secl̄y mater ⁊ cā. dicit̄ em̄ in glo. in plo
 go de creatū. ⁊. r. vij. di. c. Bonoy. Et i
 auerentico. vt iudices sine quoy suffra
 gio. s. cogitatio. collone. ij. Cupiditas ē
 radix oīm maloy. Prop̄tea de⁹ oīm po
 tens cōminat miseris mortalib⁹ dicens
 Hiere. vi. c. Extēdā manū meā sup̄ ha
 bitātes terran. A maiore q̄ppe vsq̄ ad
 minore oēs studēt auaricie. ⁊ a p̄pha vs
 q̄ ad sacerdotē cūcti faciūt dōlū. Lū h̄o
 in hoc peccō multiplicat̄ hoies errent. ta
 mē hodierna die ad auariciā vsurarioy
 expugnādā elaborabim⁹. Ad hūc ei ple
 riq̄ deuenerūt erroz vt vsurariā p̄uita/
 tem ex̄cercere libere ⁊ inuerecūde ac publi
 ce nō retardent. v̄biq̄ tā tal pestis crude
 lissima viger q̄ tanto piculiosior est q̄to
 vsurarij turpitudine suā agnoscere no
 lūt. Quinimo obduratū eoz habētes pu
 rāt se offerre sacrificiū deo acceptabile si
 suis primis mutuatēs lucrū qd̄cūq̄ ex
 mutuo ip̄o p̄cipiāt. Nā bñ facere se aiūt
 cū ⁊ primoy ⁊ sup̄ ip̄ ex vsura consulat̄
 necessarij. Q̄b qd̄ vt eis v̄ritas clar⁹ e)
 luceat q̄ possunt suū ḡnde malū agno

scere in p̄senti s̄mone de ipsa vsura tria p̄
 ponemus mysteria declaranda.

¶ Primū dicit̄ diffinitōis

¶ Secundū reprobatois

¶ Tercium participatiois.

¶ Quid est vsura que graue est pecc̄m ⁊
 q̄ qui ex necessitate accipit ad vsurā ab
 eo qui est paratus nō peccat. ⁊ q̄ modis
 vsura cōmittitur. ¶ Cap. p̄mum

Primū mysteriū declarādū d̄ v)
 sura dicit̄ diffinitōis. s̄m enim
 Goffredū in sūma sua vsura sic
 diffinit. Usura est q̄cqd̄ s̄oni accedit p̄/
 cedente i tētoe vel pacto. vt si mutuo
 tibi cētū florenos hac intētoe p̄ncipalit̄
 vt aliqd̄ pl⁹ vltra cētū recipiā. vt si mu
 tuo tibi certas mēsuras frumētū vini olei
 ⁊ h̄mōi q̄ vsu cōsumunt. ⁊ pl⁹ ex s̄ ex q̄/
 ro q̄ ip̄m capitale in valore vsurā com
 mitto. vt dicit̄. r. vij. q. ij. c. vsura. ¶ Pro
 intelligētia t̄m plenitōe hui⁹ partis tria
 sunt dubia decidenda

¶ Primū virū vsura sit peccatū.

¶ Secundū virū licet accipere ad vsuram

¶ Tercium quoy modis cōmittit̄ vsura

¶ Pro primo dubio arguit̄ vsurarij
 p̄tra veritatē dicētes vsurā nō esse pec
 catū. Om̄e em̄ pecc̄m est ⁊ ali quā legem
 sed vsura nō ē ⁊ ali quā legē nec diuina
 lē nec naturalē nec hūanā. q̄ vsura nō
 est peccatū. Nā in lege diuina dicit̄ de⁹
 Deuteron. r. vij. c. Nō fenerabis fr̄i tuo
 pecuniā ad vsurā nec fruges nec quāli
 bet aliā rē s̄ alieno. Ex q̄ auerentate vi
 det̄ q̄ ⁊ si nō fratrib⁹ saltem alienigēis ⁊
 errantēis possit fenerari ⁊ infidelibus.
 Quātū h̄o ad legē naturalē de iure naru
 re ē vt bō aliqd̄ recōpenser ei q̄ sibi bñfi
 ciū tulit. Ille autē q̄ mutuat aliqd̄ bene
 ficū offert. s̄buenit em̄ necessitati indigē
 ris. Ergo si p̄ hoc bñficio aliqd̄ certo pa
 cto obliget eū cui mutuat ad b̄ q̄ aliqd̄ si
 bi retribuatur nō videt̄ esse pactū illicitū.
 Leges h̄o ciuiles vsuras permittūt. vt

patet. **L. de usuris. l. eos.** In **Tridē** au/
ctonitas sciōz. **Un Ambro.** in li. d. bono
mortis. r. xiiij. q. iiii. c. Si q̄s Si q̄s vsu
rā accipit rapinā facit. vita nō viuit. s. ḡ
tie. Et dāuid in ps. loq̄ns ad deum ait.
Dñe q̄s habitabit in tabernaclo tuo. aut
q̄s req̄sset in mōte scō tuo. Et respōdz
Qui ingredit sine macula r opat iusti/
ciam r. Et infra. Qui pecuniā suā nō de/
dit ad vsurā. Ecclia insup statuit q̄ si q̄s
prinacit assereret vsurā nō esse peccatuz
r q̄e heretic⁹ haberet. r. i. ipm sicut con/
tra alios hereticos pcedat. vt patet in
ele. ex ḡu. de vsur. Scōm autē **L. ho. ij. ij.**
q. lxxviiij. vsura est q̄ equalitē iusticie. ex
eo videlicet quia vsurari⁹ vendit qd non
est. Nā rez q̄ in vsu nostz veniūt qdā
sunt quaz vsus ipaz cōsumptio ē. vt fru/
mentū vini oleū r hmōi. q̄b hō vnt co/
medendo bibēdo r sic ex toto cōsumēdo.
Quedā res sunt qz vsus et si nō sit ipa
rum cōsumptio in se est tñ eaz distractio
vt pecunia nūerata q̄ principaliter inuē
ta est ad cōmutatōnes faciēdas. vt dicit
Aris. j. politic. Et sic vidēdo distractib
cū in cōmutatōes expendit. Quedā res
sunt quaz vsus nō est ipaz cōsumptio vl
distractio. Sic dom⁹ ager iumentū. vasa
argētea et aurea r hmōi. vsus em̄ domus
est inhabitatio nō cōsumptio. Sic cult⁹
agri est cultiuatio ad fructificādū nō ad
dissipandū. r sic d̄ alijs. Et ex isto tercio
genere rez vsus ip⁹ rei pōt cōputari se/
orsū ab ipa re. r vnum cōcedi sine altero.
Pōt est em̄ alicui tradi dominiū domus
vel agri vl serui vl iumenti retento sibi
vsu vel fructu ip⁹ ad vitā vel ad aliqd
tpus. vt sit aliqñ in donatōib⁹. Et con/
uerso pōt cōcedi vsus talū rez rez. r. si
bi dñio vt sit in locatōe afficō. pensioe
domus et hmōi. Et ideo in hmōi licite re/
cipit si certū pecū seu lucrū p vsu dato
ipius rei retēto sibi dñio. Et inde ad cer/
tū tpus rebadita ipa re ex integro. Sz in

rebus pmi r secūdi generis quaz scz vs⁹
est ipsaz cōsumptio vl distractio nō pōt
cōputari seorsū vsus talū rez ab ipis re
bus. qz inseparib⁹ est. Et cuiusqz cōcedit
vsus talū rez ex hoc ipso cōcedit et rez.
Et ppter hoc in talib⁹ p mutū transfer
tur dñiū. Sicut ergo si q̄s seorsū vellet
vendere vinū et seorsum vsum vini ven
deret eandē rē bis vnde r videret qd nō
est. ppter qd manifeste est q̄ equalitē iu/
sticie. Simili rōe q̄ mutuar vinū. frumē
tū. oleū. pecuniā numeratā r hmōi. r vl
tra suū capitale mutuarū aliqd erigit vl
principaliter inredit habere qd p̄cio pōt
eximari cōtra equalitē iusticie agit. qz
petit sibi duas recōpensatōes fieri. vnā
scilicet restitutorē equalitē reci mutuarē. aliā
hō vt pecū vsus qd dicit vsura. Ad illd
hō qd obijebat de iudeis mōz **L. ho. et**
Nicola⁹ de lyra q̄ illd dicitur Deuterōn.
xxij. c. allegari sane est intelligēdū. Per
alicū em̄ aut intelligunt illi q̄ erāt fini
tini eoz quoz terras eis dñs cōcesserat.
vt chananai. Et ab illis licite recipiebāt
vsuras. nō vt vsuras sed vt recuperatōem
iuris sui. Sicut etiā licitū est christiāis
mutuare hostib⁹ ad vsurā. ita tñ q̄ illud
quod recipit vltra fontē nō recipiat ra/
tione mutui. Sed iure dñij qd habz in il
los r vt recuperet rem suā quā nō pōt ab i/
usto possessore nisi mediāte mutuo re/
cupare. Et sic intelligit illd captm. Ab
illo. xiiij. q. iij. Ad hec faciunt notata p
Archidiaconū. xxij. q. ij. c. Domin⁹. Si
em̄ pmittit a iure spoliare inimicū. imo
occidere in bello iusto. mltro magis per
hāc viā suū accipe. Et sic vt p̄dictū ē li/
cētū fuit iudeis accipe vl mutuarē ad v/
surā ab illis tñ finitimus natōibus q̄ oc
cupauerāt terrā suā datā eis a dño tan
q̄ ab hostib⁹. Nūc autē ipi iudei nō p̄nt
sine mortal vsuras facere xp̄ianis nec e/
cōuerso. Nā nō sunt inimici nri in ciui/
li queratōe. Duo autē ad alios infidelē

si vez est q sunt inimici nri etia illis ar-
 ma inferre possum? rāq̄ occupatoribus
 rez nraz. De q̄ xxij. q. vij. c. Si de reb.
 2. c. Dispar. Et p̄ Innocentiū 2. Posti-
 extra de voto. c. Ad sup̄ his. Restat lo-
 ge fore? christianū ab eis licite posse vl-
 tra fore accipe. qz suū est qd recipit. Q̄
 autē Saracenos 2. alios infideles domi-
 nia 2. terras possidētes licitū sit bellum
 vltra alias rōes facit. qz ad defensam et
 recuperationē sit detractor. ergo licitum.
 Nā vt dicit Innocentiū dicto. c. Ad sup̄
 his vbi terra fuit aliq̄ tpe christianorū
 bellū est licitū. Infideles autē p̄dicti ab-
 stulerūt a christianis q̄qd tenēt. Nam
 vbiqz terraz fuit laudatū nomē xp̄i. Vñ
 in psal. dicit. In omnē terrā 2c. S; his
 dimissis dicitur qz vsura nullo ex ill' ver-
 bis iudeis fuit p̄missa min⁹ cessā. Nāz
 licz qdam dixerint vsurā fore cessā i
 qbusdā casib⁹. Tamē p̄pe loq̄ndo in nul-
 lo casu cōcedit. Sed qz in illis casib⁹ q̄
 illi ponūt aliq̄d recipit vltra fore. Ido
 p̄pter aliquā similitudinē large 2. improp̄e
 sumēdo dicit vsura ibi p̄missa. sed non
 est ibi vsura. Et sic in p̄posito. Vel p̄ ali-
 enū in v̄bis deuteronomij intelligit q̄li-
 ber q̄ nō erat de genere iudeoz. Et tūc di-
 cet qz illa fuit cōparatiua p̄missio q̄ per-
 mittit min⁹ malū ne mai⁹ malum fiat. si
 cur etiā p̄missum fuit eis dare libellū re-
 pudij 2. repudiare vxorē ad repudiādus
 homicidiū siue vxoricidiū. Sic et vsura
 fuit eis p̄missa erga alienigenas ne, si fu-
 isset. phibita maiori crudelitate crassare-
 tur in suos vt sue cupiditati sacrificerēt.
 Excusabunt q̄ a pena tpali legis sed nō
 o pena gehēnali sic nec a culpa mortali.
 Vñ dicit Lbriso. xxij. q. j. Hae rōe i fine
 Quod ei p̄mittim⁹ nolētes scipim⁹. idē
 p̄mittim⁹ fm glo. qz malas hoim volun-
 tates ad plenū phibere nō possum⁹. Et
 tamē deus declarauit p̄ phetas vsuraz
 sibi duplicere. vt p̄z de dauid. Sed si

qs rōe dicte p̄missiois velle eos excusa-
 re p̄ illo tpe q̄ in excusatio a doctoribus
 nō admittit p̄ nūc tpe gr̄e reuelare nō ex-
 cusarent xxij. q. j. Sed obicit. Ad
 illud vero qd vsurarij dicebāt qz vsura
 nō est cōtra legē nature dicendū. qz ratio
 dicit vt qs mutuet proximo indigentē
 si pōt sed gratis sine spe lucri. Et sic qz
 grat⁹ sit recipiēs mutuū erga mutuantē
 pura in recognoscēdo bñficiū. Et cū p̄
 eū adiuuare qm̄ indiget. vt viceversa re-
 munerādo sibi vel p̄ alia obseq̄a sed gr̄s
 nō ex pacto. Nā 2. si ei teneat ad antrido
 ta naturaliter. id est recōpensandū bñfici-
 cū h̄ est ex d̄bito honestatis nō aut̄ neces-
 sitatē. s. q̄ posset cogi in iudicio. Et iō fm̄
 Tho. 2. alios si qs mutuarer̄ alicui cū h̄
 pacto qz ei teneret remutuare vsurā cō-
 mitteret. qz vltra capitale suū aliq̄d exi-
 git q̄ potest p̄cio eximari illa. s. obliga-
 tio qua potest eū cōuenire in iudicio. Et
 si vsurari⁹ diceret qz ille q̄ accepit pecu-
 niā mutuo lucrā cū illa. 2. locupletatur
 cū dāno mutuantē. Rūdet qz ille locu-
 pletat seu lucrā p̄ncipaliter p̄ industriā
 suā. qz pecuniā ex se nihil lucrā vt patz
 tenēdo in capsā. Pecuniā etiā illa nō est
 mutuantis. sed ei⁹ q̄ accepit mutuū. qz i
 cū trāslatū est dominij. Et si perijt vel
 pdidit in negociādo vel aliq̄ agēdo pe-
 rit p̄iculo suo nō mutuantis. Damnū au-
 tē nō sustinet mutuas nisi qz cessat ex h̄
 sibi lucrū. Sed idē dānū habuisset si pe-
 cuniā in archa huasset. qz ibi nō fructifi-
 car. Et si cū ea negociat⁹ fuisset poruisset
 pdere sicut et lucrari. s̄bitabat em̄ tūc p̄
 culo vbi i mutuo nō substat. Vñ si ex ca-
 rētia pecūie mutuate passus fuisset dānū
 pura qz oportuisset eū recipere ad vsuram
 vel vēdere res suas minus iusto p̄cio vel
 aliq̄d s̄se. nūc q̄ accepit mutuū dberet ei
 sacrificare d̄ dāno securo p̄ mutuū s; z
 sciaz. etiā si de h̄ nō fecisset pactū. Non
 aut̄ de industria sua lucre factū tenet cō-

munitate cessante dāno. ¶ Ad illud au-
tē qđ vsurarij opponēbāt dicētes p legē
ciuilē vsuras cōcedi. Dicendū q leges ci-
uiles dant populū q sunt p maiore par-
te mali vel impfecti. r̄ intēdūt vt pacifi-
ce ciues cōuināt ad inuicē. vñ solā pbi-
beni cepisse vicia q sunt magis p̄urbatiua
ciuitatis r̄ q̄eris t̄pālīs puniēdo trans-
gressores r̄ penās ab illis cohercēdo. vt
adulteria. furta et h̄mōi. Alia vō p̄mit-
tūt nō vt licita p̄cedentes sed nō vt alia
vicia p̄dicta puniēt. Et h̄ ne peiora cō-
tingant. Sed lex diuina p̄hibet oē p̄c̄m-
ōndens puniri in diuino iudicio. Cū er-
go lex diuina r̄ natural̄ sit supra oēm le-
gem humanā vt patz di. viij. p̄ totū. Et
canonica sit etiā p̄iudicās ciuili in his q
spectāt ad cōsciam. Ideo in hoc leges ci-
uiles cedūt legi canonicē. qz si leges ille
sūt iuste q̄ ad ciuitatē vt p̄sentis. non
t̄n iuste sunt q̄ ad ciuitatē supernā ad i-
p̄scendā ad qđ oportet ab oīni p̄c̄o esse
immunē. Quare nō redignant leges sa-
eros canōes imitari. ¶ Secūdu dubium
p̄ncipale fuit vtz sit licitū recipere mutuo
s̄ vsura. R̄ndz Tho. ij. q. ij. r̄ xvij. Q
nō licet inducere aliquē mutua s̄ vsu-
ra. licz t̄n ab eo q̄ parat̄ ē facere r̄ q̄ exer-
cet vsuras mutuo accipere p̄pter aliquod
bonū vt ē subiectio sue necessitatis vt al-
teri. Nā inducere hoīem ad peccandū
nullo mō licet. vñ t̄n peccato alteri ad
bonū p̄p̄riū licitū est. qz deus vñ oībus
peccatis ad aliqđ bonū. Et q̄libz enim
malo elicit aliqđ bonū. vt dicit Aug. in
enchiridion. T̄n idē Aug. Publicole
q̄renti vñ liceret vñ iuramento ei⁹ qui
p̄ falsos deos iurat in q̄ manifeste pec-
cat eis reuerentiā diuinā exhibēs. R̄ndz
qz q̄ vñ fide illi⁹ q̄ p̄ falsos deos iurat
nō ad malū sed ad bonū nō peccato illi⁹
se sociat q̄ p̄ demonia iurauit. sed pacto
bono ei⁹ quo fidei suauit. si t̄n induceret
eū ad iurandū p̄ falsos deos peccaret. ita

est in p̄posito. Sic etiā licet ei q̄ incidit
in larrōes manifestare bona q̄ habz que
larrōes diripiēdo petunt ad h̄ q̄ nō occi-
dat. Sed cessante necessitate cū petat s̄
vsuris ad ludendū vel sortēdū r̄ h̄mōi-
tū morale esset p̄c̄m. ¶ Tercū dubiū
fuit q̄e modis cōmittit vsura. Et ad hoc
r̄ndeo qz cū vsura cōmittat et eo q̄ aliqđ
recipit vltra sortē hoc pōt fieri tripliciter
¶ Primo recipiēdo munus a manu.
¶ Secūdo recipiēdo mun⁹ ab obsequio.
¶ Tercio recipiēdo munus a lingua.
¶ Primo committit vsura recipiēdo
mun⁹ a manu. siue sint denarij siue q̄cqd
aliud p̄cio extimari pōt. vt d. r̄. r̄. q. ij.
c. Putat. et. c. Pleriqz. T̄n Ambro. ait
Et ca vsura est r̄ vñ vsura ē. Et quic
quid furti accedit vsura est. Et quod ve-
lis nomē ei imponas vsura ē. Hoc mō
multi reperūt vsurarū voragim imersi
¶ Et primi sūt multi nobiles q̄ nolūt la-
borare. et ne pecunia eis deficiat paulatim
sumendo tradūt eā mercatorib⁹ vt alijs
intendētes aliqđ annuatim recipere ad di-
scerōem eoz saluo t̄n capitali. Et quis
ip̄i vocent h̄ depositū n̄ vsura est. vt pa-
ter. r̄. q. ij. Si fenerauerit. Nec h̄e de
positū est nec sapit naturā ei⁹. ¶ Sunt
alijs mutuatēs pecunias diuersis p̄ois
accipiētes in pignus domū vel agz vel
vineā s̄ noie securitatis. Sed fructum
interim dicti pignoris volūt h̄re q̄sqz
restituāt eis pecunia nō cōpurādo i sor-
tē r̄ vsura ē. vt patz extra de vsuris. ca. j.
Excusat t̄n in h̄ casu gener q̄ cū sustine-
at onera m̄imouū et nōdū habuit dotes
recipit a socero vel alijs dotantib⁹ multū
erē possessionē aliquā in pign⁹ q̄sqz re-
cipiat dōtē. hic licite r̄ sine vsura facit fru-
ctus illi⁹ pignoris suos. nec tenet com-
putare in sortē. extra de vsuris. c. Salu-
briter. ¶ Secūdo cōmittit vsurā vendē-
tores rez q̄ vendūt aliqđ ad aliqđ c̄mi-
nū r̄p̄oris. et r̄ōe t̄nūm petūt p̄ iusto

CXIII

scio nisi intenderet illud non vendere tunc
 sed suare usque ad ipsos quo verisimilit
 credit res illas valituras quantum tunc ven
 dit. et si nunc non valent. Pura cum quis te
 pore estivo vendit bladum ad peces seu in
 terna alicuius quod intendebat seruare us
 que ad ipsos hyemale quoniam cotter plus minus. Pro
 preter quod vendit pluri pecio quoniam nunc valeat.
 Extra de usuris. c. In ciuitate. Si si quis
 emit merces vel victualia minus iusto pre
 cio eo quod anticipat tempus in soluendo pecium
 antequam recipiat merces vel victualia et
 aliquos menses pura dar pecium tpe veris et
 recipit bladum tpe estatis. Et hoc nisi sub
 staret periculum vel quod bladum vel aliud potest
 probabiliter plus vel minus valere dicitur
 pecio quod soluit. Extra de usuris. c. In ciui
 tate. Tertio faciunt usuras qui emunt pos
 sessiones vel domos multo minore pecio
 quam valeat cum pacto quod infra certum tempus ille
 venditor possit recemere quod usura repu
 ratur seu frans viure palliare sub titulo
 emptionis. Quarto faciunt usuras qui fac
 iunt societate circa pecora vel aialia volen
 tes saluum esse capitale quo ad pecuniam vel
 capita aialium. Ad usura est et non va so
 cietas vt patet. iij. q. ij. c. Plerique. cum
 glosa. Quinto faciunt usuras mercatores ali
 que vidue que ne presumunt doctores eaz vel de
 ponunt eas mercatoribus ad discretionem et
 usura est vel recipiunt ab heredibus coniugis
 sui defuncti possessionem usufructuanda
 quousque reddant ei doctores et usura est et fm
 Hostien. Innocentium et alios. Sexto
 committunt usuras campesores qui faciunt
 cambis que vocantur cambia secca. Septimo
 committunt usuras qui mutuunt granum vel
 bladum antiquum ad renouandum vel nouum
 accipiunt. Et si hoc faciunt ne suum sibi pere
 at et recipienti gratiam faciant non est usura
 Secus si faciunt vel melius recipient et
 vtile intendunt ex mutuo. Extra de usu
 ris. c. Soluit. Et sic tenent Raymudus
 Hostien. et Hostiensis in sumis. Secun

do committitur usura recipiendo munus
 ab obsequio. Et sic illi qui mutuunt pau
 peribus hac intentione vel pacto vt seruiat
 eis in operibus agri vinee et silibus vel in o
 peribus bouum et equorum vel alio seruitio
 corporali usura committitur. Et de usuris. cap.
 Soluit. Tertio committitur usura recipi
 endo munus a lingua vt cum quis mutuat ali
 cui vt porrigat pro se peces pro aliquo of
 ficio vel beneficio ipali obtinendo. Et si quis
 sic obrineat officium aliquid sine quodam non im
 probabiliter de pauperibus erogare quod inde
 emolumentum precepit deductis in expensis suis
 laboris ad arbitrium boni viri. Propter ista
 dicta notandum sine verbo. quod si quis mutuat
 principaliter propter deum vel amicitiam non inten
 dens ipale commodum. Et is qui mutuum
 accepit ex liberalitate sua vt gratia non prin
 cipaliter propter mutuum donat ei aliquid hoc
 ei declarans quod ei libere donat usura non est
 quod illud lucrum mutuans non intendit. argu
 i. q. ij. c. Sicut. Non enim dicitur esse factum detenti
 onis et ditionis sed melioris propter obsequium
 pro ipso factum in mutuo dicitur vt. donum ei
 factis factum recipere non possit quod plus sine omnia
 potuisset.

¶ Omnis scriptura diuina et humana
 et etiam lex canonica reprobat usuras.

Cap. secundum.

¶ Secundum mysterium de usura declarata
 dum dicitur reprobandum. Est enim usura vi
 tium reprobandum. Sicut patere potest in
 scriptura diuina et iure canonico ac dicitur ge
 n. iij. v. Exod. xxij. c. scribitur. Si pecuniam
 mutuo dederis populo meo pauperi qui habitare
 tecum non virgebis eum quasi exactor nec usuras
 opprimes. Et leuitici. xxv. c. Si attenuatus
 fuerit frater tuus et infirmus manu et susceptis car
 nis quasi aduenam et pegrinum et vixerit tecum ne ac
 cipias usuras ab eo nec amplius quam dedisti.
 Lume dominum deum tuum vt viuere possit apud
 te frater tuus. Pecuniam non dabis ei ad usuras
 et frugum supabundantiam non exiges. Et scilicet
 Deidre. v. c. Lumen maiores iudeorum oppri

meent moles vsurꝝ quissimis hestras
audito clamore ppli crepante oprima/
tes 7 mgarꝝ dices vsuras a frubꝝ vris n̄
erigarꝝ. Nō ē bōa res quā vos facitꝝ. q̄
re nō in timore dñi dei nri ābulatꝝ. Red/
ditre eis hodie agros suos 7 vineas suas
oliueta sua 7 domos suas. Qui potꝝ pe
cuniā quā erigere soletꝝ ab eis 7 date ill
Et dixerūt Reddemꝝ 7 ab eis nihil qri/
mus Sicqꝝ faciemꝝ vt loqris. et excussit
sinū suū Hestras dicens. Sic excuriat
ds oēs vtz q̄ cōpleuerit vbu h̄ De domo
sua 7 de laboribꝝ suis sic excuriat 7 vacu
us fiat. Et dixit vniuersa multitudo amē
Et in decretꝝ. rlyj. di. c. Seditionarios.
Prohibent vsurariꝝ ad sacros ordines
pmoueri Et ex de vsurꝝ. c. Dm. di. Non
solū vrsꝝ ecclesiasticꝝ sꝝ etiā q̄bustibet ali
is pculosū ē vsuraz lucꝝ itendere. 7 ex
eodē in. c. D. 7 in. c. Sup eo scribitꝝ. vsu
ra pdenat vtriusqꝝ testamni pagina. Et
Leo papa. rlyj. di. c. Sic inqꝝ Sic nō
suo noie ita nec alieno lz fenꝝ exercere. 7
Aug. riiij. q. iij. c. Quid dicā An crude
litas ē q̄ s̄bitabit aliqd vel eripit diuitiꝝ q̄
q̄ trucidat inopē fenote Et Amb. riiij. q.
iiij. c. Ab illo Sine ferro dūmicat. q̄ vsu
ras flagitat Et extra de vsurꝝ in fallega/
zo. ca. Q̄ statutū est pmo vt vsurariꝝ ma
nifesti nō admittatꝝ ad cōionē altarꝝ. ho
stienꝝ dicit q̄ canō est ferēde sine nō late.
Idē dicit Jofes andree in nouella. (Se)
cūdo statutū ē vt nō recipientꝝ eoz oblati
ones Et si sacerdos recipit reddere tene
tur 7 pelli. fm Hostienꝝ. dz dari epō 7
fm prouidentia eiꝝ vel restituat ei a q̄ ex
torta est vsura vel de paupibꝝ Et q̄ reci
pit oblationē a talibꝝ dz ab executōe sui
officiꝝ manere suspensꝝ donec ad arbitri
um sui epi satisfacciat. Tertio statutum
est q̄ vsurariꝝ nō recipientꝝ ad ecclesiasti
cā sepulturā si in h̄ pctō decesserit Et vt
inqꝝ Petꝝ de palude in q̄to. Si tales
vsurariꝝ pnt restituere p se 7 nō restituūt

sz mādē restituit nō sūt absoluedi. nec va
lent eoz testamta in q̄bꝝ nullꝝ dz ē testꝝ
vt h̄ in. c. Quāqꝝ de vsurꝝ li. vj. ruz qꝝ
ad statū tenentꝝ. tū qꝝ nō vidēt h̄c pfecte
bonā volūtatē qꝝ donatō 7 legata cā mor
tis facta pnt reuocari. vñ si vsurariꝝ nō
cauet p talē cautionē q̄ nō possit penite
re nō ē vt penitēs Et fm Hostienꝝ. dicit
tur vsurariꝝ manifesti vel p euidētā fa
cti. puta qꝝ mēsam tenēt patā ad vsuras
vel si de h̄ sūt iure pfecti aut pūcti. Jo
hānes vō andree 7 Archidiaconꝝ dicit
qꝝ factꝝ pōt dici vsurariꝝ manifestꝝ q̄ cor
rā sacerdote 7 restitꝝ publice factꝝ vsu
rariū 7 vsuras restituit mādāt forte libꝝ
ronū tradēs. 7 ex de vsurꝝ. c. Sup eo. po
nit qꝝ p papā dispēdari nō pōt vt vsura
exercat sine pctō. Possit aut dispēdare
in exactꝝ q̄ ad incertoz restitutionē q̄ nō se
fiat sine rōne q̄ ad psciām nō puto qꝝ va
leat. Apō gētilis etiā dānat vsura naz
vt inqꝝ Cicero li. iij. de officiꝝ Detrahe
re al iqd alci 7 boiem hois icōmodo suū
agere 7 modum magꝝ ē 7 naturā q̄ moꝝ
Et idē in scōo de offi. Inrogatꝝ Latho
Quid fenerari. rñ cato. qd hoies occide
re. Narrat Valerꝝ li. iij. Rub. de libra/
te. qꝝ cū ciuitas romana furoꝝe catlie op
pmeret 7 cogentꝝ ciues vēdere possessi
ones 7 domos suas. ppter tumultū credi
toꝝ lōge minore pctō q̄ valebāt. tūc qui
tus pscidꝝ pcessit trecetas. lxxv. libras
auri vt illi satisfaccerēt creditoribꝝ suis q̄
neqꝝ de forte neqꝝ de vsura quēqꝝ debitoꝝ
suoz grauauit Sz q̄tū in ipo fuit amari
tudine publice p fustōis puata trāq̄llita
te mitigauit. s. debitoꝝes suos expectādo
ne ciuilis sanguis feneratorꝝ videret Sz
dimissis multis grauissimoz viroz sen
tētiꝝ q̄bꝝ vsura pdenat. Epꝝ dū 7 dñm
nrm audiamꝝ. Ipe vniqꝝ ait Luc. vj. cap.
Mutuū dare nihil inde sperātes In q̄
bus verbis p̄nincit due p̄cule. p̄ma est
mutuū dare. Dd q̄rꝝ ad eos q̄ cōmo de

pnt mutare sine notabili detrimento sui
star? erga eos q̄ sūt in magnis necessita-
tib? constituti q̄si extremum v̄r eē p̄ceptū
Q̄ si h̄ dicimus de elemosyna a fortiore
etiā in mutuo. arg. di. lxxvj. ca. In sin-
gulis. In alijs nō ē p̄siliū. S̄cda p̄ct̄a
est nihil indesperātes. Et h̄ ē in p̄cepto
tra m̄ q̄ intelligat de spe bonoz t̄paliuz
q̄ p̄cio estimari p̄nt. Nā bñ p̄ōr d̄z spe
rari p̄mū eternū exinde si fiat mutuū ex
charitate vel benuolentia.

¶ Q̄ multi p̄cipue septē genera p̄sōa
rū p̄cipiāt in crimine vsurariū lz ipi vsu-
rā nō faciāt. ¶ Capitulum tertium

¶ Erruz mysteriū declarandū d̄ vsu-
ra dī p̄cipatio. Sūt em̄ multi p̄-
cipiātes in crimine vsuraz q̄ q̄n
q̄ se peccare nō putāt eo q̄ nō sūt ipi p̄-
cipalr̄ crederēs vsuras. Primi sūt no-
tarij q̄ scienter sup vsuras p̄ficiūt instru-
menta. Di s̄m Hostien. giuri sūt qz cō-
muniter solēt iurare qz talia nō faciāt. Et
sic p̄ consecqs sūt infames nec de cetero
p̄nt testificari nec instrumēta p̄ficere. ex-
tra de testib. c. Licet. Si tñ ob h̄ recipi-
unt pecuniā nō tenent restituere qz rece-
perūt eā pro ope suo q̄uis illicito. videt̄
tñ qz p̄ciant paupib? erogare. S̄z v̄r ta-
les notarij tencant ad restitutionē vsura-
rū de q̄b? cōfecerūt instrumēta. Sup hoc
doctores distinguūt. qz si sciēt̄ faciūt in-
strumēta vel charas de debito vsurariū
ac si eēt legitimū debitū. Pura qz faciūt in-
strumēta qd̄ martur? mutauerit petro
cētū h̄c ad annū restituendos cum sciat
mutuasle octoginta vel nonaginta. qz for-
te r̄ si p̄mo. c. dedit postea in occulto. ex.
vel. r̄. re. habuit a petro vt mutuū sit de il-
lis. lxx. vel. xc. tñ tenet insolidū si ipi
vsurarij nō restituāt. Et h̄ nisi facerēt in
fauore recipientis mutuū. pura qz ille no-
lebat alit mutare r̄ petro? multū indige-
bat nec poterat aliter sibi prouidere. tūc
em̄ nō teneret notarij. Peccaret tñ mor-

taliter scienter hoc faciens quis giuriuz
incureret faciēs instrumētū falsū r̄ i frau-
dē vsuraz. Rō p̄mi ē qz efficacit̄ coopaf
vsure accipiēde. Rō sc̄di ē qz itēdit̄ p̄nci-
palr̄ p̄prio idigēt̄ sbuenire. Si aut̄ in
strumēto est facta exp̄ssa mētio de vsura
tūc nō tenet ad vsurā restitūendā. Et rō
qz nō efficaciter coopaf ad illud. Nā po-
test q̄ mutuū accepit ad vsurā in iudicio
se iurare vt nō soluat vsurā. ¶ Notādū
aut̄ h̄ loco qz vt dicit Hostien. r̄ Jokes an-
dree in nouella sup. c. Sic. Extra ne cle-
rica vel monachi. ¶ Q̄ tabellio siue nota-
ri? p̄suevit iurare sec. P̄rio qz de his q̄ vi-
debit r̄ audiet ac req̄sit? fuerit sine dūm-
nitate vitas r̄ om̄iūde falsitas. p̄ficiet
instrum. vñ solēt req̄ri tabellio sb pena of-
ficij sui qz p̄ficiet instrum. req̄rēt qd̄ si nō
fecerit pur? videbit r̄ sic suis instris po-
stea nō credit. Extra de testibus. ca. Te-
stimoniū. Et hanc requisitionē quisqz d̄
populo facere potest. Extra de testamen-
tis. c. Relatū. r̄ pro tanto dī suus pub-
licus r̄ publica p̄sōna. S̄cdo iurat qz se,
creta sibi inuicra celabit. Tertio qz de oi-
bus instris q̄ p̄ficiet p̄prio colla tenebit.
Quarto qz fidelis erit illi a quo p̄stitui-
tur r̄ si sceret dānū suū tractari p̄ se vel p̄
nunciū reuelabit. Quinto qz illud officiū
sic sibi inuicrū cupiditate. timore. odio. r̄
amore remotis. r̄ oia s̄m bonā cōscientiā
exequat. Sexto qz sup p̄tractu vsurario
vel in fraudē vsuraz inuicrū nō p̄ficiet in-
strumētū scienter. ¶ Sc̄di p̄cipantes
vsuras sunt viri r̄ vxores q̄ recipiūt do-
tes de vsuris. Nā viri nō p̄nt recipere ta-
les dores r̄ si receperint tenent ad restitu-
tionem illis quibus soocer erat obligatus
ex quo om̄ia illius erant obnoxia restitu-
tionē. Et ipa mulier soluto matrimonio
tenet ad restitutiones si vir non restituit
s̄m Raymundū r̄ alios. ¶ Tertij parti-
cipantes vsuras sunt pupilli. Lz em̄
tutores v̄l procuratores eoz pecūias po-

fuert ad discretionē ubi vsura est fm pdi
eta tenet ad restitutionē q̄uis nō fecerit
ip̄i tales. Sc̄us. m̄ q̄ lucrū tale ip̄i p̄cepe
rūt. Et si nō disponūt se ad restitutionē
cū hnt administratiōē suoz bonoz tā sūt
in statu dānatiōis. S̄z ip̄i tutores z cura
tores mortāl̄ peccāt faciēdo tales. Sc̄us
z tenet ad restitutionē q̄uis vilitatē nō
sint inde assecuti i casu q̄ ip̄i pupilli non
vellēt vl nō possent satisfaccere vt norat
Archid. rly. di. c. Sic nō suo. Idē dicē
dū de q̄libz factore vl pcuratore q̄ exerce
ret negocia alioz faciēte h̄mōi. Tractus
¶ Quarta p̄cipātes i crimē vsuraz sūt
aduocati p̄ocinātes eis in h̄mōi. Sc̄us.
¶ Dēs em̄ tales digni sunt morte et̄na. q̄
¶ Sentū vsure coopando ei. ij. q. j. c. No
tū. ¶ Quinta p̄cipātes in crimē vsuraz
sūt faciētes statuta sup vsuraz z iudicātes
fm ea vt capitanei rectores z h̄mōi. Et p̄
b̄eres o filia ad h̄mōi statuta peccāt mor
talit̄ z sūt exēdicari. vt p̄z i clemētina. Et
¶ Qui de vsuraz Dñi etiā ip̄ales q̄ p̄mittunt
vsuras p̄ vnā certā q̄tā quā recipiūt i
de i cadē sūt dānatiōē. ¶ Sexti p̄cipātes
sūt p̄soncte seu censores q̄ si pcurāt p̄
illis q̄ mutuo idigēt z ab illis q̄ pati sūt
dare nō peccāt. Si aut̄ h̄ faciūt p̄cipāl̄
p̄ lucro vsurazij z p̄ p̄te sua isti nō soluz
peccāt mortāl̄ p̄t coopatiōē ad vsurā
s̄z etiā restituere obligāt i solidū si ita co
opati sūt q̄ absq̄ ope illo p̄statiō illavsu
raria minime facta fuisset. Cui⁹ rō ē q̄ fm
¶ P̄m. ij. et̄bi. mediū cōpatū extremis sa
pit naturā extremoz. ¶ Septimi p̄cipā
tes vsuraz crimē sūt clerici locantes do
mos scient̄ vsurarijs māifestis ad fene
rādū. h̄i sūt exēdicari vt p̄z li. vj. de vsuraz
c. Usuraz voraginē. Confessōis at̄ vsura
rios absq̄ emēdatōē absolūtes icidūt in
laqueū diaboli. S̄z sepenūero ab vsura
rijs decipiūt q̄ aut̄ dicitatē sui pcti negant
exisse aut calliditate mlt̄a occultant qm̄
p̄m̄ illō vsure ita exēccat mētes vsurari

orū vt sese a iusticia deficere nolite crede
re. Quos d̄s b̄ndict⁹ dēficiet in ignē eter
nū. A q̄ nos liberet ih̄s filius d̄i q̄ est b̄ndi
ct⁹ cū p̄te z sp̄sctō p̄ oia secl̄a sec. Amē
¶ Feria quarta post dominicā de passio
ne. De auaricia furū. z de ip̄o furto

¶ Sermo trigessimus nonus

Oves mee vo
cē meā audite z ego do eis vt/
tā et̄nā vba sūt redēptōr̄ n̄r̄
origīalr̄ Joh̄is. x. c. z i euāge
lio hodierno. Defecēt auari i cor̄rigib̄
les i obscura iſerni loca. qm̄ nolunt au
dire vocē dñi n̄r̄ ih̄s xpi. Ip̄e v̄tq̄ dixit
Math. xij. c. Facilit̄ ē camelū it̄rare per
foramē ac q̄ diuicē it̄rare in regnū celo
rū. Et Luc. vij. c. Te vob̄ diuicē q̄ habe
tis hic i solatōez v̄taz. Et Math. vj. ca
ddicit nō ē thesaurizādū in tra s̄z q̄ren/
dos thesauros i celo. Que oia auribus
auaroz surda sūt cū ip̄i ad h̄ elaborēt. vt
p̄ pas z nephas rapiāt aliena. et̄ lz dicū
sit in h̄mōe p̄cedēt̄ de vsura pessima. tam̄
hodierna die occurrit tractare de auari
cia furaroz vt sic loqr̄ i p̄ furra acq̄rētū
hec p̄galia bōa. Pro q̄bus obturgandis
tria de furto mysteria eēt declarāda.

¶ Primū d̄r diffinitio

¶ Sc̄dm̄ excusatio

¶ Tertū cōmissio

¶ Quid ē furtū. z q̄ differētia inf̄ furtū
z rapinā z de p̄prietate rez. z de picul̄ ra
pine z cōparōe rapine z furri atq̄ q̄gra
ue p̄am̄ ē furtū.

¶ Cap. p̄mū

Primū mysteriū de furto declarā
dū d̄r diffinitio. Et vt colligat̄ ex
dicit̄. Alex. in tercio sūme. z ex. l. i.
ff. de furtis. furtū ē cōtracatio rei aliene
mobilis z corp̄alis fraudulosa iuiro do
mino lucrificiēdi q̄ra. siue ip̄ius rei siue
vs̄ possessiōis h̄e. Cōtracatio ponit̄ in
p̄dicta diffinitōe q̄ sine ea nō ē furtū. eti
am si infueniat volūtas vl̄ p̄bz. Lñ 2

solā volūtatē erit q̄s trāsgressor illi p̄ce
 pit. Nō cupisces rē proximi tui. Rei
 aliene ponit q̄ in re p̄pria nō cōmittitur
 furtū intellige nisi ali^o h̄erit in re illa ali
 qd̄ ius puta q̄ res erat p̄mo data v̄l pig
 rata quā dñs fraudulose capiēdo furtū
 cōmitteret. ff. de furtis. l. Si res. §. Si is
 Idē dicit Lho. ij. q. lxxij. Nobil. 2. cor
 poralis d̄r q̄ in reb^o immobilib^o vt i agro
 vel in icorpalib^o vt sūt actiōes 2. fuitu/
 res nō cōmittit furtū eo q̄ talia non p̄nt
 p̄retrari fraudulosa d̄r q̄ cū aliqd̄ crede
 bar rē eē suā q̄ nō erat v̄l si n̄ erat sua cre
 debar q̄ etiā ab eo q̄ h̄ebat ibi ius possit
 accipere nō cōmittit furtū lz als ad restitu/
 tionē teneat. Insi. vi. bo. rap. 3. Quā tamē
 Inuito dño d̄r q̄ si credit dñm p̄missu/
 rū 2. best iusta cā credēdi nō teneat. se^o si
 nō best. Si autē putat facere inuito dño
 2. tñ dñs vult furtū qd̄ facit q̄rū ad in/
 tentionē sed nō tenet ad restitutionē. Nec
 dñs pot̄ petere obstāte sibi sua volūtatē
 ff. de furtis. l. Inter oēs. §. penl. Lucrifa
 riendi q̄s d̄r q̄ si q̄s alienā ācillā rapu
 erit nō cā lucrī lz libidinis nō cōmittit fur/
 tū. ff. de l. Verū. Siue ipius rei siue vsus
 possessiōis se d̄r q̄ nō solū cōmittit fur/
 tū q̄ rei dominū vult lucrari. sed etiā qui
 vult in re ip̄a lucrari vsū 2. possessionē
 di. xv. c. Qui sacru. ff. de furtis. l. Qui i
 uenta. Pro pleniorē tñ intelligētia sūt q̄n
 q̄ notāda. ¶ Primo norandū est q̄z tho.
 ij. q. lxxij. 2. Jobānē de r̄pa ordis mio
 rū q̄ cōis vs^o oim q̄ sūt in h̄ mūdo oibus
 hoib^o eē debuit vt d̄r. xij. q. j. c. Dilcristi
 mis. Sic em̄ d̄s instituit naturā hūanam
 dās ei dominū oim cū dixit Gen. j. cap.
 Dñamini volanlib^o celi piscib^o maris et
 bestis terre. Quā dominū oēs habuissent
 q̄ ita erat rō bñ regulata 2. ordinata q̄ n̄
 la re vsi fuisset nisi ad necitatē v̄l rōnobi
 lē utilitatē 2. sic nlla int̄ eos fuisset discor
 dia. 2. sic ponit eē de iure nature. l. p̄mit^o
 Inuitē cōis oim possessiō. vt patet di. j.

¶ Jus naturale. Sed in natura vitata
 etiā de iure nature ē i casu necessitatē ois
 eē cōia. Et sic intelligit illud Amb. xli. di.
 c. Sic hi. Nō p̄p̄riū dicit qd̄ eē. post
 naturā ho lapsa iuste prouisiū ē iure hūa
 no vt eē cas^o extreme necitatē possideat
 ista r̄palia diuersa a diuersis. vt p̄p̄. vii.
 Aug. di. viij. c. Quo iure. Quo iure vn^o
 q̄sq̄ possidet qd̄ possidet. Nōne iure hu
 mano. Nā iure diuino dñi est terra 2. ple
 nitudo ei^o. paupes 2. diuites dñs de vno
 limo fecit. Paupes 2. diuites vna fra sup
 portat. Iure autē hūano d̄r hec villa mea
 hec dom^o mea. hic su^o meus. Est autē ista
 possessiō p̄pria cōueniēs p̄ter tria. Pri
 mo q̄ mag^o solicit^o ē vnus q̄sq̄ ad p̄curā
 dū aliqd̄ 2. gubernandū qd̄ sibi soli cōpetit
 q̄ id qd̄ eē oim v̄l multoz q̄ vnus q̄sq̄
 q̄ labore fugiēs relinq̄t alteri qd̄q̄ p̄ri
 net ad bonū eē. Secdo q̄ si oia eēt sic
 cōia via fraudib^o ap̄ret 2. illi q̄ mag^o sūt
 maliciosi 2. frauderēt simplices 2. pueros
 2. accipere sibi meliorē p̄tē. Tertio pos/
 sessiō illa p̄pria facit ad pacificū quietam
 hoim. qm̄ si oia eēt cōia cū multi p̄sepe
 eadē re indigerēt ad r̄pas veniēt 2. p̄ren
 tiones dū vnus q̄sq̄ velle rē illā h̄re. Ex q̄
 bus oib^o seq̄ret q̄ terre in solitudine ver
 terent. Agri remanerēt inculti hōis esse
 pe^o q̄ nollēt recipere nisi necaria. Malis
 eēt mel^o q̄ aggregaret multa sup̄flua et
 litigia multa ac scādala euentirēt. Dicit
 Arist. in secdo polit. reprobat politiciam
 platonis q̄ ponebat oia cōia. Lēcordat
 his Henric^o de gādauo in suis q̄tli. Cū
 tēp̄ ista r̄palia vt p̄pria licite possideatur
 null^o d̄z sine bñplacito 2. volūtatē domi
 ip̄az rerū aliqd̄ a uferre. Alioq̄n furtuz
 facit. ¶ Secdo norandū q̄ furtū vt dicit ale
 xander in secdo sūme pot̄ sumi tripliciter
 ¶ Primo cōmunitime
 ¶ Secdo cōiter.
 ¶ Tertio proprie
 ¶ Primo sumit cōmunitime pro oim.

23
illicita usurparde & sic usurpatio p[ro]p[ri]e
de furto d[icitur]. Jo Jobis. r. ca. Xpus dicit.
Quia scēdit aliunde q[ui]s. s. p[ro] ostiū fur & la
tro ē. Ostiū p[ro] qd[od] ascēdit p[ro] dignitatē vel
regimē ad ouile eccl[esi]e ē xps iel[us] seu mod[us]
tradit[us] p[ro] ordinationē eccl[esi]e. vñ Xps ait.
Ego sū ostiū. p[ro] me si q[ui]s introierit saluabi
tur. Intra[git] q[ui] p[ro] ostiū q[ui] suscipit regimē a
nimaz. p[ro] xpm nō. p[ro] mūdi faustū et
auariciā. imitās ipm vt pat[et] sit aiām po
nere p[ro] ouib[us] suis. nō lanā tm[en] q[ui]rēs & lac
tpaliū recipiēs curā fm canōicas sancti
ones Qui nō sic pmouet ille fur est & la
tro. Occulte em[en] s[er]uabit aias s[er]uitoruz
deonō h[ab]ido curā de eis debita. Secun
do sumit furū cōiter p[ro] q[ui]cūq[ue] illicita
possessioe vel usurpatioe rei aliene. vnde
xij. q. v. c. Penale. dicit Aug. furti noie
stelligit ois illicita usurpatio rei aliene
siue p[ro] fraudes siue p[ro] usuras siue p[ro] violē
tiā & h[ab]itō. Tertio sumit furū. p[ro]p[ri]e cū
occulte auferat aliēna s[er]uā. Sic de iuda d[icitur]
Jobis. xij. Q fur erat & loculos h[ab]ēs et
ea q[ui] mitebant in loculis. i. in scarp[er]ella
ponabat id est asportabat Et de h[oc] ē text[us]
xij. q. j. c. Exēplū. r. ca. H[ab]ebat. Tertio
notādū fm Arist. v. ethi. q[ui] differētia est
inter furū & rapinā. Nā in furto auferūt
aliēna bōa occulte & fraudulēter In rapi
na auferūt aliēna bōa publice & violēter &
sic sūt diuerse sp[eci]es auaricie. Sciendū tm[en]
q[ui] rapina ad huc sumit tripliciter. Uno mō
largissime & p[ro]p[ri]e p[ro] oī usurpatioe ide
bita siue rei tpalis. siue rei sp[irit]ualis. et sic
sumit ad philippē. ij. c. Nō rapinā ar
bitrar[is] ē s[ed] xps iel[us] cē se q[ui]l[us] deo. s[ed] h[oc] fe
cerūt p[ri]mi gentes q[ui] vt dicit Aug. voluerūt
rape diuinitatē & p[er]diderūt felicitatē. S[ed]
h[oc] mō rapine xps soluit penā. Sic in p[ro]
na ei[us] dicit Ps. Que nō rapui tūc exolve
bā. Secōdo sumit rapina nimis large p[ro]
usurpatioe & acquisioe vel retentioe illicita
rei tpalis q[ui]cūq[ue] siue manifesta siue ocl
ta Et sic p[ro]uenire p[otes]t etiā cū furto p[ro]p[ri]e

lūpto. Et sic dicit Amb. xij. q. iij. Qui
usurā accipit rapinā facit. Et ibidē Aug.
Si qd inuenisti & nō reddidisti rapuisti
Et Hiero. di. xij. s. j. Aliena rape cui
cū q[ui] vltra necessaria sibi retinere p[otes]t.
Tertio sumit rapina p[ro]p[ri]e & stricte scilicet
cet p[ro] usurpatioe rez violēta. Et de hac
Matth. xij. c. dicit ihs phariseis. Ple
ni estis rapina. Aduertendū tm[en] q[ui] ē dif
ferētia int[er] rapinā & rapinā. nā si q[ui]s rapi
at mulierē ad cōcubitū nō ad lucz raptuz
cōmittit vt dixim[us] in diffinitioe furti. & ē
sp[eci]es luturie. nō autē rapinā q[ui] ē sp[eci]es au
aricie. Quarto notādū q[ui] rapina cōmis
sit trib[us] mōis. Primo in usurpat[is] domi
nijs. Secōdo in iniustis bellis. Tertio in a
nifestis latrocinijs. Primo in usurpa
tis dominijs cuz sc[ilicet] aliq[ui]s d[omi]n[us] v[el] cōitas
accipit vel retinet ciuitatē vel castrū ec
clesie vel imōij vel alicui[us] d[omi]n[us] nō iusto ti
tulo. Et in h[oc] casu oē lucrū & censū qd[od] ide
p[er]cepit & salariū qd[od] p[er]cepit officialis ei[us]
et rectores rapina. Sic fuit raptorale
rande mag[is] dicit macedo. De q[ui] d[icitur] p[ro]
mi. Matth. j. c. Q postq[ui] p[er]ussit darius
regē p[er]sarū & medoz[is] stituit plia multa &
oim obrinuit munitioes sc[ilicet] p[ro] rapinā & i
terfecit reges terre & p[er]ansit v[el] ad fi
nes terre & accepit spolia multitudinis
gentiam & obrinuit regiones gentium.
& tyrannos & facti sunt ei in tributum.
Cōmittit secōdo rapina in bellis iniustis
Qui em[en] iniustū bellū agūt in oib[us] q[ui] aufe
rūt ab eis q[ui]s p[ro]stant rapinā faciūt. fm
Tho. ij. q. ij. c. lvi. Qui aut iuste bellant s[ed]
ab hostib[us] laic[is] accipiāt nō cōmittūt ra
pinā. sed capientes ab alijs nō sūt immunes
a rapina. puta si a p[er]sonis eccl[esi]astic[is] mo
rātib[us] in ciuitatib[us] & locis alijs hostiū nō
si illis bōis vt victualib[us] hostes fouerēt
v[el] loca illoz cōt[ra] in castella etiā eccl[esi]e
fm Guill[el]m[us] seu s[ed] a viatorib[us] seu a suis
victualia & alia rapiāt vt cōt[ra] stipēdia
rū faciūt. vñ Luce. iij. c. Jokes baptis

Dixemilibus. Estote dicitur super pedibus vestris
 docet inquit Ambrosius super Lucam Iohannem si-
 pendia constituta esse militibus necdum super
 quatuor pedes crasset dicitur lxxvi. c. In singu-
 lis Et ut dicit Augustinus xxij. q. ij. c. Milita-
 re Militare non est peccatum sed propter peccatum
 militare peccatum est. Committitur tertio ra-
 pina in latrocinij actibus. Tales erant qui
 descendente a hierosolymis in hierico expolia-
 verunt et plagis inpositis abierunt semivivo
 relicto ut beatus Lucas x. Et latrones quidam ma-
 rimum qui dicitur pirate per mare peragere quos
 cumque excoicant sunt et absoluti non possunt nisi a
 sede apostolica. Sicut latrocinantes per terras qui
 expoliatur romperas ecclesias et loca sacra
 visitantur aut etiam eos qui suis negocijs
 vadunt ad curiam romanam ybi cumque sit vel in
 de redeunt ad propria. Aut portantes ad cu-
 riam victualia sibi modo excoicant sunt. Alij
 vero latrones qui alios perdatur ac etiam nau-
 gares expoliatur in naufragijs dicitur excoi-
 cari. ut extra de raptoribus. c. Excoicatio
 Et cum alios sceleratos vel homicidas ad
 ulteros proditores et homicidas et fugientes ad
 ecclesiam roe imunitatis ecclesiasticae deat ec-
 clesia de sedere et non permittit ibi capi vel per-
 egi de imunitate ecclesiarum. c. Lii ecclesiarum. et xvij
 q. iij. c. Diffiniuntur. et. c. Memores. C. de
 his qui ad ecclesiam confugiunt. l. p. In istos
 in publicos latrones rueri non debet ut ex d.
 imunitate ecclesie. c. Inter alia Et ibi quod
 etiam in vita possunt committere male finium. Sic
 duo principes latronum recebat et baana qui
 portantes caput ulfolet occasi ab eis fecit
 David eos occidi. Et percussis eorum manibus
 et pedes fecit suspendi. ut beatus sedo. Regum. iij.
 c. Sicut committitur rapina in pedagogijs et
 gabellis indebitis et iniustis tallijs et da-
 nis. Quidam norandus quod si quis emit de ra-
 pina vel furto sciens aut probabiliter
 credens incurrit multa mala et incommoda
 secundum Raymundum et libro. Primo peccat
 mortaliter quia furtum committit et alienam
 detrahendo inuito domino. ff. de furtis. l. pri-

ma. Secundo tenetur ad restitutiones
 rei si habet eam vel valoris eius si non ha-
 bet. Tertio tenetur restituere omnem
 utilitatem quam habuit vel habere potu-
 it et etiam incommoda que sustinet ille cui
 us est res secundum Guillielmum de dicitur tamem ex
 pensis quas fecisset valiter circa rem ip-
 sam. Quarto non liberatur alienando al-
 teri vel si res periret morte vel quocum-
 que casu vel si auferatur ei ignoranter vel vi-
 olenter. Et hoc nisi rem ipsam emperat de
 rapina vel furto obrulisset domino ipse
 rei tempore et loco congruo et ille recipere
 re noluisse. Quinto restituendo rem quam
 emit patrono non potest ab eo exigere
 precium ut patet. L. de furtis. l. In civi-
 lem. Sexto si restituit rem deteriorem quam
 cum ad ipsum pervenit non liberatur. Se-
 ptimo non potest agere contra venditorum
 rem de pretio sibi dato. Obstat enim sibi
 turpitudine sua. Et hoc nisi expresse caue-
 rit. f. q. ij. c. Hocius in fine. Dicit tamem
 Alexander de alessandro in quarto quod talis po-
 test rem emperam restituere vendenti ut
 recipiat quod de illa dedit. Magis enim
 potest sibi providere quam alij. Debet tamem
 inducere furem vel raptorem ad restituendum
 rem illam domino suo. In foro etiam
 conscientie tenetur venditor rei qui scie-
 bat rem furatam esse reddere eienti bona
 fide. Sed hoc loco scire plerique cupiunt
 An rapina sit gravius peccatum
 furto. Et respondet libro. ij. q. lxxv. q.
 rapina est gravius. Prima ratio est quod
 furtum et rapina habent rationem pec-
 cati propter involuntarium quod est ex
 parte eius cui auferitur res. quia scilicet
 contra voluntatem eius auferitur illud
 cuius est dominus. vbi ergo magis re-
 peritur de involuntario ibi maius peccatum
 Sed maior ratio involuntarij invenitur in
 rapina quam in furto. quia violentia que fit in
 rapina directius opponitur voluntati
 quam ignorantia que reperitur in furto ergo

gravius peccatum est rapina quam furtum. Secun-
da ratio est quia per rapinam non solum inferuntur damna
nisi sed etiam inferuntur iniuria personae cum ver-
gar in quadam ignominia ipsius personae. et
hec iniuria personalis praeparat fraudi vel
dolo que pertinet ad furtum. Tercia ratio
sumit et pena a legibus variis per ipsi
ta sunt quasi gravius puniuntur rapina quam furtum
Et ut ait Hieronymus xxiii. q. i. c. Non affera-
mus. Quis dubitat scelerari esse commissum
quod gravius est puniuntur. Item enim leges civi-
les cum quis rapit res alienas si agat in-
fra annum civiliter puniuntur in quadruplum com-
putata. si ipsa res. Si autem post annum puni-
untur in simpliciter. Item de vi bonorum raptorum. l. j. r.
si. Si vero agat criminaliter puniuntur pro vim
sine armis in tercia parte bonorum et est infam-
is. ff. de vi et vi armata. l. j. Si autem cum
armis puniuntur de portatione. q. i. de portat. i
insulam et perdit omnia sua bona. ff. de publicis
iudiciis. l. ii. §. Item lex iulia. Secunda vero
condemnes multipliciter raptorum puniuntur. Et per
ma pena quae excoecat raptorum ab illo episcopo i
cuius episcopatu fecit rapinam. extra de ra-
pionibus. c. j. Et vi. q. ii. c. Placuit. Item
denegat ei penitentiam nisi restituat ablata
vel securitatem plenam faciat reddendo si
habeat unde possit. Si vero non haberet unde
possit et distulit accipere penam usque ad
mortem et sic non potest satisfacere si petat pe-
nitentiam dabitur ei etiam viaticum. Si autem
decedat impetentes tunc et viaticum et sepul-
tura negabitur. Extra de raptoribus. c. super
eo. c. In lris. Quod si non habet unde reddat nec
heredes nec proinde voluit satisfacere ipse
tamen contritus facit quod potest licet tarde. non
puabit penitentiam et viaticum sed tamen sepul-
tura ei negabitur. Quod statutum est ad terrorem
aliorum. Presbiteri vero qui haec haec fecerint se-
peliendo ipsum et huiusmodi debet deponi ab offi-
cio et beneficio. ut in dicto. c. super eo. Super
de raptoribus occultis non dicitur iste rigor ser-
uari secundum Innocentium. extra eodem in. c. In
lris. Et sic rapina sit gravius peccatum fur-

to. tamen secundum Thome. q. ii. q. lvi. furtum est
suo genere est peccatum mortale. nisi quia est
in charitate primi. tamen quia est contra iusti-
ciam que reddit unicuique quod suum est et fur-
tum accipit quod alteri est. tamen quia est contra pre-
ceptum domini. dicitur Exodi. ix. c. Non furtum
facies. Quod quod secundum leges furta etiam sunt
puniantur. Et secundum legem divinam puniebantur
furta pena danti. Nam ut scribitur Exo-
xxii. c. Qui furabatur unam ovem reddebat quatuor
ovium. et quod unum bouem reddebat quatuor. ut cum
inquit Thome. prima sede. q. cv. In pena fur-
ti considerabat secundum legem id quod frequenter acci-
dere poterat. Et ideo pro furto aliarum re-
rum quae de facili custodiri possunt a furibus non
reddebat fur nisi duplum. Oves autem non de
facili custodiri possunt a furto quia pascu-
tur in agris. Item frequenter contingebat quod oves
furto subtraherentur. Item lex maiorem penam
apposuit versus quatuor oves pro una ovis
redderent. Adhuc autem boues difficilius
custodiuntur quam habent in agris et non ita
pasunt gregatim sicut oves. Et ideo adhuc
hic maior pena est appositae. ut si quatuor bo-
ves pro uno boue redderent. Et hoc dico
nisi forte idem animal iumentum fuerit vivens
apud eum quod tunc solum duplum restituebat. sic
in ceteris furtis poterit enim haberi presertim
pro quod cogitaret restituere etiam unum sex-
uasset.

Quatuor rationibus possunt aliquid excu-
sari a furto. Capitulum secundum.

Secundum mysterium de furto decla-
randum dicitur excusatio. Excusatio
siquidem a furto aliquid quintupli-
ci ratione

Prima dicitur divine preceptio

Secunda recuperationis.

Tercia auxiliorum.

Quarta paucitatis.

Quinta necessitatis.

Prima ratio dicitur divine preceptio

Et sic ut scribitur Exo. xi. c. filii israel ac-
cipietes ab egyptiis munus vas aurea et

argere a spoliaverit ea seca sibi illa re-
 netes. Neq; furtu sibi imputat. q; vt in
 q; Aug. xiiij. q. v. c. dicit dñs. Nō hinc
 q; q; exemplū sumēdū putare d; ad expoli-
 andū isto mō primū suū. Hoc em̄ de ius-
 sit q; nouerat qd quēq; parti opreat. Nec
 israelite furtū fecerūt. s; deo iubēri mini-
 steriū pbuerūt. Lū em̄ dñi sint oia nobis
 quod dāmodo accommodata sic dñs alicu-
 ius rei cōmodate alteri in accipiēdo ab
 ipso r cōmodando alteri nō illi facit iu-
 riā. nec iste secūdū diceret furari accipiē-
 do illud de voluntate dñi. Ita i. ppositio
 accipiētes illa vasa ex pcepto dei nō cō-
 miserūt furtū. Hoc autē de iustissime dis-
 posuit ppter oppssiones r iniurias q; s
 hebreis fecerant egipriū et vsurpatōnes
 mercedis laboris eoz q; si in recōpensati-
 onē illoz damnōz. Scōdo excusant ali-
 q; a furto rōe recuperatōis. dñs. l. aliqd acci-
 piūt ab illo q; sua bona iniuste detinet et
 nō vult restituere. Scōm hō Tho. ij. ij.
 q. lvi. r Henricū de gandauo distigue
 dū est. q; aut tales pnt recuperare bōa sua
 p viā iudicij. r sic nō licz ipis accipere.
 q; nemo d; esse iudex in p.ria cā. E. ne
 q; in p.ria cā. l. j. Aut tales nō pnt res
 suas recuperare vel q; nō habēt pbariōes
 sufficiētes. vt q; oīno illis denegēt iusti-
 cia. Tūc accipiēdo cōmodo quo pnt nec
 peccāt nec ad restituēdōm tenēt. Hoc tñ
 in duob; casib; est intelligēdū vñ aliq; s
 Prim; qñ q; inueniret res pditas illi;
 q; detinet suas. Scōs qñ administraret
 bona illi; aliter furari nō licz. Primo p
 ppter piculū alioz q; b; posset furtū impu-
 tari. Nemo em̄ cū alteri iactura d; lo-
 cupletari. de regul iuris in. vj. Scōdo p
 ppter piculū p.rie fame. pura q; si sciret
 vt fur diffamabit. cū nō posset pbare il-
 lū cē debito rē cui abstulit. xij. q. j. c. Nolo
 Qui fidēs cōsciētie famā negligit crude-
 lis ē. Tercio ppter piculū p.rie psonē.
 q; si pvinceret accepisset ē alteri; puni-

ret tanq; fur. Quarto ppter piculū cōscie-
 entie. puta q; nō credit sibi licere s; fur-
 tū reputat. vel q; exponit se piclo p.riū-
 parus p.riare cū peteret ponē q; dicere
 veritate. Quare peccat sic sibi satisfac-
 ens. Restituere hō nō tenet nisi pl; de-
 buo accepisset vel nisi nō satisfaciendo
 r restituēdo vñ de pdictis piculis euet
 ret cui nō obuiaret restituēdo. ar. extra de
 noui opis nūciarōe. c. Lū ex iniūero. s.
 Sup. co. Et rō est q; sic retinēs s; se vel
 s; proximū puerteret iusticiā naturalem.
 Tercio excusant aliq; a furto rōe aux-
 liarōis cū q; s auferret aliqd alteri p aux-
 ilio ei; puta quia re aliq; male vteret.
 Sicut nō peccaret aliq; s auferēdo ocul-
 te fu cā mlieri. gladiū furioso. pecuniam
 vel pānos lulori et hmōi. Sic rachel fu-
 raris ē idola p.ris sui laban r ex h; nō rep-
 bendit. q; fecit vt auferret occasionem
 idolatrādī. Et hoc intelligit nisi ex ipso
 facto seqret granc scandalū alicui; Si
 q; s aut auferret a diuite auaro vel vsur-
 rio vt inde daret paupib; nō p h; excusa-
 ret a furto vt expsse ostēdit Aug. i. q; das
 omelia. r ponit. xiiij. q. v. c. forte. forte
 aliq; s cogitat r dicit. Multi sunt xpia-
 ni auari r cupidi. nō habeo pecū si ill; ab-
 stulero r paupibus dero. vnde illi nil
 boni agūt mercedē habere potero. Sed
 hmōi cogitatio diaboli calliditate sugge-
 rit. Quarto excusant aliq; a furto rōne
 paucitatis qñ q; s accipet qd minimū vt
 fructus horoz r herbas in puo valore.
 r hmōi. nisi illud modicū abstulisset in-
 tentōne notabiliter accipiēdi vel dānis-
 candi si potuisset. q; tūc est mortale s; m
 Tho. vnde Hiero. xiiij. q. vi. c. si. fur nō
 solū in maiorib; sed etiā in minoribus
 iudicat. nō em̄ qd furatū ē sed mēs fur-
 tis attendit. Quinto excusant aliq; a
 furto rōe necessitatis. Sic em̄ dixim; in
 sermone. xvij. huius opis. Qui furat ex
 tremā necessitate cōpulsus nō peccat s;

p. f

Vnt iure suo. Et dicitur. v. c. Discipulos.
Vnde potest occulte sibi strabere ut dicitur. Tho.
non in pro se sed etiam pro alio. In tali enim
casu omnia sunt commissa. Sed intelligendum est
cum alius sibi pro videndo potest. Nam si ab alio
amicis vel etiam elemosynaliter petendo inue
nirer. et ex becudicia non peteret non excusare
tur a furto accipiendo ab alijs. Quod si non
fuit extreme necessitatis peccat quod sed
alleviat peccatum. Et in tali casu intelligi
tur penia que imponitur extra de furtis. c. Si
quis peccat. q. si. peniteat hebdomadas
tres. q. ut dicitur glo. modica fuit necessitas.
¶ Quod quibus sunt genera hominum qui furtum
committere solent. ¶ Capitulum tertium.
¶ Erant mysterium de furto declaratum
dum dicitur commissio. Solent enim com
mittere furtum quibus genera homi
num. ¶ Primum qui committunt furtum sunt filij
familias. qui si auferunt de bonis parentum com
munitate eorum furtum committunt. Et si est
quod notabile mortaliter peccat. Et si filius
familias sic furas coheredes habet post
mortem parentum videtur obligari illis pro
parte que rugebat illos de sic ablati si sunt
in notabili quantitate nisi obrinuerint remis
sione super his ab ipsis parentibus secundum Ray
mundum. ¶ Secundum qui committunt furtum sunt vx
ores. Si vxor occulte et sine voluntate vi
ri dedit de eius pecunijs vel alijs rebus
in notabili quantitate. Notabile dico secundum se
vel etiam secundum proportionem substantie viri furtum
commisit siue dederit consanguineis siue ex
pedierit in suis vanitatibus siue etiam inde
fecerit elemosynam sine voluntate viri. No
ta tamen quod si in extreme necessitate
vel benevolente indigenti etiam sine voluntate
viri dum non ex hoc ipse non incurrat notabi
le detrimentum sui status. lxxvi. di. c. No
tatis. Si etiam mulier ultra gubernationem
domini exerceret aliam aliquam lucrosam tunc de
suo lucro posset notabiliter dare pro pijs
causis habere et familiae vni convenienter
glorie sustentet. De pane autem et de vino

et hinc quod dicitur. Inueniunt viri dare piam
tem familie erogandi ei ipso quod non prohibu
erunt accessisse videntur dum moderate fi
at. Quinimo si aliquis prohibuisset. pie
potest interpretari scilicet quod incedat prohibere a
nimio non a toto secundum Guillm. Si tamen con
scientia sua eis dicitur quod nullo modo preten
tarent non debet dare. ¶ Sciam. De pater
nalibus autem possunt vxores disponere sic
volunt. nisi obstat consuetudo vel aliquod
ius municipale. Parafernalia dicuntur que
habent vxor propter dotes. ut successiones heredi
tarie. legata et facta vel donata et hinc.
Ultra predictos tres casus. scilicet extreme ne
cessitatis in paupere vel cum muliere est lucro
sa. vel habet parafernalia. ¶ Petrus de palu
de in quarto ponit etiam alios casus in quibus
vxor potest dare elemosynam et alienare sine
licentia viri. ¶ Primum est ad vitandum danum.
sicut fecit Abigail primo Regum. xxxv. c. quia
mulier habet proprietatem in bonis communibus sic et
vir. vbi si per negligentiam aut malitiam viri
videat sibi imminere periculum potest ipsa ob
uiare. Scilicet casus est si vir sit fatuus. Tunc
enim dispensatio domini preterit ad vxorem nisi
per superioriter ordinatum fuerit. Tertius
est si vir absens non posuit alium dispensa
torem domus sue loco sui. Quartus est si vir
peregrinus taxatas expensas dedit vxori si
ipsa vult sibi sibi strabere potest pauperibus erogare.
Sed quod de muliere supponere alienam
partem que alienum filium nutrit ad expensas vi
ri vel filium de adulterio conceptum persuadet
viro fore suum. Dicendum quod quod expedit
pro nutritione et gubernatione illius filij et ad
illud in quo succedet patri putativo. tene
torum ad restituendum. quia furtum commisit. quia
non possibile est. Dicit tamen Raymundus quod ta
lis mulier debet laborare quibuscumque modis
potest ut legitimi heredes non fraudent here
ditate patris. caute tamen. Revelare enim sim
pliciter marito vel spurto vel supposito
non expedit absolute et sine distinctione. tunc
quod forte idem proveniunt homicidia et adul

teria. itē qđ forte marit⁹ dimitteret. eā. et
 nō valētes forsitā cōtinere vterqz adul
 terare. nū forte qz nō crederet sibi. Ideo
 fm Buillm vel Ray. et Hostie. si b se
 erētū reuelari pōt sine piculo spurio vel
 marito sine ipis siue mediāre. aliq̄ bono
 viro nū reuelandū est. vt vel ita si mari
 tus cret⁹ sit mlter absoluat ab obligatō
 ne satisfactōis vel fili⁹ ille ingrediat re
 ligionē aut pgar in regionē longinquaz
 ita vt nō pceptat bona heredū ad se non
 spectāria. Et si dica reuelatio fieri non
 pōt aut mlter nō credat faciat mlter id
 qđ pōt ad satisfaciēdū volēs de patō suo
 Et si nō pōt plene satisfacere. pponat fir
 miter i anio qđ satisfaciet q̄cito poterit.
 z sic erit in bono statu. xxij. q. v. ca. Hoc
 videt. Et de pe. r. re. c. Officij. Ubi poni
 tur tal casus fili⁹ aut spurij vel suppo
 situs nō tenet de leui mri credere cū sine
 multe fallacie multiez. nisi est tāra bone
 stas femine z probabiles circūstantie qđ
 credere deberet. Q̄terij qđ furtū cōmittit
 sunt deceptores z fraudāres. Et sic disci
 pul cuiuscūqz artificis si abstulit vel de
 pecunijs vel de ipis reb⁹ venalib⁹ sui ma
 gistri. vlti emēs aliqd p suo mgro dixit
 pl⁹ expēdisse qđ fecerit accipiēs sibi resi
 duū pecunie furtū cōmisit. Itē qđ liber ge
 rēs negocia alteri⁹ vt tutor. curator pro
 curator. et hmoi fingētes se pl⁹ expēdisse
 in emēdo vl min⁹ recepisse qđ receperint
 i vedēdo vel als dolose dānificās fur ē.
 Itē qđ bz societatem cū altero de lucro ali
 cui⁹ negocij si sufficēter fm pacta inita
 z iusticiā sibi nō rēdit de pre illi cōringēte
 sed illa sibi retinēdo furtū cōmittit. Sic
 etiā agricola parrional fur ē si nō fidelit⁹
 z integre rēdit et suo p̄ono. Stipēdiari⁹
 insup etiā in bello iusto si pullos vl alia
 comestibilia abstulit ab hostib⁹ pro qbus
 pugnat vl blada collegit pro eqs pasce
 dis vl alie dānificauit tenet ad restōnez
 nec excusat si b faciat ex p̄cepto dñi su i

Serui z ancille accipiēs de bonis dñi
 nū suoz sine scitu eoz furtuz amittunt.
 Sartores adhuc p̄nū occulte capitiēs
 fures sē z mortali peccat z tenet ad resti
 tutōz. Quart⁹ qđ furtū amittit sē vtētel
 re cōmodata ad aliqū certū vsū ad aliū
 vsū z volūtate dñi. pata requ⁹ cōmo
 dat⁹ ē vt iret in villā z ipse duxit i belluz.
 tal furtū cōmittit nisi forte rōe amicitie
 poneret spem i ratiabitōe. Et tenet tal⁹
 ad satisfactōem si res perit vel deteriora
 tur. ff. commodati. l. Si vt certo. Se.
 cū dū hō Hostie. cōmodatū ē alicui⁹ rei
 ad aliqū specialē vsuz ḡuita facta. cōel
 sio. Silt⁹ cōmittit furtū in deposito. Lū
 em qđ deposito sibi facto vsus ē vel reti
 nuit sibi vel cōcessit ad vsū furtū cōmisit
 nisi hgerit cū volūtate deponētis. Si qđ
 etiā vsus ē pignore accepto vñd habuit
 emolumentū ipale si b egit z volūtatem
 pignozāz amittit furtū. Si ex volūtate
 ei⁹ cōmisit vsuram nisi forte esset tal res
 cui⁹ vs⁹ sine p̄cio cōcedi solz inf amicos
 sic cōmodatio libri. Et vtroz casu tene
 tur ad restōez vel restituēdū p̄cū illi⁹ vs
 sus fm Tho. ij. q. lxxij. Quiri qđ fur
 tū cōmittit sūt qđ res inuētas sibi retinēt
 qđ retinere nō p̄nt. vñ Dico. xiiij. q. v. c.
 Multi. Sciat b vicū sile eē rapine si
 qđ inuēta nō reddiderit. Et Aug. eadēz
 cā z q̄stōe. c. si qđ Si qđ inuenisti z non
 reddidisti rapuisti. Ad idē facit. ff. d fur
 tis. l. fallus. Aduertēdū nū fm Richar
 dū i q̄rto z Tho. qđ res inuēte aut d̄ pro
 pinq̄ fuerit i bonis alicui⁹ nec habēt pro
 derelict⁹. Aut nūqz vel nō de p̄pinq̄ sed
 ab antiq̄ vt thezauri. Si p̄mo mō qđ res i
 nētas accēdit sibi. etiāz mortali pec
 cat si ē qđ notabil valor z tenet ad resti
 tutōz ei cui⁹. qđ si nescit cui⁹ sit faciat pu
 blice denūciari i ecclia. z si nec isto mō re
 p̄ret cui⁹ cēne debēt paupib⁹ erogari nē
 si ipse inuentor esset multum pauper
 quia tunc posset cum licentia episcopi

¶ Possessor sui sibi restituere qm̄ nō iuveniret
p̄ion. Si res inuēta nō fuisse in hōis
alicui⁹ aliqñ sic lapilli ⁊ gēme q̄ inueniū
tur in litore maris ⁊ nō domesticæ aues et
p̄sces talia occupant ⁊ cedunt. In sti. de
rez di. vi. f. ere. d. Et q̄ dē f. eadē rō ē de
thesauris antiq̄ tpe b̄ terra occultat̄ q̄z
nō est aliq̄s possessor nisi q̄ fm̄ leges ci
uiles tenet q̄ iuenit dare medietatē dño
agri si in alieno agro inuenit. In agro
suo ē inuentor. Si ⁊ de s̄ uenidine vbi
cūq̄ inuenit est p̄ncipis fm̄ petru de palu
de in. iij. Postiēns aut̄ in sūma die. q̄ si
thesaur⁹ inuenit in alieno agro data opa
est inuentor. Si si nō data opa medietas
debet dño fundi In sti. de rez di. s̄. Item
ea. s̄. Thesaur⁹. ⁊ s̄. Trē lapilli. ⁊. C. de
thesaur⁹. l. i. Res aut̄ q̄ iaciunt in mari
ad alleuiādā nauis p̄pter piculū vite nō
habent pro derelictis vñ restitui dñi si sci
tur p̄ion⁹ vel paup̄ib⁹ erogari si nescitur
Quibus cūq̄ moīs iqr̄ furtuz cōmittit q̄
ue ē p̄cniū ipediēs iter sup̄ne vite. ad quā
nos p̄ducatur iesus dei filius qui uiuit ⁊ re
gnat in secula seculoz Amen

¶ Feria q̄nta post dñicā de passiōe. De
quarticia iudiciū. ¶ Sermo q̄dragesim⁹

Ecce iudica

Rati verba sūt redēptor̄ n̄ri
originaliter Luce. viij. ca. ⁊
in euāgelio hodierno. Si
stentes aut̄ iudices a uari iusticiā suppe
dit. Et falsi q̄ iudicij inferūt suis p̄mis
erudelitima dāna. Possunt iā dicere il
lud. Diere. v. c. Circuite vias hierlm̄ et
aspicite ⁊ cōsiderate ⁊ q̄rite in plateis ei⁹
an inueniat̄ virū facientē iudiciū ⁊ q̄ren
tē fidē. Rarissimi q̄ppe sūt q̄ in iudican
do p̄p̄ pecuniā nō deficiāt. Et q̄uis ap̄d
vulgares iudices dicāt doctores iur̄. ra
mē. p̄p̄ie loq̄ndo tales dici dñi iurisp̄iti
Sed iudices sūt q̄cūq̄ hñt in aliq̄ mare
tis iudicare ciuili vel criminali siue. siue

ordinarij siue s̄delegati siue arbitri siue
dicāt dñi siue p̄tates ⁊ capitanei siue p̄
ores siue officiales siue s̄ules alicuius
artis siue rectores vniuersitat̄ ⁊ h̄mōi.
¶ Un. xij. q. ij. c. Justū. Sido. ait. Iudex
d̄r quia ius dicat p̄plo siue q̄ iure disce
pre. Iure aut̄ disceptare est iuste iudica
re. Un dñs deuteronomij. xvj. c. dixit. Ju
dices ⁊ iugros p̄stitues in oibus portis
tuis vt iudicent populum iusto iudicio.
¶ Non fit aut̄ sic. q̄z vt Isidor⁹ ait. xj. q. ij.
ca. Pauper. Paup̄ dū nō habet q̄d offe
rat nō solū audiri cōtēntur. sed reproba
tur. Lico violat̄ auro iusticia. nullāq̄ re
us p̄mescat culpā quā n̄mis redimere
cōstituat. Propterea in p̄niū fm̄ōe de s̄
uaria iudiciū dicem⁹. In q̄ de ip̄is iudic
cib⁹ tria mysteria p̄ponunt̄ declarāda.

¶ Prīmū d̄r q̄gruitatis.

¶ Scdm̄ qualitat̄is

¶ Tertū culpabilitatis

¶ Ex q̄grue hō iudicat boies etiā sup̄e
rior mal⁹. ⁊ q̄ iudex non p̄t̄ sil̄ cē iudex
accusator ⁊ testis.

¶ Cap. p̄mū.
Primū mysteriū d̄r q̄gruitatis. in
quo tria dubia eūt solueda. ¶ Prī
mū vtrū sit conueniens q̄ homo
sit iudex hominis. ¶ Scdm̄ vtrū sit cōueni
ens q̄ superior mal⁹ iudicet. ¶ Tertū vtrū
sit conueniens q̄ iudex sit simul accusator
⁊ testis. ¶ Ad primū dubiū dicunt q̄daz
q̄ non est conueniens q̄ homo sit iudex ho
minis. Nam. j. ad eborinth. iij. c. Ap̄ls
ait. Nolite ante rēpus iudicare quoadus
q̄z ventat dñs. Et ad Roman. xij. cap.
Tu quis es qui indicas alienū serū. et
Matth. vij. c. Nolite iudicare ⁊ nō iudi
cabim̄. Sed tamē Prū inuenitur in scri
ptura sacra. Nam deuteronomij p̄mo ca.
dicit filijs israel moyses ex volūtate dei
de his quos p̄fecerat iudices. Audite il
los. ⁊ q̄d iustū est iudicare. Et Itate. j. c.
scribitur. Querite iudiciū s̄buenire opp̄
so. iudicare pupillo defendite viduā. Et

ad Roma. rii. ca. dicit de iudice. Nō si
nec causa gladiū portat. mister enim dei est.
Rūder ergo Alexander in. iij. sūme alle
gando Aug. in lib. de pnia. Et glo. in e/
pistola pma ad corinth. q. duplex ē iu
diciū. Primū particulare inordinatū r
ysurpatū ac temerariū de quod dicitur in
qdragesimali de pnia. Et de hoc loquūt
auctoritates pmo allegare. Secūdū ē iu
diciū ordinatū et publicū institutū ab
ipō deo ad punitōem iniquoz r ad decla
ratiōem dubioz p pacifico cōiūctū hoīm
Et de h Deutero. j. c. moyses dixit. Con
stitui ēr tribub⁹ vestris pncipes r tribu
nos et centuriōes q. populū iudicarent.
Est tñ sepe hoc iudiciū publicū iniquū.
Dū laici psumūt clericū iudicare. r p lar
nō subditū suū. vnde in figurā dñs pce/
pit q. trāsiens p alienū ager. nō mitteret
falēc in messēm alienā. s. falēc iudicij in
nō sditos. vt exponit Bre. vi. q. iij. ca.
Scipnū. Scdm dubiū fuit vtz sit co
ueniēs q. supior mal⁹ iudicet. Et posset
argui q. nō. Nam apl's ad Ro. ij. c. In
q. aliū iudicas teipm cōdemnas. id ē con
dēnabile oñdis. Et Ambro. iij. q. vij. c.
Iudicet. Iudicet ille de alteri⁹ errore q. n̄
haber qd in seipō dēmet. Iudicet ille
q. nō agit eadē q. in alio nouerit puniēda
ne cū de alto iudicat in se ferat sentēciā.
Et Bre. iij. q. vij. c. Qui sine pctō dicit
de iudicib⁹. Reuocent ad cōsciām vt p
ppria corrigāt r tūc aliena rephendant.
Ad idē facit. c. Postulās. r. c. In graui
bus. supdicta causa et qstōe. Sed in
Triū sunt exēpla manifesta. Nā saul cū
esset a dño reprob⁹ populū iudicabat
r ei⁹ iudiciū vniuersus popul⁹ expete
bat. Nec dauid voluit cū occidere i spe
lūca dicens. propici⁹ sit mihi dñs vt n̄
ertendā manū meā in christū dñi. c. Re
gū. riiij. ca. David vō cū esset adulter et
homicida interrogat⁹ a ppha sentēciā
in diuicē dedit q. ouē paupis rapuit di.

cens. Iudiciū mortis ē viro huic. ouem
reddet in qdruplū. Insup salomō cum
idola coleret amore ml'ez infatuat⁹ ra
men vniuersus israel ad ei⁹ iudiciū oñu
ebar. Probant ista. viij. q. j. c. Audaet.
Et. ij. q. vij. c. de his. Rūdz itaq. Alle
xander vbi supra. Q. est iudicare de of
ficio pñtis r h modo mali pñr iudicare
subditos. Et est iudicare de merito pñ
tis. r h mō iudicāt bōi. Dū ergo mali ab
ecclia tolerant eoz iudiciū sber fugere
nō est licitū r obviare est pñcū. Iudex
autē q. mal⁹ est seipue noroz alios scā
dalizat. nō tñ debz crimina dimittere im
punita sñ Tho. ij. q. xxiiij. sed p pone
re emēdatōnem in se et cū humilitate cō
demnare et nō peccabit. Tercū dubiū
fuit vtrū sit ueniēs q. iudex sil sit accu
satoz r testis. Et videt q. sic nam Dani
riij. c. habet q. Daniel fuit accusatoz in q
tatis senioz r iudex eorundē. r Hiere
rie. c. dñs ait. Ego sum iudex et testis
Sed in Triū ē tertus. iij. q. iij. c. Nul
lus. vbi dicit. Null⁹ vnq. psumat accusa
toz simul eē iudex r testis. qm in oñi iu
dicio qtuoz s. psonas esse necesse. s. id
est iudices electos. accusatores idoneos
defensores rgruos r testes legitimos.
Iudices autē debēt vri egrate testes vita
te. accusatores intente ad āplificandū
causā. defensores ad minuēdā cāz. Re
spōdet Alexander q. iudex ē pōa media
inter accusatoz vel reū et defensorē. r in
nullā pte d. z declinare. Silr nec psonaz
testis p. assumere ne habeat suspēct⁹ de
impositiōe culpē cū ad ipm prin. at sentē
tia inferēde pene. Ad illd qd obijciebat
de Daniele dicendū q. in illo facto gere
bat psonā diuinā et hūanā. Primā i ac
cusando. vnde ibi dicit q. suscitauit de
spñ pueri iunior. Hūanā vō psonā ge
rebat in iudicādo. q. iudicē eos Daniel ex
ore ipoz salū dixisse testimoniū. Ideo
q. inspiratiōe dei facta sūt nō sūt trabēda

In cōsequentiā. Ad aliud hō qd inducebat
de deo dicit Alexander qd de iudiciis non
pōt a iusticia declinare. hō aut sic. Itē alia
ratio est de iudicio dei et alia d iudicio ho
minis. Quia ergo ordinatū iudiciū ad
hō ut iudex recte iudicet regit vltia ipm
actorē siue accusatorē reū et testes. Ideo
de his aliq sunt vidēda. Et pmo sciēdū
est de accusatore. qz vt dicit Ambro. ij. q. j.
c. De manifesta. Iudicē nō ē sine accusa
torē dānare. Et hō nisi crimē sit notoriū.
Euidentiā em patratī scelerē clamore nō
indiget accusatoris. vt dicit in p̄dicto cap.
Manifesta. Et extra de accusatorib⁹ in
ca. Euidentiā. fama em publica frequēs
et clamosa d aliquē sb̄dituz obrinet vim
accusatoris. vt dicit in glo. in. c. j. de officio
ordinarij. Extra de accusatorib⁹. c. Quali
ter et qñ. Extra de symonia. c. Licet hely.
Et. xi. q. iij. c. Precipue. Sed qz is q vo
cat aliquē ad iudiciū qrelā ponit aliquē
de cā criminali seu crimie. Aliqñ de ciui
li seu de reb⁹ ipalib⁹. In criminali dicit accu
sator. In ciuili cōsuevit dici actor. q̄uis
etiā in criminali dicit actor. ¶ Triplici
rer aut cōtingit talē peccare. Primo ca.
luminose agēdo. s. imponēdo alicui fal
sum crimen ex malicia. vel perēdo aliq
bona tanq̄ sibi debita q nouit p se vl ex
psilio peritor sibi nō deberi. Et talis in
viroq̄ casu peccat mortaliter agens cō
tra charitatē primi et iusticiā. Et de oi
dāno idē secuto tenet leso modo sibi pos
sibili. xij. q. v. c. Nō sane in fine. Quia
si dāmficat in bonis ipalib⁹ dicit illa isti
tuere. Si in fama vel psona qz accusat⁹
de crimine iniuste et cōtutus falso infa
mā de facto et occidit vel mutilat vl ali
as ledit in psona dicit sibi satisfaccere ad ar
bitriū boni viri. Non tñ tenet se mani
festare post factū si inde piculū vite imi
neret. Sed si ē in p̄cessu cause dicit dimit
tere et nō p̄sequi. ¶ Secdo peccat actor ior
dinare desistēdo a p̄secutorē cause icho

ate. s. p̄uaricādo. id ē alia p̄re videlicet ac
cusarū adiunādo colludendo cū eo vl nō
inducēdo legitimas probatiōes q̄s ha
bet s̄ eū. et acceptādo falsas excusatiōes
rei. Quod habz locū in crimib⁹. Aut
etiā ex toto desiste a debita p̄secutorē
cause sine debito ordine iuris qd dicit tergi
uersari. Et hō facit corrupt⁹ pecūna a reo
et amic⁹ ei⁹. aut p̄tib⁹ eoz inducē. et tunc
peccat mortalit⁹ qz facit cōtra rēpublicaz
cur⁹ bonū procura t̄ p̄ punitōez criminū.
qd ille ipedit. hō. d. o. ij. q. lxvij. In
cā autē ciuili seu vbi agit de ipalibus qz
ibi nō intendit nisi indēnta s actoris. et
q̄libet renūciare pōt inri suo. vij. q. j. ca.
Quāpiculosū. Ideo absq̄ p̄cō pōt desi
stere a p̄secutorē cause siue concordā
do cū reo siue ad vitandū expēsis et ḡua
mina litigior. ¶ Tertio actor offēdit reū
etiā si habeat iustā causā ciuile vel crimi
nalē cū p̄ indebita media cām p̄sequitur
vredō mēdacijs in iudicio vl falsis instru
mentis et testib⁹ et p̄barōib⁹ alijs ne amie
tat iustā cām qd etiā mortale ē hō. l. ho.
ij. q. lxvij. vnde nullo mō licet. xxij. q.
ij. c. faciat. ¶ Tercio si in de obrinet victoriā
cause et q̄ certus est de sua iusticia nō re
net ad satisfaccōem alteri parti nec etiā
in expēsis placitū cū ille iniuste veracit
rit eū. Si aut actor in cā ciuili extimat se
ius habere. quia et sic sibi dicit ab aduoca
tis et p̄tis. vl etiā dubitat de iure suo nec
in processu cause cognoscit Irū etiaz si
cām habz iustā nō peccat placētādo. q̄
uis meli⁹ faceret cōcordādo vl dimitte
do. Et si obrinet victoriā cause nō tenet
satisfaccere dū h̄ ignoat. qz p̄babil⁹ igno
rātia excusat eū. d. i. xxvij. s. finali. Sed
si postea certificat de errore suo tñ tene
tur ad restitutiōem bonoz illoz. et hō nisi
tā bona fide p̄scripserit. extra de p̄scriptiō
nibus p̄ totū. In cā autē criminali nisi si
pene cert⁹ de crimie et possz legitime pro
bare nō excusaret a p̄cō mortali. accusat⁹

do. qd. et ponit se piculo magno sui vel
 proximi sine causa sufficienti. Itē nota s3
 Antonii de butrio sup. c. qd. pleriq. d.
 immunitate eccle. q. cū qd. siue a cro: siue
 re: aliq. tenet ex iusta snia data pro eo a
 iudice q̄uis lex positua ei assistat. tamē
 q: lex natural. resistit q: nō d3 qd. locuple
 tari cū alteri iactura vel dāno. vt in ca.
 Locupletari. de regul. iuris in. vj. Ideo
 tenet tal. restituere sic habita. etiā si non
 procuratorē illi obtinēris sed sola iudic.
 ignorātia obrinuisset. et ille q. succubuit
 nō appellasset q̄si videat ille adheuisse
 ex q. a snia nō appellauit lesus. q: tal. nō
 est ver. sed p̄sump. cōsensu. vt notat
 de sentētia et re iudicata. qd. nō sufficit in
 foro cōscie. Nō intelligendū videt quā
 do tal. sufficient. nouit sentētia iniustam
 fuisse datā pro se siue tūc siue postea.
 Secūdo sciendū de reo q. s. accusat seu
 imperit sup. aliq. re siue iuste siue iniuste
 q. pōt peccare mortalit. et b. tripliciter.
 Primo dicēdo falsitatem vel tacēdo veri
 ratē. vt cū iudex ex q̄rit ab eo veritatē fm
 ordinē iuris siue in causa ciuili. vt cū in
 terrogat si pecuniam mutuo accepit ab
 a croze. vel si nō restituit mutuatā sciens
 se recepisse hoc negat vel restituta asserit
 Siue in cā criminali cū accusat et sūt se
 m̄probatores vel cū infamia exorta. cr/
 ga aliquā fit in q̄sūrio sup. hoc etiā in ca
 su mortis negat se cōmississe maleficium
 p̄petratum peccat mortalit. talis. Rō fm
 Tho. ij. q. lxx. q. facit d. debitū iusticie
 ad quā p̄inet vt qd. obediat suo sup̄iori i
 his ad q. ius sue sup̄ioritatis se extendit.
 Sup̄ior. autē est iudex respectu ei. q. iudic
 cat. Et ideo ex debito tenet accusat. iu/
 dici exponere veritatē quā ab eo fm formā
 iur. exigit. Si autē nō est legitim. iudex
 puta q: habz dominii vsurpatū cū non
 sit sup̄ior. eius nō videt facere d. iusticia
 si nō obediat ei in dicēdo veritatē. p̄ce/
 catū dicēdo mendaciū et mortalit. si per
 iurat. vel inde nocuentū notabile pro

ximo inferi. Similit. etiā si esset legiti
 mus iudex et nō inq̄reret fm omā iuris
 Pura iperit. de debito pecunie siue aliq.
 infamia exorta vel accusatōe inq̄rit de
 homicidio vel furto. tūc nō tenet r̄ndere
 sed pōt p̄ appellatōne vel alit. sberfu.
 gere iudiciū ei. nō tñ debet mendaciū di
 cere. Accusatus autē vel inquisitus iuri
 dice de vno maleficio et cōuictus pōt in
 q̄ri. et de alijs et tenet veritatē dicere fm
 Petrū de palude in. iij. Secūdo re. po
 test peccare mortaliter calūniose se d̄fen
 d. nō. Nam isto mō etiā si haberet iustā
 causam peccaret. Sed vt inq̄t Tho. ij. q.
 q. lxx. Aliud est veritatē tacere. aliud fal
 sitatē proponere. Primū in aliq. casu li
 cer. Nō em̄ qd. tenet omnē veritatē dice
 re sed illā quā ab eo pōt et debet iudex ex
 gere fm iuris ordinē. puta cū p̄cessit in
 famia sup. aliq. crimine vel aliq. iudicia
 apparuerit vel cū p̄cessit probatio semi
 plena. Sed m̄ aut. s. falsitatem. p̄ponere
 nullo mō licet. Ad id autē quod licitum
 est pōt qd. p̄cedere vel p̄vias licitas et
 p̄posito fini cōgruas. quod pertinet ad
 prudentiam. vel per vias illicitas et p̄
 posito fini cōgruas. quod p̄tinad astu
 riam que fit p̄ fraudem et doli. Et p̄mum
 qd. em̄ laudabile. sc̄dm hō viciōsū. Reo
 igitur licet se defendere occultando veri
 tatem quam cōfiteri nō tenetur per aliq̄
 conuenientes modos. puta q. non respō
 deat ad que respōdere non tenetur. et h
 non est calūniose se defendere sed pru
 denter euadere. Non autē licet vel falsi
 tatem dicere vel veritatē tacere quā di
 cere tenet. nec aliquā fraudem adhibere
 quia fraus et doli vim habent menda
 cū qd. est calūniose se defendere. Tercio
 peccat reus p̄ appellatōem iniustā vitz
 cū quis appellat a sententia causa affe
 rēde more ne contra cū iusta snia feratur
 Talis enim peccat quia agit contra iu/
 sticiam. quia officium iudicis impedit
 et aduersarium suum ledit. vt ep̄im dicit.

In glo. in. c. Ad nostrā. extra de appella
tionib. Appellatio nō est inuēta vt sit
in q̄rtis vinculū sed oppōsitorū leuamē.
Idē extra eodē. c. Lū. speciali. s. Porro
Quare iniuste appellās tenet ad satisfā
ciēdū de dānis ⁊ expēsis. s. c. si credit se
hēre iustā cām. Itē s̄m Lbo. cōdēnato ad
mortē si iuste b̄ sit nō licet se defendere per
violētā. nō t̄m tenet facere vnde seq̄ ei
mors puta manere i loco carceris si iue
nit agrū vel nō comedere cōdēnato ad
mortē p̄ famē si cib⁹ ei occulte offeratur
Sed cōdēnato iniuste ad mortē l̄z r̄i
stere cōdēnanti iudici sic ⁊ lanōib. ⁊ se
defendere nisi forte p̄pter scandalū vitā
dū cū ex hoc aliq̄ quis turbatio tūmeret
Dec. r̄bo. q̄. Tercio sciendū de teste q̄ cō
currit i iudicio q̄ hic tripliciter pōt pecca
re. Primo dicēdo falsitatē scētē. ⁊ talis
peccat mortaliter s̄m Lbo. ij. q̄. q̄. l̄x
tū q̄ facit s̄ primū. vñ Exo. x. dicitur.
Nō loq̄r̄ cōtra primū falsū testimoniū.
tū q̄ piurat. nā nō credit testi nisi iure.
extra d̄ iure iurādo. c. Nup. Et iurare d̄z
s̄m Raymū. ⁊ Host. q̄ dicit totā vitā
ē quā nouit de re illa. ij. q̄. ix. ca. Nota
mur. Et q̄ nō admisceat aliq̄d falsū nec
aliq̄d de suo adiciat. ij. q̄. ix. c. pura. qua
re testificādo falsum tenet ad restitutorū
damni qd̄ exinde proximo incurrit prop
ter ei⁹ testimoniū. Secūdo peccat testis.
cū id qd̄ est sibi dubiū asserit sibi certum
q̄ exponit se piculo peccati ⁊ dānicarōis
primū cū possit esse triū ei⁹ qd̄ ipse dicit
⁊ etiā piurat cum iuret se scire illd̄ qd̄ ne
scit. Nam nō admittet ei⁹ testimoniū
nisi diceret se scire. Quinimo solēt testes
infrōgari quō ⁊ vnde sciat. Et si infrō
gati nō dicāt de cā sciētie nō valet testimo
niū. ij. q̄. iij. s. sola. Et in aut. de testib.
Et licet debet ergo testis certū pro certo
asserere. ⁊ dubiū p̄ dubio referre. Terc
cio peccat testis cū pecuniā accipit p̄ te
stimonio p̄tatis. Nō em̄ licet testi v̄de

re v̄de testimoniū. s̄m q̄. v. c. Nō sanē
Nulko maḡ peccat testis cū accipit
pecuniā ad falsitatē dicendā vel p̄tate
occultādā. Pōt t̄m testis accipere t̄m expē
sas ab eo q̄ eū pducit. puta si ex testimo
nio ferēdo dicat facit. vel etiā opam suā
et lucz dimittit. iij. q̄. v. c. Uterus. Acci
piēdo aut̄ pecuniā pro testimonio testi
tuat. a q̄ accipit nisi
rūpendū teste. Nā tūc d̄z ei dari in cur
iniuriā accipit vel paupib⁹ cro. r̄i.

¶ Quidē d̄z esse idone⁹ ⁊ grauis i se
rendis sentētijs ac p̄tatis defensor

Capitulū secundū

¶ Secūdu mysteriū declarādū d̄
iudicib⁹ d̄z q̄litaris. s̄m enī Ale
xandz vbi supra. tres p̄cipue p̄ditiones
req̄runtur in iudicibus

¶ Prima dicit idoneitas.

¶ Secūda grauitas

¶ Tercia veritas

¶ Prima p̄ditio d̄z idoneitas. vt. s. iij.
dex ad iudicandū sit idone⁹. Nā q̄das p̄
sone nō sunt idonee ad habēdā auctorita
tem iudiciariā. aut ratōe sexus vt mulier.
Aut rōe conditōis fortune vt seru⁹. aut
p̄pter impedimētū p̄manēs. vt mutus et
surd⁹. Aut p̄pter impedimētū p̄manēs ⁊
p̄tingēs. vt p̄peruo furiosus. Aut p̄
impedimētū trāsitiēs vt minor etate. Aut
p̄pter crimē erroris vt heretic⁹. Aut p̄
pter scandalū p̄uersarōis. vt infamē.
Aut p̄pter cōtagiū cōmūionis vt exco
municat⁹. Sed aliq̄ obijciūt Priō q̄
minor etate possit eē iudex. Nā hieremias
ad huc puer p̄stitit eē iudex. vñ d̄z He
remie. j. c. Postq̄ dicit. Puer ego sū. vt
in. c. Nisi cū p̄dem. extra de renū. q̄ deus
dixit ei. Cōstitui te sup̄ gētes ⁊ regna vt
euellas ⁊ destruas. Insup in aliq̄b⁹ pu
eris malicia supplet etatē. Eadē rōne in
aliq̄bus scia p̄uenit etatē. Si ergo nō est
cā q̄re minor etate nō debeat eē iudex nisi
defecit scie i iudicādo. s̄ b̄mōi m̄nores

erare pnt ee iudices. Secdo arguit q mu-
 lieres pnt ee iudices. Na iudiciu. v. c. legi-
 tur q delbora iudicauit pplm etiaz post
 lege data a deo. g mulieres pnt iudicare
 In sup multe mulieres legunt pdite spu
 pphetico. vt Maria soror aaron z moy-
 si. Exodi. xv. c. z sibylla. Si g mulieres p
 spm pphete assupte sut ad anuciandum
 iudic diuina multomag pnt assumi ad
 enuciandum iudicia huana. Rñder Alex.
 ad smu q illud Hieremie fuit ex puile/
 gio speali. Jo no est trahendu in psequen-
 tia. Et q in pueri qñq malicia vel scien-
 tia suppler erate illud est pculare no ge-
 nerale neq vt in plurib. Et pterea pu-
 eri no pnt ee iudices. vñ dicit dñs moysi
 Numeri. xi. c. Logrega senes ppli quos
 tu nosti q senes sint vt sustinent te cu o-
 nus z no tu sol graueris. Dic xps iudex
 oim ad act p latiois no processit nisi in
 erate pfecta triginta anoz vt bi Luc. iij.
 c. Ad illud qd inducit de delbora dicendu
 cu Arist. i. c. bi. q vna hirudo no fac ver
 Ad aliud fo de spu pphetadi dicenduz
 q gra pphetadi no dat auctes mulieri su-
 per viru nec mutat lege sbiectiois q iure
 diuio tenet mulier ee sb viro. Sz auctas
 iudici daret domini mulieri sup viruz
 qd repugnat diuie institutioi. Et vt di in
 glo. Iudiciu. iij. c. q mulieres assupte sint
 ad pphetandū pstat in h solatio mulie-
 ri ne p infirmitate desperet. Secda cōdi-
 tio q requirit in iudicib di gñtas. Debet
 quide iudex grauis z matur ee vt no ita
 repete marie in reb arduis pferat snias
 Dñ nos docuit ipe ds q facta sodomita,
 nū nos cebar z tñ dixit descendā z videbo
 zc. Gen. xvij. c. Et ij. q. j. c. De omipo-
 tens. Et de h Greg. xi. q. ij. c. Sumope-
 ait Sumope cauendū est vt rectores ec-
 lesie z q publica iudicia exerceat in dictā
 dis sententijs nulla leuitate vel furdie du-
 cti sint pcpites. et ita moyses qrelas po-
 puli tabernaculū ingressū ad dñm refere

bat vt fm ei imperiū iudicaret. Quere-
 ba etiā ponitur. c. j. de snia z re iudicata
 li. vi. Sed ista videt ee text ex de snia
 z re iudicata. c. Jurgatiū. vbi dī Jurgan-
 tiū prouerbas celeri snia remiare z eq-
 tati uenit z r. Gon. Confirmat hoc. ij. q.
 j. c. Sicut extra de dolo z pumacia. ca.
 Venerabilis. Sec glo. in dicto. c. Jurgā-
 tiū h soluit. q. l3 no sit ferenda snia aqñ
 iudex possit ee instruat cu nimia festina-
 tione q. ijm oportet cuncta rimari. xxx. q.
 vlti. c. vlt. Tñ post cāe liqda cognitioez
 no est snia ptabeda in ciuilib. In crimi-
 nalib. No sec possimū vbi agit d mor-
 te alicui rei. xi. q. ij. c. Lū apd. Tertio
 p dicit q requirit in iudicib di gñtas. Sp-
 em iudex vitari fauere dz. Sed circa hoc
 qrit vix iudex possit z deat iudicare con-
 tra vitare sibi nota seqndo. pposita z al-
 legata. Et quida dicit q sic vt Alex. in
 ij. z I. ho. ij. q. l. vii. artic. ij. Robozaf
 aut ista opinio. Primo qz iudex dz iudi-
 care fm illā noticiā quaz habet vt iudex
 no fm eā quā habet vt psona puata. nec
 fm eā quā habet in alio foro. extra de of-
 ficio iudicis ordinarij. c. Si sacerdos. Sz
 iudex habet vt iudex noticiā sibi fa cram
 p. pposita z probata no illā quā bz vt p-
 sona puata qre litz ei imo tenet iudicare
 sz pposita z probata. vñ Amb. ij. q. vii.
 c. Iudicet. Bon iudex sic audit ita iudic-
 cat. Secdo firmat illa opinio qz iudex nō
 debet mutare iudiciū ppter illā noticiā
 ppter quā no dz vitare in cōione sacra-
 tali excoicatu. Sz ppter noticiā quā habet
 vt puata psona no dz vitare excoicatum
 vi. q. ij. c. Si tñ. c. Placuit. Et. ij. q. j. c.
 Multi igr zc. Tertio h licitū ē iudici qd
 est lege cautū. Sed in lege determinatū ē
 p dēnari ad monē virū innocentē si cōi-
 ctus fuerit testimonio duoz vel triū testi-
 um. vt patet de utronomij. xvij. c. Quare
 iudex q est lex aiata poterit talit pncipiū
 ad monē p dēnare. Quarrū sic bonū cōe

47
pferet particulari tanq̄ meli⁹ ⁊ diuini⁹. vt
paret pmo ethicoꝝ. Sic probatio cōis q̄
fit in forma iudicij pfereda erit probatio
ni particulari quā h̄z iudex vt psona pua/
ta. ¶ Alij vō dñā opintonē tenēt. Nam
vt scribit de reg. iur. in l. c. v. Tit. l. scan/
dalū nasci pmitterē q̄ vitas relinq̄t. Na/
gis q̄ inherendū ē vitari q̄ legali iusticie
Iō Exodi. xvij. c. dixit Moysi tetro co/
gnat⁹ su⁹. Prouide de om̄i plebe viros
potētes ⁊ timentes deū in q̄b⁹ sit vitas. ⁊
Exodi. xvij. dixit ds moysi. Pones āt
in rōnali iudicij doctrinā ⁊ vitatē. Uide
Nicolai de lya Ex. iij. Desdre. iij. c. di/
xit Zorobabel Om̄is terra vitatē iuocat
celū etiā ipsa benedicat. At Syrald⁹ odo/
nis sup. v. ethico. dicit. Q̄ est noticia mul/
tipler scz probabilis opiniois p̄sup̄tiois
v̄l susp̄tiois. Et est noticia certitudinalis
puta cū vidit factū ⁊ audiuit dictū de q̄ q̄
rit. fm̄ h̄ dicēda sūt duo. Primū q̄ iudex
pōt ⁊ d̄z iudicare. Illud qd̄ ipse suspicaf
p̄sumit ⁊ ordinat fm̄ p̄posita ⁊ allegata.
Secūm est qd̄ iudex nō licet in aliq̄ ca/
su iudicare. Vitatē certitudinali sibi no/
tā q̄n̄cūq̄ oppositū sit probatum. Pri/
mū p̄bat q̄ nemo in actioibus ⁊ iudicij
v̄l d̄z suo sensu. vt est de cōstitutiōib⁹. c. j.
In susp̄tioib⁹ autē ⁊ p̄sup̄tioib⁹ q̄libz v̄l
tur suo sensu. Sedz p̄bat scz q̄ iudex nō
dēat iudicare. Vitatē certitudinali sibi
notā. pmo auctē oipotētis dei q̄ expresse
h̄c q̄stionē determinare videt Exodi. xvij.
c. dicit. Nō seq̄ris turbā ad faciēdū ma/
lū nec plurimoz acq̄sces sciētie in iudi/
cio vt a vitate deuias. Cōstat etiā q̄ iudex
acq̄scesceret plurimoz sn̄e si ad multoz
falsoꝝ testū sn̄iam. Vitatē sibi notā iu/
dicaret. Et cū h̄ a vitate quā nouit. Vitatē
nū iperū deniaret q̄re simplr est illicitū.
Secūo probat q̄ illa q̄ p̄fessi notata con/
uoluta sūt cū malicia. ⁊ q̄ fm̄ se sūt mala
nullo mō d̄ringit bñ fieri vel recte dirigi
Sed in illis necesse est sp̄ peccare ⁊ nun

quā recte agere fm̄ p̄h̄n. q̄ ethicoꝝ. c. vi.
⁊ Augu. li. de mēdacio. sed innocētē et
iustū sc̄cter p̄dēnare ē fm̄ se malū ⁊ cum
malicia. Quolū quare nullo mō pōt bñ
fieri. q̄liscūq̄ probatio inf̄cedat. Q̄ autē
istud sit fm̄ se malū p̄bat. tū q̄ ē op⁹ im/
piū dicēte dño Exodi. xvij. c. Innocētē
⁊ iustū nō occides. q̄ aduerso: impiū. q̄
si dicat q̄ q̄ fac̄ istud ē impi⁹. ⁊ iō aduer/
so: ipm̄ q̄ talia facit. tū q̄ ē op⁹ vitati ⁊
q̄tati naturalis. Tū. Tertio si licet iudex
p̄dēnare innocētē. Quicū p̄ falsos testē
vel b̄ licet amore dei vel amore sui vel a/
more primi. Nō amore dei q̄ vt ait Be/
da. xi. q. iij. c. Ab̄t. Qui vitatis ⁊ chari/
tatis iusta sp̄m̄it deū v̄t q̄ vitas ⁊ ca/
ritas est prodū. maxime cū nō infirmita/
te vel ignorātia peccat. Hoc autē mō ē in
casu p̄posito. Tū nō amore sui. q̄ vt dicit
tur. xi. q. iij. c. Nemo. Meli⁹ est pro ve/
ritate pati supplicij q̄ pro adulatōe h̄re
beneficiū. Tū nec amore primi. q̄ vnus
d̄nificat p̄aliter ⁊ alter sp̄ualr scz testā
falsus. Quare iudex nullo bono q̄mo
re sc̄cter lz p̄dēnare iustū ⁊ innocētē.
Quarto s̄firmat hec p̄positio q̄ nulluz
an̄ iustā verāq̄ p̄batōne iudicare aut dā/
nare debet. lxxvi. di. c. Si ds. xi. q. iij.
c. Loy. S̄z iudex. Vitatē sibi notā nul/
lā p̄batōne verā h̄re ponit vt stat sibi
q̄ nullū vez ē. Ita vez cū oia vera vero
cōsonēt. q̄ Vitatē sibi notā iudex iudica/
re aut dānare nō d̄z. ¶ Dicit ḡ Syraldus
odonis. Q̄ dandū est. Illū supposito
q̄ iudex iudicare nō dēat. Vitatē sibi no/
tā in p̄mis q̄ cām talr institutā nec com/
mittat nec deleget alteri. Cui⁹ rō est. quia
oē op⁹ malū sic est illicitū homi facere p̄
se ita esset facere p̄ alter q̄ vt scribit d̄re
gulis iur. in. vi. Qui p̄ aliū facit p̄ se ip̄z
facere videt. Debet ḡ iudex si h̄z supiorē
remittere cām supiorē cū relatōe. p̄p̄e sci/
entie ⁊ p̄batōis opposite. Et si non ad/
mittat remissio sed ip̄e cogat ferre sn̄az

sententia pro veritate. Si vero non habet superiorē simpliciter pro veritate puniatur et grauius puniatur falsos testes. Nam si pro veritate sententia facit ordinem iusticie. Si vero veritate facit ordinem iusticie quod est maius in conueniens sicut maius est peccatum ex genere quam peccatum ex circumstantia. Ad summationem dicentis facit lex quod dicitur. ff. de penis. l. Absentem. Sane est in punitione relinquere facinus nocens quam innocenti dānare. Princeps etiam quod non habet superiorē dicitur simpliciter iudicare pro veritate certitudinaliter sibi nota. quoniam ille qui est quasi deus in terris debet quasi potest sic deus iudicare in terris. Deo autem spiritus iudicat in veritate et pro veritate. Ad argumēta et rationes sine opiniois dicendum ad primum. Quod iudex dicit iudicare sine allegata et probata si verum eludat. Ad illud quod obicitur de excoicatio dicitur. Hyraldus odonis quod aliud est excoicatio non vitare et aliud innocenti dānare quod illud est deus positum. istud autem deus naturale. Et tunc deus positum sanctorum est in illo casu excoicatos non vitari. Sed per nullum ius sanctorum est in aliquid ea sui innocenti dānare. Et sicut ridentur per ad alia obiecta. Et cum dicebat quod dānatio in nocentis pro allegata et probata per falsos testes est bonum contra negandum est expresse imo est maius contra persistens in ipsissima falsitate quod non est persistendum bono persistenti in verissima pietate.

Quod periculosa sunt iudicabuntur munera que tenent restituere qui iniuste recipiunt. et quis qui peccat. An corruptus iudex aut iudex corruptus.

Cap. tertium

Erratum mysterium declarandum dicitur iudicabuntur de culpabilitate. Solent quippe iudices auaricie culpa per sepe suffocari. quoniam corrupti auro iniquas et iniustas sententias proferunt. Ad quod plenius intellegendum tria adhuc dubia disputemus.

Primum videlicet iudex possit accipere munera. Secundum videlicet teneantur iudices restituere que iniuste recipiunt.

Quod tertium videlicet iudex ferens iniustas sententias corrumptus pecunia suus peccat quam persona corrumptus.

Ad primum dubium ridentur scriptura et dicitur. Nat. munerum susceptio. vii. d. utro. rvi. c. dicitur. Munera excorcent oculos sapientium et mutant verba iustorum. Et ceteri. r. c. Enxenia et dona excorcent oculos iudicum. Et. i. Re. vii. c. Acceperunt munera scilicet filii samuelis. et peruerterunt iudicium. Et Isido. i. li. fo. liloquoz ait. Premia et dona legibus vires tulerunt ubique pecunia vincit ubi que venale est iudicium. Et Laudianus. Merent captiue polluto iudice leges. Et ovidius tertio de arte amandi. Munera crede mihi capiunt hominesque deosque. Placatur deus iupiter ipse datus. Idem libro de fastis. Sepe iocem vidi cum iam sua mutere vellet fulmina thure dato sustinuisse manum. Ex quibus apparet quod munera sunt periculosa. Ratio quod videtur dicitur glosa in cap. Et si questiones. Extra de simonia. Qui donat alium sibi naturaliter obligat. ff. de petitione hereditatis. l. i.

De Consuluit. Et

ille cui donatur reuerentiam exhibere compellitur donatori. vii. q. ii. c. Illud. Dicitur ergo Hostiensis et Raymundus quod nullus iudex debet accipere pecuniam pro iudicando. Tamen alii sunt iudices ordinarii et alii delegati. Primum cum habeant sufficientes redditus sibi assignatos nihil debent recipere. Quibus dicitur Luce. ii. ca. Estote contenti stipendiis vestris. Iudices vero delegati possunt petere expensas moderatas et nihil ultra a partibus. Dicitur tamen aliqui quod exxenia moderata sponte oblata possunt iudices recipere ut patet de. rvi. c. de culogis. ubi dicitur glosa. Cuiusmodi dicuntur munera que deferunt subditi suis plaris et superioribus. Secundum dubium fuit videlicet iudices teneant restituere que iniuste recipiunt. Distinguedum est quia aut accipit ut iudicet iniqua aut ut iudicet iuste. Si per

mo mo nō tenet reddere ei q̄ dedit cū tur-
piter dederit. sed ei in cur⁹ iniuriā recepit
Sic etiā tenet restituere et plene satisfā-
cere ei q̄ lesus est p̄ iniquā sniam. Sivo
accepit vt iudicaret iuste distinguendū.
qz aut dās dedit bōa inchoe scz vt sibi ſ-
uaret ius. Aut vt aīm iudicē sibi inclina-
ret. r ita indirete ipm corrupē intēdebat
Primo mō tenet restituere ei q̄ dedit. se-
cūdo mō nō sed paupib⁹ iuxta arbitrium
eccle⁹. Tertiu dubiū fuit vtrū iudex fe-
rens iniustā sniam corrupt⁹ peccāia gūi⁹
peccet q̄ p̄sona corrupens. Rñder. By-
rardus odontis sup. v. erbi. q. circa b. pre-
mittēda sūt duo. Prīmū qz hūanū iudici-
um puerit q̄ r̄uo: mōis vt dicit Greg. xi
q. ii. c. Quatuor. scz timore. cupiditate.
odio r amore. In p̄mis duob⁹ mōis dici-
tur iudex corrupi a pte vel q̄ cōminat ali-
qd̄ terribile vel dat seu p̄mittit aliqd̄ cō-
cupiscibile. In alijs duob⁹ mōis iudex n̄
d̄r corrupi ab alio sed a seip̄o. Et iō q̄stio
ista recipit in p̄mis duob⁹ mōis. Scdo
p̄mittendū est qz iudex cupiditate corru-
ptus graui⁹ peccat q̄ corrupt⁹ meru. Et
h̄ probat. Primo qz duoz pctōz eius des-
generis illud qd̄ est mag⁹ volūtariū ē de-
terius. Sed pctm cupiditatis est magis
volūtariū q̄ peccatū r op⁹ timor⁹. Ḡdere-
rius. Scdo probat qz pctm ex industria
grau⁹ est q̄ pctm ex infirmitate vt ait. Si-
dom⁹ li. ii. de sumo bono. Sz pctm ex me-
tu fit ex infirmitate. pctm vō cupiditatis
fit ex industria. q̄re gūi⁹ r deteri⁹. Nūc
dicendū p̄mo qz iudex timore corruptus
min⁹ peccat q̄ p̄sona ex timor⁹ incussio-
ne corrupens. Scdo qz iudex cupiditate
corrupt⁹ pl⁹ peccat q̄ p̄sona dono vel. p̄
missioe corrupēs. Prīmū probat qz duo-
rū ad idē op⁹ malū currentiū idē plus
peccat cui⁹ volūtas p̄ualer r cui⁹ volūta-
tē alter sequit. sed in isto casu volūtas p̄-
tis timorē iherētis p̄ualer. Et iudex terri-
tus volūtatē pris sequit nō suā. qm̄ opa-

tio iudicē mētra est et volūtario r inuo-
lūtario. Quare iudex min⁹ peccat q̄ ps
corrupēs. Scdo probat qz q̄ peccādo re-
ner modū p̄ quē pctm mortale interdum
fit veniale min⁹ peccat q̄ ille q̄ tenet mo-
dū p̄ quē sp̄ aggrauat pctm. Sed iudex ti-
more corrupt⁹ tenet modū scz timor⁹ cadē-
tis in stantē vt p̄ quē pctm mortale in-
terdū fit veniale. Mod⁹ aut̄ pris timorē
incurientis sp̄ pctm aggrauat. qz tal⁹ mo-
dus est quidā mod⁹ violētē. Et iō q̄ si sp̄
prebet alteri violentiū cādalu in via iu-
sticie. q̄re ps illa graui⁹ peccat q̄ iudex.
Et hec est snia Aug. reddētis rōnē qua-
re maius peccatuz habuit q̄ sp̄m pylato
tradidit q̄ q̄ sibi traditū crucifixit vt d̄r
Iohis. xiv. c. Scdm̄ sez qz pl⁹ peccat iu-
dex cupiditate corrupt⁹ q̄ ps corrupens
probat. Quia duoz ad idē pctm p̄currē-
tū ille q̄ sua volūtate res hūanas morē
r leges p̄t sbuertere pl⁹ peccat q̄ ille q̄
nō p̄t q̄tūcūqz velit. Sed iudex sua ma-
la volūtate p̄t hec oīa euerrere cū ip̄e hu-
manarū rerū moy r legū r vniuersalē
om̄is iur⁹ r iustitit custos. Quare iudex
d̄ tot bōa tot iura tot iusta sibi credita ve-
niens pro pecunia pl⁹ peccat q̄ ps ipm
corrupens. qz sibi sūt oīa ad custodiendū
tradita nō pri. Aduertat̄ q̄ iudices r co-
nētur agere recte audietel scripturaz mo-
nita saluberrima. Scribit nāqz Leuitici
xv. c. Nō facies qd̄ intāuū ē nec iniuste
iudicabis. Et deuteron. x. xvij. c. Na-
ledier⁹ q̄ puerit iudiciū aduene pupilli
r vidue. r dicit oīs ppl̄s Amē. Et. Isa-
iij. c. Ne q̄ iustificatis impiū pro munci-
bus. Sed tpa mala sūt in q̄b⁹ iudices vt
in plurib⁹ pessimi. Lamāt nāqz r dolēt
o. phani. p̄pter iniquitatē iudicū p̄uersorū.
Merēt vidue tēfent pupilli r q̄rūtur
innocētēs opp̄ssi. O iudices auari. o iu-
dices crudeles. Videre mala q̄ facitis et
timere terribile iudiciū dei. Graui⁹ eadē
ip̄e vos puniet q̄ cambiles iudicē illum

neq̄ de q̄ Valerij refert li. vi. Rub. de se
 ueritate Labiles mali cuius dā iudicis e
 corpe pelle detracta selle intēdi. In eaz
 filia e^o iudicaturū p̄sidere iussit. Lerey
 z rex z barbar^o atroci ac noua pena iudi
 cis neq̄s postea corūpi iudex posset p̄
 iudicē Arbndict^o d̄s malos iudices dā
 nabit eternis cruciatib^o gebēne. A q̄bus
 nos lib. ret. ielus xps filius dei viui. qui
 viuit z regē p̄ ius iura seclā sedoz Amen
 feria sexta post d̄nicā de passiōe. De
 auaricia aduocatoz.

¶ Sermo quadragesimus p̄m^o.

Enient ro

mani z tollent locū n̄m
 z gentē. Scribūtur hec b̄
 ba Johis. xi. c. z in euā
 gelio hodierno. Tanto ardore auaricie
 estuauit mens pontificū z phariseoz vt
 p̄ter h̄ q̄ xpo inuidebāt odiebantq̄ illuz
 qz arguebat mala opa illoz adhuc timē
 tes p̄dere lucra q̄ ip̄is obuciebāt in tem
 plo dei. Scilicet p̄gregato diffinierūt cum
 mortū tradere. Om̄e q̄ppe malū facile vi
 det auarū vt sue possint auaricie satisfi
 cere. vñ stat illa l̄nia Virgilij. Quid non
 moralia pectora cogis auri sacra famel
 Et h̄ in p̄cedēti s̄mōe multa d̄ra sunt de
 auaricia iudicū. n̄ op^o ē vt exprobiem^o
 auaricia aduocatoz. Multi eq̄dē ex ip̄
 sis in sua malitia p̄sidētes vt sue cupidi
 tati imo insatiabili voracitati occurrant
 multa in iudicij s̄ d̄u z iusticia turpia
 z indebita exercere nō formidāt. Idcirco
 in p̄nti s̄mōe s̄ aduocatos auaros locu
 turi erim^o. De quibus tria mysteria p̄p̄
 nemus declaranda.

- ¶ Primū d̄ exceptōis
- ¶ Scdm̄ cōditōis
- ¶ Tertū offensiois
- ¶ Qz phibent aduocare manifeste ma
 litate famēs z r̄ligiosi z sacerdotes z iudi
 ces vel assessores.

¶ Cap. p̄mum.

Primū mysteriū declarandū de ad
 uocatis d̄ exceptōis. Scdm̄ em̄
 Alex. in. viij. sūme excipiunt ali
 q̄ ab aduocatois officio maxie p̄ quoz
 ¶ Primo p̄pter defectū bonitatis
 ¶ Secdo p̄pter p̄fectionē status
 ¶ Tertio p̄pter gradum
 ¶ Quarto p̄pter distinctionem
 ¶ Primo excipiūt aliq̄ ab officio aduo
 cadi p̄pter defectū bonitatis. Et sic s̄ Ray
 mundū aduocari eē nō p̄nt heretici paga
 ni z excoicari. iij. q. j. c. j. Et de pe. di. j. c.
 Nemo vbi h̄ q̄ peccat iudex z puniri de
 ber q̄ admittit tales sc̄cter. s̄ l̄. iij. q. vij.
 c. Infamis. d̄. infamis p̄sona nec p̄cura
 tor. eē p̄nt nec cognitor. ¶ Secdo excipiūt
 aliq̄ p̄pter p̄fectionē stat^o. Et sic nō p̄nt ad
 uocare monachi. vñ scriptū ē. xvj. q. j. c.
 Placuit. Placuit n̄ro cōi p̄silio vt nul
 lus monachoz pro lucro terreno nefan
 dissimo aulū d̄ monasterio exire p̄sumat
 neq̄ se negocijs q̄buscunq̄ implicare. Sic
 claustro suo p̄ter^o. qz sic p̄s̄ sine aq̄ ca
 rer vita ita monach^o sine mōasterio Se
 deat itaq̄ solitari^o z taceat. qz m̄do mor
 tuus est deo aut viuit. Cognoscat nomen
 suū Monos em̄ grece latine vñ^o achos
 grece latine tristis d̄. vñ d̄ monachus
 idest vñ^o tristis. Sedeat q̄ tristis z offi
 cio suo vacet. Dicūt t̄m̄ doctores qz mona
 chi p̄nt eē aduocati in cā sui monasterij.
 Et h̄ abbatē impante vt patet. xvj. q. j.
 c. Monachi. Et extra de postulādo. c. j.
 ¶ Tertio excipiunt aliq̄ ab aduocādo p̄
 p̄ter gradū. Et sic sacerdotes z clerici in
 sac̄ ordimb^o p̄stituti. Et etiā in minori
 bus beneficiati aduocari eē nō p̄nt. Et h̄
 corā iudice seculari vt dicit sc̄lū latera
 nense m̄li. p̄ntā cām vel sue ecclie fuerit
 p̄secuti aut pro miserabilib^o p̄sonis. Et
 de postulādo. c. Clerici. z c. Lū sacerdo
 tes. Et. lxxvij. di. c. Decreuit. Et. xvij.
 q. v. c. Deniqz. ¶ Quarto excipiunt aliq̄
 ab aduocatoe p̄pter distinctionē officij.